

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YEDİ
İKLİM TÜRKÇE Z-KİTABI İLE YENİ İSTANBUL TÜRKÇE Z-KİTABININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAYFUN KARADAĞ

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ESİN YAĞMUR ŞAHİN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YEDİ
İKLİM TÜRKÇE Z-KİTABI İLE YENİ İSTANBUL TÜRKÇE Z-KİTABININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAYFUN KARADAĞ

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ESİN YAĞMUR ŞAHİN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Tayfun KARADAĞ tarafından Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN yönetiminde hazırlanan ve **28/08/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan **“Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı ile Yeni İstanbul Türkçe Z-Kitabının İncelenmesi”** başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN

.....

(Danışman)

Doç. Dr. Mustafa DİNÇ

.....

Doç. Dr. Mustafa KAYA

.....

Tez No : 10424728

Tez Savunma Tarihi : 28/08/2023

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

....../....../2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Tayfun KARADAĞ

28/08/2023

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında kıymetli görüşleriyle bana rehberlik eden sayın danışmanım Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN'e ve hayatımın her anında olduğu gibi tez yazım sürecinde de yanımda bulunarak desteklerini bir an olsun eksik etmeyen sevgili annem, babam ve abime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tayfun KARADAĞ
Çanakkale, Ağustos 2023

ÖZET

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YEDİ İKLİM TÜRKÇE Z-KİTABI İLE YENİ İSTANBUL TÜRKÇE Z-KİTABININ İNCELENMESİ

Tayfun KARADAĞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN

28/08/2023, 180

Bilgisayar yazılımları ile basılı ders kitaplarının birleşiminin bir ürünü olarak ortaya çıkan ve zaman içerisinde eğitimin pek çok alanında olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında da hazırlanmaya ve kullanılmaya başlayan zenginleştirilmiş kitaplar (z-kitap), yapılan bu çalışmanın temel konusunu oluşturmakla birlikte bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında yaygın şekilde kullanılmakta olan iki zenginleştirilmiş kitabın karşılaştırmalı bir yolla incelenmesi sağlanarak alan üzerinde zenginleştirilmiş kitaplar üzerine geline son noktanın somut bir şekilde görülebilmesi ve aynı zamanda alan üzerinde yapılacak zenginleştirilmiş kitap hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Yedi İklim Türkçe ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe öğretim setlerine ait A1 dil seviyesindeki zenginleştirilmiş ders kitapları araştırma materyali olarak tercih edilmiş ve söz konusu bu kitaplar doküman incelemesi yöntemi kullanılarak; kitap seçenekleri, bulunulan platform, kullanıcı araçları, yardım ve tanıtım olanakları, kısayol ve hızlı erişim olanakları, kayıt tutma olanakları, etkileşimli etkinlik çeşitleri, dönüt verme olanakları, çoklu ortam öğeleri ve etkileşim olanakları olmak üzere 10 inceleme başlığı altında karşılaştırmalı bir yolla ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Yedi İklim Türkçe z-kitabının; bulunulan platform, yardım ve tanıtım olanakları ile dönüt verme olanakları bakımından, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise kitap seçenekleri ile kısayol ve hızlı erişim olanakları bakımından daha gelişmiş özelliklere sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bununla birlikte her iki zenginleştirilmiş kitabın da benzer şekilde kullanıcı araçları,

etkileşimli etkinlik çeşitleri ile çoklu ortam öğeleri bakımından güçlü özelliklere sahip olduğu ancak diğer taraftan, kayıt tutma olanakları ile etkileşim olanakları bakımından ise daha zayıf özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi, Eğitim Teknolojisi, Öğretim Teknolojisi, Öğretim Araç Gereçleri, Ders Kitabı, Zenginleştirilmiş Kitap (Z-Kitap)

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE YEDI IKLİM TURKISH Z-BOOK AND THE YENİ İSTANBUL TURKISH Z-BOOK USED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Tayfun KARADAĞ

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Department of Turkish and Social Science Education

Supervisor: Doç. Dr. Esin YAĞMUR ŞAHİN

28/08/2023, 180

Enriched books (z-book), which emerged as a product of the combination of computer software and printed textbooks and started to be prepared and used in the field of teaching Turkish as a foreign language as well as in many areas of education over time, constitute the main subject of this research. In this research, it is aimed to examine two enriched books that are widely used in the field of teaching Turkish as a foreign language in a comparative method, to see the latest point reached on enriched books on the field in a concretely and to contribute to the enriched book preparation and development studies. For this purpose, A1 language-level enriched textbooks belonging to Yedi İklim Turkish and Yeni İstanbul Turkish teaching sets for were preferred as research materials and these books were examined under the following 10 criteria using the document review method: Book options, platform, user tools, help and promotion opportunities, shortcut and quick access opportunities, record keeping opportunities, interactive activity types, feedback opportunities, multimedia elements and interaction opportunities. The following results were obtained in the research: While the Yedi İklim Turkish z-book is more developed in terms of platform, help and promotion opportunities and feedback opportunities, the Yeni İstanbul Turkish z-book is more developed in terms of book options, shortcut and quick access opportunities. In addition, both enriched books have strong features in terms of user tools, interactive activity types and multimedia elements, but weak in terms of record-keeping opportunities and interaction opportunities.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Educational Technology, Instructional Technology, Teaching Tools, Textbook, Enriched Book (Z-Book)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

1.1. Problem Durumu.....	3
1.1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.1.2. Alt Problemler.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Tanımlar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

8

2.1. Eğitim.....	8
2.2. Öğretim.....	12
2.3. Eğitim Teknolojisi ve Öğretim Teknolojisi.....	17
2.3.1. Eğitim Teknolojisi.....	18
2.3.2. Öğretim Teknolojisi.....	21
2.3.3. Eğitim Teknolojisi ile Öğretim Teknolojisinin Ayrımı.....	24
2.4. Öğretim Araç Gereçleri.....	25

2.4.1. Öğretim Araç Gereçlerinin Seçimi.....	28
2.4.2. Öğretim Araç Gereçlerinin Hazırlanması.....	30
2.4.3. Öğretimde Kullanılan Araç Gereçler.....	35
2.5. Bir Öğretim Aracı Olarak Bilgisayar.....	37
2.5.1. Bilgisayar Destekli Öğretim.....	38
2.6. Bir Öğretim Gereci Olarak Ders Kitapları.....	43
2.6.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Ders Kitapları.....	49
2.7. Bilgisayar ve Kitapların Birleşiminin Bir Ürünü Olarak Dijital Kitaplar.....	52
2.7.1. E-Kitap (Elektronik Kitap).....	55
2.7.2. Z-Kitap (Zenginleştirilmiş Kitap).....	57
2.8. Çalışma Kapsamında İncelenecek Z-Kitaplar.....	61
2.8.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı.....	61
2.8.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı.....	62
2.9. İlgili Araştırmalar.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

67

3.1. Araştırma Modeli.....	67
3.2. Araştırma Materyali.....	68
3.3. Verilerin Toplanması.....	68
3.4. Verilerin Analizi.....	70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

71

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	71
4.1.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sunduğu Kitap Seçenekleri.	71
4.1.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sunduğu Kitap Seçenekleri.....	72
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	74
4.2.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanılabildiği Platformlar.....	74
4.2.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanılabildiği Platformlar.....	77
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	81

4.3.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kullanıcı Araçları.....	81
4.3.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kullanıcı Araçları.....	84
4.4.	Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	88
4.4.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Yardım ve Tanıtım Olanakları.....	88
4.4.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Yardım ve Tanıtım Olanakları.....	90
4.5.	Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	92
4.5.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kısayol ve Hızlı Erişim Olanakları.....	92
4.5.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kısayol ve Hızlı Erişim Olanakları.....	93
4.6.	Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	96
4.6.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kayıt Tutma Olanakları...	96
4.6.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kayıt Tutma Olanakları.....	99
4.7.	Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	103
4.7.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Etkileşimli Etkinlik Çeşitleri.....	103
4.7.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Etkileşimli Etkinlik Çeşitleri.....	118
4.8.	Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	132
4.8.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Dönüt Verme Olanakları..	132
4.8.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Dönüt Verme Olanakları.....	137
4.9.	Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	140
4.9.1.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri.....	140
4.9.2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri.....	148
4.10	Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	155
4.10.1	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sağladığı Etkileşim Olanakları.....	155
4.10.2	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sağladığı Etkileşim Olanakları.....	156

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

158

5.1. Sonuçlar.....	158
5.2. Tartışma.....	163
5.3. Öneriler.....	166
KAYNAKÇA	170
ÖZGEÇMİŞ	I

KISALTMALAR DİZİNİ

Z-kitap	Zenginleştirilmiş kitap
E-kitap	Elektronik kitap
D-kitap	Dijital kitap
E-kütüphane	Elektronik kütüphane
E-kitap mağazası	Elektronik kitap mağazası
A	Temel dil düzeyi
B	Ara dil düzeyi
C	İleri dil düzeyi
WEB	World Wide Web
BDÖ	Bilgisayar destekli öğretim
ÖYS	Öğrenme yönetim sistemi
TÖMER	Türkçe öğretim merkezi
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
FATİH Projesi	Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi
Akt.	Aktaran
Ed.	Editör
No.	Numara
S.	Sayfa
T.y.	Tarih yok

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Z-kitapların basılı ders kitaplarından farklı olarak sahip olduğu avantajları	60
Tablo 2	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılarına sunduğu kitap seçenekleri	73
Tablo 3	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanılabildiği platformlar ve bu platformların özellikleri	80
Tablo 4	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları	87
Tablo 5	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları	91
Tablo 6	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol ve hızlı erişim olanakları	95
Tablo 7	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanakları	102
Tablo 8	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri	131
Tablo 9	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu dönüt verme olanakları	139
Tablo 10	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu çoklu ortam öğeleri	154
Tablo 11	Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılarına sağladığı etkileşim olanakları	156

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1.	Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitapları.	72
Şekil 2.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitapları.	73
Şekil 3.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'nın ana ekranı.	75
Şekil 4.	Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'nın dosya indirme ekranı.	75
Şekil 5.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının masaüstü site görünümü.	76
Şekil 6.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının mobil site görünümü.	77
Şekil 7.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının masaüstü site görünümü.	78
Şekil 8.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının teknik sorunlar yaşanan mobil site görünümü.	79
Şekil 9.	Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları.	81
Şekil 10.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları.	84
Şekil 11.	Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ekranı.	89
Şekil 12.	Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkinlik tanıtım ekranı.	89
Şekil 13.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu “hadi tura başlayalım” ifadeli tanıtım aracı.	90
Şekil 14.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu bir tanıtım örneği.	91
Şekil 15.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait bölümlerin tamamlama durumu ile tamamlanma sürelerini gösteren bir kayıt tutma örneği.	97

Şekil 16.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait bölümlerin tamamlama oranı ile tamamlama yüzdesini gösteren bir kayıt tutma örneği.	98
Şekil 17.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinliklerin tamamlama durumu ile tamamlanma yüzdesini gösteren bir kayıt tutma örneği.	98
Şekil 18.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait kullanıcı ilerlemelerini gösteren bir kayıt tutma örneği.	100
Şekil 19.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde oluşturulan metin, şekil ve çizimlerin kayıt altına alındığı bir kayıt tutma örneği.	100
Şekil 20.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde çizim yapılan sayfaları gösteren bir kayıt tutma örneği.	101
Şekil 21.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer işaretlemesi yapılan sayfaları gösteren bir kayıt tutma örneği.	101
Şekil 22.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	104
Şekil 23.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sıralama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	105
Şekil 24.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	105
Şekil 25.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	106
Şekil 26.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	107
Şekil 27.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	108
Şekil 28.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-dinle-tekrarla etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	108
Şekil 29.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-incele etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	109
Şekil 30.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan doğru-yanlış yanıtlama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	110

Şekil 31.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-yönet etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	110
Şekil 32.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	111
Şekil 33.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sabit cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	112
Şekil 34.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	113
Şekil 35.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	113
Şekil 36.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	114
Şekil 37.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	115
Şekil 38.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	116
Şekil 39.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	116
Şekil 40.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest metin yazma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	117
Şekil 41.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan okuma-çizme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	118
Şekil 42.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	119
Şekil 43.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sıralama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	120
Şekil 44.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	120
Şekil 45.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	121

Şekil 46.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	122
Şekil 47.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	122
Şekil 48.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-dinle-tekrarla etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	123
Şekil 49.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	124
Şekil 50.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	124
Şekil 51.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	125
Şekil 52.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	126
Şekil 53.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	126
Şekil 54.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	127
Şekil 55.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan doğru-yanlış yanıtlama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	128
Şekil 56.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest metin yazma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	128
Şekil 57.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çizim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	129

Şekil 58.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	130
Şekil 59.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.	130
Şekil 60.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazma türündeki etkinliklerin doğru yanıtlarını gösteren bir yazılı dönüt örneği.	133
Şekil 61.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları yeşil renkle, yanlış yanıtları ise kırmızı renkle gösteren bir görüntülü dönüt örneği.	133
Şekil 62.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanıtların doğruluk durumlarını, animasyonlar aracılığı ile gösteren bir görüntülü dönüt örneği.	134
Şekil 63.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bölümlerin tamamlanma durumlarını gösteren bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.	134
Şekil 64.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan ünitelerin tamamlanma durumlarını gösteren bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.	135
Şekil 65.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları tebrik mesajı görseli ile kutlayan bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.	135
Şekil 66.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları tiz sesle, yanlış yanıtları ise pes sesle uyaran bir sesli dönüt örneği.	136
Şekil 67.	Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanlış yanıtları sesli uyarı ile düzelten bir sesli dönüt örneği.	136
Şekil 68.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazma türündeki etkinliklerin doğru yanıtlarını gösteren bir yazılı dönüt örneği.	137
Şekil 69.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları yeşil renkle, yanlış yanıtları ise kırmızı renkle gösteren bir görüntülü dönüt örneği.	138
Şekil 70.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanıtların kaçta kaçının doğru olduğunu gösteren, animasyonlu bir görüntülü dönüt örneği.	138

Şekil 71.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinliklerin, başarılı bir şekilde tamamlanması halinde ne şekilde görüneceğini gösteren bir görüntülü dönüt örneği.	139
Şekil 72.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sesli yönergeleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir sesli yönerge örneği.	141
Şekil 73.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir seslendirilmiş metin örneği.	141
Şekil 74.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yavaş hızda seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir yavaş hızda seslendirilmiş metin örneği.	142
Şekil 75.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan müzikleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir müzik örneği.	142
Şekil 76.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir video örneği.	143
Şekil 77.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazılı metinleri göstermeye yarayan bir buton simgesi ve bir yazılı metin örneği.	143
Şekil 78.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan alt yazıları göstermeye yarayan bir buton simgesi ve bir alt yazı örneği.	144
Şekil 79.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir fotoğraf örneği.	144
Şekil 80.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir resim örneği.	145
Şekil 81.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir karikatür örneği.	145
Şekil 82.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir animasyon örneği.	146
Şekil 83.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir harita örneği.	146
Şekil 84.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir grafik örneği.	147
Şekil 85.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir şema örneği.	147
Şekil 86.	Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir tablo örneği.	148
Şekil 87.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir seslendirilmiş metin örneği.	149

Şekil 88.	Şekil 88. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan videoları izlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir video örneği.	149
Şekil 89.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir yazılı metin örneği.	150
Şekil 90.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir fotoğraf örneği.	150
Şekil 91.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir resim örneği.	151
Şekil 92.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir karikatür örneği.	151
Şekil 93.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir animasyon örneği.	152
Şekil 94.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir harita örneği.	152
Şekil 95.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir şema örneği.	153
Şekil 96.	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir tablo örneği.	153

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi tarihi, temel olarak Kâşgarlı Mahmud'un, Türk dili ve kültürünün zenginliğini ortaya koymak ve Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla 5 Ocak 1072 tarihinde dönemin Türk dilleri, lehçeleri ve ağızlarının yazı dili özellikleri ile söz varlığını derlemeye başladığı ve 10 Şubat 1074 tarihinde de bir divan haline getirdiği Türk Dilleri Sözlüğü anlamına gelen Dîvânu Lugâti't-Türk eserine dayandırılmakla birlikte bu alanın Avrupa standartlarında bir disiplin haline gelmesi ise hem üniversiteler bünyesinde açılan Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) hem de Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine hizmet etmesi amacıyla kurulan enstitüler, kültür merkezleri, özel kurslar ve Türkoloji merkezleri aracılığı ile olmuştur (Boylu, 2014: 336; Dîvânu Lugâti't-Türk, t.y.).

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanını günümüz hâliyle bilimsel bir eğitim alanı haline getiren söz konusu kurumsallaşma faaliyetlerinin başında ise öncelikle 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde sonrasında 1994 yılında Gazi Üniversitesi, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi ve Ege Üniversitesi bünyesinde kurulan ve daha sonra sayıları hızla artan Türkçe Öğretim Merkezleri, 2007 yılında kurulan ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine hizmet sağlayan Yunus Emre Enstitüsü ve yurt dışında yer alan üniversitelerin Türkoloji bölümleriyle bağlantılı şekilde faaliyet sürdüren Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gelmektedir (Arslan, 2012: 181; Gün ve Alptekin, 2019: 1840; Yüce, 2005: 425).

Bahsi geçen kurumsallaşma süreciyle birlikte gerek yurt içi gerekse yurt dışında eğitim-öğretim çalışmalarını hızla genişleten ve bu çalışmalar doğrultusunda binlerce öğrencinin Türkçe öğrenmesine vesile olan bu alan, günümüze kadar süregelen bir değişim ve gelişim rüzgârıyla beraber Avrupa standartlarına uygun modern ve sistematik bir dil öğretim anlayışına sahip olmuştur. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanının böylesine bir niteliğe kavuşmasında ise dil öğretiminin temelinde benimsenmiş olan Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin etkisi büyüktür.

Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, Avrupa Konseyi (Council of Europe) tarafından Avrupa ülkeleri üzerinde ortak ve modern bir dil öğretim anlayışının oluşturulması amacıyla hazırlanan, yabancı dil öğretiminde kullanılacak olan öğretim programlarını, ders kitaplarını ve ölçme-değerlendirme araçlarını belirli standartlara oturtan ve içerisinde belirlenmiş olan dil öğrenim seviyeleri üzerinden de öğrencilerin hangi dil seviyesinde hangi dil yeterliliklerine sahip olması gerektiğini detaylı şekilde açıklayan bir başvuru metnidir (Kara, 2011: 161; Council of Europe, 2001: 1-2). Söz konusu başvuru metinde, A1 ve A2 dil düzeylerini kapsayan “temel düzey”, B1 ve B2 dil düzeylerini kapsayan “ara düzey” ve C1 ve C2 dil düzeylerini kapsayan “ileri düzey” olmak üzere üç temel dil düzeyi bulunmakla birlikte Türkçenin yabancı bir dil olarak öğretimi için oluşturulacak tüm ders içerikleri de bu dil düzeylerine uygun şekilde hazırlanmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanı üzerinde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni esas alınarak hazırlanan ders içeriklerinden biri de basılı ders kitapları ve bu kitapların elektronik ortamlara aktarılmasıyla ortaya çıkan zenginleştirilmiş ders kitaplarıdır. Zenginleştirilmiş ders kitapları en genel anlamda, basılı halde bulunan ders kitaplarının bilgisayar yazılımları aracılığı ile çeşitli kullanıcı araçları, çoklu ortam öğeleri, kısayollar ve etkileşimli etkinlikler ile donatılan ve elektronik cihazlar aracılığı ile kullanılabilen dijital versiyonlarıdır. Zenginleştirilmiş kitap ya da bir diğer adıyla z-kitap olarak da bilinen bu kitapların yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanındaki çalışmalara dahil edilmesi ve dil öğretim faaliyetlerinde yenilikçi bir öğretim materyali olarak kullanılmaya başlanması ise oldukça yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Nitekim son on yıl içerisinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitaplar konusu üzerine önemli çalışmalar yapılmış ve yapılan bu çalışmaların beraberinde de alanda kullanılan ilk zenginleştirilmiş kitaplar ortaya çıkmıştır.

Yapılan bu çalışma ile birlikte de yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitapların gelişimine katkı sağlanması amaçlanmış ve bu doğrultuda alanda yaygın şekilde kullanılmakta olan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının karşılaştırmalı bir yolla incelenmesi sağlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Kitapların ve bilgisayar yazılımlarının alanında uzman kişiler tarafından bir araya getirilmesi sonucunda yeni nesil öğretim materyalleri olarak karşımıza çıkan zenginleştirilmiş kitapların, eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki önemi gün geçtikçe artmakla birlikte söz konusu öğretim materyallerinin kapsamı da zaman içerisinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına kadar ulaşmıştır. Diğer yandan dil öğretim çalışmaları üzerinde araştırılmaya ve geliştirilmeye değer bir araştırma konusu haline gelen bu kitapların halen gelişmekte bir alan olan yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına dahil edilmesinde ise gerek alan üzerinde gerçekleştirilen akademik çalışmaların gerekse disiplinler arası gerçekleştirilen z-kitap hazırlama ve geliştirme çalışmalarının etkisi büyüktür. Nitekim bahsi geçen çalışmalar neticesinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında halen aktif şekilde kullanımı sağlanan ilk zenginleştirilmiş ders kitapları ortaya konulmuş, bu kitapların dil öğretimi üzerindeki etkileri daha iyi anlaşılmaya başlanmış ve alan üzerinde zenginleştirilmiş kitaplar konusunda önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Bununla birlikte tıpkı gelişmekte bir alan olarak nitelendirilen yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına benzer olarak halen gelişmekte bir araştırma konusu olan bu yeni nesil kitapların, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanı üzerinde somut olarak hangi seviyeye ulaştığı ve genel itibarıyla hangi zenginleştirilmiş kitap özelliklerine sahip olduğu noktası da henüz bir bilinmezlik içerisinde. Söz konusu bu bilinmezlik durumu ise yapılması gerekli görülen bu araştırmanın temel problemini oluşturmakla birlikte bu çalışmada aşağıda yer verilen problem cümlesine dayanılarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitaplar üzerine geline son noktanın belirlenmesi adına bir durum tespiti bulunulması amaçlanmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanı üzerinde yaygın şekilde kullanılmakta olan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu zenginleştirilmiş kitap özellikleri bakımından farkları nelerdir?

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın ana probleminden yola çıkılarak zenginleştirilmiş kitapların sahip olduğu genel özelliklerinin belirli konu başlıkları altına dağılımı sağlanmış ve şu alt problemlere ulaşılmıştır.

1. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sunduğu kitap seçenekleri bakımından farkları nelerdir?
2. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanılabildiği platformlar bakımından farkları nelerdir?
3. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları bakımından farkları nelerdir?
4. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları bakımından farkları nelerdir?
5. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol ve hızlı erişim olanakları bakımından farkları nelerdir?
6. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanakları bakımından farkları nelerdir?
7. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri bakımından farkları nelerdir?

8. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu dönüt verme olanakları bakımından farkları nelerdir?

9. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu çoklu ortam öğeleri bakımından farkları nelerdir?

10. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanakları bakımından farkları nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla birlikte yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında hâlihazırda kullanılmakta olan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu zenginleştirilmiş kitap özelliklerinin belirlenmesi, belirlenen bu özellikler doğrultusunda söz konusu iki z-kitabın güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulması ve bu yolla da yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitaplar üzerine geline son noktanın tespit edilmesi ve gerek alan yazına gerekse zenginleştirilmiş kitap hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında ders kitaplarını konu alan akademik çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun basılı ders kitapları etrafında toplandığı bununla birlikte zenginleştirilmiş ders kitaplarını konu alan akademik çalışmaların ise henüz alan üzerinde yeterli görülebilecek düzeye ulaşmadığı görülmektedir. Tam da bu noktada halen gelişimi devam etmekte olan yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitaplar konusu üzerinde de yeterli gelişimin sağlanması gerektiği

düşünölmekle beraber bahsi geçen gelişim adına güncel bir adım olarak sayılabilecek bu çalışma hem yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitapları konu alan çalışmalara bir yenisinin eklenmesi bakımından hem alan üzerinde zenginleştirilmiş kitaplar konusunda geline son noktanın somut bir şekilde görölebilmesi bakımından hem de günümüzde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi sürecinde halen aktif halde kullanımı sağlanan z-kitapların güncellenmesi ya da ilerleyen süreçlerde hazırlanması planlanan yeni z-kitapların da geliştirilmesi sürecinde z-kitap hazırlayıcılarına bir başvuru kaynağı oluşturması bakımından önemli görölmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- Yedi İklim Türkçe ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe öğretim setlerine ait A1 dil seviyesindeki zenginleştirilmiş ders kitapları ile sınırlıdır.
- Ele alınan zenginleştirilmiş kitapların araştırmanın yapıldığı tarihteki en son halleri ile sınırlıdır.
- Araştırmanın ana problemine yanıt aranması amacıyla hazırlanmış olan on altı problem cümlesi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Yabancı dil: “Ana dilin dışında olan dillerden her biri.” (Türk Dil Kurumu, 1998: 2358).

Ders kitabı: “Herhangi bir eğitim ve öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış, Kurulca örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan basılı veya dijital ortamdaki kitap ve ekleri veya model prototipi” (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğı, 2021: 4).

Zenginleştirilmiş kitap (Z-kitap): “Video, resim, ses, internet bağlantısı ve kullanıcı araçları gibi çoklu ortam öğeleri ile zenginleştirilmiş ders kitabı” (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2015: 2).

Eğitim teknolojisi: “Genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulmasıyla öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılandırılmasıdır” (Alkan, 2011: 13).

Öğretim teknolojisi: Belirli hedefler açısından öğretimin daha etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için insan ya da insan dışı kaynakların bir arada kullanılması yoluyla, öğrenme ve öğretme süreçlerinin tamamının sistematik bir şekilde tasarlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesidir (Commission on Instructional Technology, 1969: 27).

Bilgisayar destekli öğretim (BDÖ): Bilgisayar ve bilgisayar programlarının kullanılmasıyla öğrenci öğrenme ve etkileşiminin sağlandığı, öğrencilerin kendi öğrenmelerini takip edebildiği ve değerlendirebildiği bir öğretim biçimidir (Senemoğlu, 2020: 433).

Öğretici yazılım: Öğrencilerin elektronik cihazlar yardımıyla doğrudan yolla etkileşime geçtikleri, üzerinde öğrenme gerçekleştirebildikleri, bu öğrenmelere ilişkin dönütler alabildikleri ve kendi öğrenme süreçlerinden sorumlu hale gelebildikleri eğitsel değer taşıyan yazılımlardır (Sharma, 2017: 102).

Çoklu ortam: Eğitim bağlamında çoklu ortam, öğrencilerin; metin, görüntü, animasyon, video ve ses biçiminde sunulan bilgi ve içeriklere ulaşımını sağlayan dijital ortamlardır (Moos ve Marroquin, 2010: 265).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim

İngilizce education kelimesine karşılık gelen eğitim kavramı temel olarak “educare” ve “educere” kelimelerinden türemiştir (Craft, 1984: 9). Bahsi geçen kelimelerden educare kelimesi; eğitmek, eritmek, şekillendirmek anlamı taşıırken educere kelimesi ise önden gitmek, liderlik etmek anlamı taşımaktadır. Bununla beraber kültürümüzde eğitim kelimesinin bir başka karşılığı olarak terbiye kelimesi de kullanılmaktadır. Terbiye kelimesi, arapça rabv kökünden gelmekle birlikte korumak, ıslah etmek, gözetmek ve yükseltmek anlamına gelmektedir (Kırkıç, 2020: 1-2).

Literatüre bakıldığında eğitim kavramına ilişkin yapılmış pek çok farklı tanıma rastlanmaktadır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük içerisinde eğitim “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye” şeklinde tanımlanırken (Türk Dil Kurumu, 1998: 677), Ertürk (1988: 13) eğitimi “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamıştır. Başka bir tanım olarak ise Akyüz (2007: 2), eğitimi “kişinin zihnî, bedenî, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümü” olarak ifade etmiştir. Elbette söz konusu tanımlar bunlarla da sınırlı değildir. Literatürde eğitim kavramına ilişkin yapılan diğer bazı tanımlar ise şunlardır:

- “Eğitim, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir” (Demirel, 2017: 6).
- “Eğitim: Bir toplumun kültürünün, yani değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılması süreci; bu sürecin okul benzeri kurumlarda gerçekleştirilmesi faaliyeti” (Cevizci, 1999: 284).
- “Eğitim, insanoğlunun öğrenme yeteneğinin oluşmaya başlaması ile ortaya çıkan ve yaşamı boyunca da devam eden bir süreçtir” (Aydın, 2021: 3).

- Eğitim, öğretimin hedefinde olan bireylere öğrenme ve öğretim yoluyla içerisinde bulunduğu toplumun özelliklerine uygun olan bilgi, yetenek ve davranışların kazandırılması sürecidir (Binbaşıoğlu, 1998).
- Eğitim, kişinin doğumundan itibaren başlayıp ölümüne kadar devam eden, öğrenilen bilgilerin diğer insanlara ve bir sonraki nesillere aktarımını sağlayan ve kişinin yaşamı boyunca gerek duyacağı sosyal, kültürel ve ekonomik bilgileri elde etmesi, kullanması ve geliştirmesine olanak sağlayan bir bilgi alışverişi sistemidir (Gökçe, 1996: 38).
- “Eğitim, davranış geliştirme, yetenek geliştirme, bilgi-beceri ve tutum kazanma sürecidir” (Alkan, 2011: 13).
- Eğitim “insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir” (Fidan, 2012: 4).
- Eğitim, bir okulda veya kolejde gerçekleşen öğretme ve öğrenme süreci veya bundan edinilen bilgiyi ifade etmektedir (Education, t.y.).

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde anlaşılmaktadır ki eğitim çok yönlü ve belli bir kalıba konulmayacak kadar kapsamlı bir kavramdır. Bu sebeple de eğitim kavramı, araştırmacılar tarafından farklı yönleriyle algılanmış ve tanımlanmıştır ancak yapılan tanımlarda her ne kadar eğitimin değişik yönlerine dikkat çekilse de bu tanımlarda dikkat çeken ortak özellikler de mevcuttur. Söz konusu ortak özellikler ise Yavuz (2018: 6), tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- Eğitim bireyin hayatı boyunca süren bir süreçtir.
- Eğitimde kişisel yaşantıların büyük bir önemi vardır.
- Eğitimle birlikte bireyde davranış değişikliği meydana gelir.
- Eğitim ile bireylere istendik davranışlar kazandırılmak istenir.

Yukarıda bahsi geçen özelliklerin yanı sıra değinilmesi gereken bir diğer konu ise eğitimin planlı ve amaçlı bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği konusudur çünkü eğitim, gerçekleşme durumuna göre “formal eğitim” ya da “informal eğitim” olarak ikiye ayrılmaktadır.

a.) Formal Eğitim:

Formal eğitim, alanında uzman kişiler tarafından önceden belirlenmiş bir öğretim programına bağlı kalınarak belirli hedefler doğrultusunda planlı ve kasıtlı bir şekilde gerçekleştirilen bir etkinliktir. Bu tür eğitime, okullarda gerçekleştirilmekte olan eğitim faaliyetleri iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Bununla beraber endüstri alanında, halk eğitim merkezlerinde ve çıraklık eğitim merkezlerinde gerçekleştirilen diğer eğitim faaliyetleri de yine formal eğitim için birer örnektir (Yavuz, 2018: 15). Formal eğitimin sahip olduğu başlıca özellikleri ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Planlı bir süreç olması ve belirli bir programa dayanması.
- Gerçekleştirilmesi için özel olarak düzenlenmiş bir çevresinin bulunması.
- Önceden belirlenmiş bir zaman diliminde gerçekleşmesi.
- Bireye istendik davranışlar kazandırmayı amaçlaması.
- Alanında uzman kişilerce gerçekleştirilmesi (Küçüköğlu ve Taşgın, 2021: 4).

b.) İnfomal Eğitim:

İnfomal eğitim; belirli bir plan ve program kapsamında olmadan, yaşamın doğal seyri içerisinde toplumdaki herhangi biri tarafından herhangi bir zaman veya mekânda gerçekleştirilen ve ayrıca bireylere olumlu davranışların yanında olumsuz davranışlar da kazandırabilen bir kültürlenme sürecidir (Yavuz, 2018: 15). “Aile içinde, akran gruplarında, usta çırak ilişkisi sonucu kazanılan davranışlar infomal eğitimin ürünleridir” (Erden, 2011: 13-14). İnfomal eğitimin sahip olduğu başlıca özellikleri ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Önceden hazırlanmış belirli bir plan veya programa sahip olmaması.
- Belirli bir çevre kısıtlaması olmadan her yerde gerçekleşebilir olması.
- Her an gerçekleşebilir olması.
- Bireylere istendik davranışlarla beraber istenmedik davranışlar da kazandırıyor olması.
- Bilgi veya beceri aktarımının herhangi biri tarafından gerçekleştirilmesi (Küçüköğlu ve Taşgın, 2021: 4).

Verilen tanım ve açıklamalardan genel olarak anlaşılabacağı üzere formal eğitim ve informal eğitim arasında amaçlı ve planlı olup olmama gibi temel ayrımlar bulunmaktadır. Bu sebeple formal eğitimin kapsamış olduğu örgün ve yaygın eğitim sistemlerinde de amaçların ve planlamanın önemi oldukça büyüktür ayrıca buna ek olarak, eğitimin pek çok farklı amacı olabilir. Bu amaçlar ise genel olarak aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Eğitimin Amaçları:

- Bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarmalarına ve kendilerini gerçekleştirmelerine imkân sağlamak.
- Bireylerin, içinde bulunulan topluma uyumunu kolaylaştırmak.
- Bireylerin yeniliklere ve gelişmelere karşı olan tutumlarını olumlu yönde etkilemek.
- Bireylere; hoşgörölü, özgür, demokratik ve bir arada çalışabilme yeteneklerinin kazandırılmasını sağlamak.
- Bireylere, mesleki yeterliliklerin yanında yaratıcı düşünebilme ve bilimsel bir şekilde bakabilme yeteneklerinin de kazandırılmasını sağlamak.
- Ahlaklı, dürüst, çalışkan ve girişken karakterde bireyler yetiştirmek (Morrish, 1969; akt. Oktay, 2020: 4).

Türk millî eğitiminin genel amaçları ise 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda aşağıdaki şekilde yer almıştır:

- “Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;
- Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır” (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973: 5101-5102).

2.2. Öğretim

Literatürde tıpkı eğitim kavramı gibi öğretim kavramı da pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük içerisinde öğretim, “belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim” ve “öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi” olarak iki farklı şekilde tanımlanırken (Türk Dil Kurumu, 1998: 1719-1720), Senemoğlu (2020: 395), öğretimi, “içsel bir süreç ve ürün olan öğrenmeyi destekleyen ve sağlayan dışsal olayların plânlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreci” olarak nitelendirmiştir. Başka bir deyişle ise öğretim “belirli bir öğrenci grubu ve belirli bir içerik için belirli bir ortamda öğrenmenin gerçekleşmesine rehberlik eden ve planlı olarak gerçekleştirilen etkinliklerden oluşan bir süreçtir” (Fer, 2015: 11). Söz konusu tanımların dışında literatürde yer alan bazı öğretim tanımları ise şunlardır:

- “Eğitimin okulda planlı ve programlı bir şekilde yer, zaman, mekân içinde sınırlandırılmış olarak yürütülen kısmına “öğretim” denir” (Gökalp, 2019: 1).
- “Okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretme faaliyetlerine öğretim denir” (Erden, 2011: 19).
- “Öğretim, bir dersin öğretim programında belirlenen esaslara uygun bir öğretme-öğrenme süreci için gerekli hazırlıkların yapılması, böyle bir sürecin gerçekleştirilmesi ve bu sürecin, ürün olarak ortaya çıkması beklenen davranışların tümü görülünceye kadar, olabildiğince etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi hizmetleri demektir” (Özçelik, 2016: 5).

- “Öğrencilerin öğrenmelerine yönelik okullarda yapılan ve hedefler doğrultusunda düzenlenen planlı, programlı ve sürekli kontrol edilen tüm etkinliklere öğretim adı verilmektedir” (Komisyon, 2017: 4).
- “Bir eğitim kurumunda önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde amaçlı, planlı, düzenli ve kontrollü olarak yürütülen uygulamalara öğretim denilmektedir” (Güneş, 2016 :2).

Daha önce de belirtildiği üzere eğitim ve öğretim kavramlarının literatürde pek çok farklı tanımı yapılmıştır ancak şunu belirtmekte fayda vardır, literatürde kimi zaman söz konusu iki kavramın birbirinin yerini alacak şekilde de kullanıldığı görülmektedir ancak eğitim kavramının öğretim kavramını kapsayan üst bir kavram olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu iki kavram arasındaki fark daha iyi anlaşılmaktadır (Fer, 2015: 11). Tam da bu noktada Ummanel ve Dilek (2021: 44), eğitim ve öğretim arasındaki farkları şu şekilde ifade etmiştir:

- “Eğitim öğretime göre daha kapsamlıdır. Çünkü eğitim formal ve informal boyutu, öğretim ise formal boyutu kapsar.
- Eğitimde bilgi dâhil her türlü tecrübe üzerinde durulurken öğretim planlı programlı öğrenmeleri içerir.
- Eğitim yaşamı kapsayan bir süreç iken öğretim yaşamın belli dönemlerinde yapılır.
- Eğitim zaman ve mekân yönünden sınırsızdır. Öğretim ise belli mekânlarda gerçekleşir.
- Eğitim plansız ve programsız da olabilir. Fakat öğretim planlı programlıdır.
- Her eğitim öğretim değildir. Fakat her öğretim eğitimidir.
- Eğitim sonunda istenmedik davranışlar da gerçekleşebilir. Öğretimde ise istendik davranışlar kazandırılmak esastır”.

Öğretim süreci, eğitim sürecine göre daha planlı ve programlı bir süreci ifade etmektedir. Bu bakımdan gerek öğretim faaliyetlerinin planlanması gerekse hazırlanan planların etkili ve verimli bir şekilde uygulamaya konulması sürecinde göz önünde bulundurulması gereken birtakım ilkeler bulunmaktadır. Söz konusu bu ilkeler ise öğretim ilkeleri olarak adlandırılmaktadır. “Öğretim ilkeleri, gelişim ve öğrenme psikolojisi ile

eğitim bilimleri alanlarındaki bilimsel çalışmalarla doğruluğu kabul edilmiş ve öğrenme-öğretme sürecinin planlamasından, uygulanılmasına ve değerlendirilmesine kadar olan öğretme ve öğrenmeye ilişkin tüm süreçte öğretmene yol gösteren ilkelerdir” (Dal ve Tatar, 2017: 33). Literatürde, öğretim ilkelerinin farklı sayıda ve farklı başlıklarla ifade edildiği durumlar gözlenmektedir bu sebeple aşağıda yer verilecek olan öğretim ilkelerinin tercih edilmesinde literatürdeki genel kullanımlar göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim İlkeleri:

a.) Öğrenciye görelilik ilkesi:

Öğrenme, öğrenci merkezli bir süreç olduğundan öğrenmelerin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğrencilerin her türlü bireysel özellik ve farklılıkları dikkate alınmalıdır (Beydoğan, 2020: 118).

b.) Yaşama uygunluk (Hayatilik) ilkesi:

Öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve davranışlar günlük hayatla bağlantılı olmalı ve öğrencileri hayata hazırlamalıdır (Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016: 54).

c.) Yapararak yaşayarak öğrenme (Etkin katılım) ilkesi:

Öğrenciler öğrenme süreçlerine aktif bir şekilde katılmalı ve böylece aktarılan bilgi ve davranışları deneyimleyerek edinmelidir (Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016: 54-55).

d.) Bilinenden bilinmeyene ilkesi:

Öğretim sürecinde öğrencilerin ön öğrenmeleri ile bağlantı kurularak yeni bilgilerin aktarımı sağlanmalıdır (Aşılıoğlu, 2017: 40).

e.) Somuttan soyuta ilkesi:

İnsan gözüyle gördüklerini daha iyi anımsar ve daha kolay öğrenir, bu nedenle öğrencilere aktarılan bilgilerde öncelik somut kavramlara verilmeli daha sonrasında soyut kavramlara geçilmelidir (Demirel, 2017: 73).

f.) Yakından uzağa ilkesi:

Yaşanılan çevre öğrencilerin düşünme yapısını ve hayata karşı bakışını değiştirmektedir. Bu nedenle öğretim sürecinde öncelikle öğrencilere yakın olandan başlanılmalı daha sonrasında ise öğrencilerin yaşamlarından uzak olana geçilmelidir (Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016: 55).

g.) Basitten karmaşığa ilkesi:

Öğrenciler tarafından basit konuların öğrenilmesi daha kolay ve zevkliken karmaşık konuların öğrenilmesi ise daha zahmetli ve bazen can sıkıcı olmaktadır. Bu nedenle öğretim süreçlerinde öncelikle basit konulardan başlanılmalı ve sonrasında karmaşık konulara geçilmelidir (Turan, 2019: 138).

h.) Açıklık ilkesi:

Öğretim kalitesinin yükseltilebilmesi ve aynı zamanda iletişim aksaklıklarına da sebebiyet verilmemesi adına öğretmenlerin gerek öğretim gerekse değerlendirme süreçlerinde öğrencilerin rahatlıkla anlayabilecekleri açık ve yalın bir dil kullanmaları gerekmektedir (Dal ve Tatar, 2017: 37).

i.) Ekonomiklik ilkesi:

Doğru bir planlamayla öğretimin en az süre ve maliyetle en verimli şekilde gerçekleştirilebilmesi gerekmektedir (Alkan, 2021: 135).

j.) Güncellik (Aktüalite) ilkesi:

Bilgi aktarımında gerçek hayatın da merkeze alınmasıyla günlük hayatta yaşananlar ile öğrencilere aktarılması hedeflenen bilgiler arasında ilişkiler kurulmalıdır (Turan, 2019: 133).

k.) Bütünlük ilkesi:

Bilgi aktarımında bilgiler arasında hiyerarşik bir yapı kurulmalı ve bu sayede öğrencilerin öğrendikleri arasında ilişkiler kurabilmelerine ve öğrendiklerini bir bütün halinde kalıcı şekilde öğrenebilmelerine olanak sağlanmalıdır (Ummanel ve Dilek, 2021: 47).

l.) Sosyallik (Otoriteye itaat ve özgürlük) ilkesi:

Öğrencilerin okulla başlayan sosyalleşme süreçleri yine okulla ileri seviyelere taşınmalı ve öğrencilerin topluma uyum sağlamalarına destek verilmelidir (Gökalp, 2019: 10).

m.) Hedefe uygunluk:

Öğretim belirli bir plan ve hedefler doğrultusunda gerçekleştirilir, bu nedenle öğrencilere aktarılabacak her türlü bilgi ve becerilerde hedeflere uygunluk sağlanılmalıdır (Karabacak, 2021: 165).

Yukarıda yer verilen öğretim ilkelerinin yanında literatürde yabancı dil öğretimi için belirtilmiş öğretim ilkeleri de bulunmaktadır. Demirel (2021: 29-32), yabancı dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken temel ilkeleri şu şekilde ifade etmiştir:

a.) Dört temel beceriyi geliştirme:

Dil öğretiminde dört temel dil becerisinin aynı anda ve birbirleriyle bağlantılı olarak öğretilmesi gereklidir.

b.) Öğretim etkinliklerini önceden planlama:

Öğretimin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğretim sürecinin iyi bir şekilde planlanması gerekmektedir.

c.) Basitten karmaşığa somuttan soyuta doğru öğretme:

Dil öğretiminde öncelikle basit ve somut olandan başlanılmalı ve sonrasında karmaşık ve soyut olana geçilmelidir.

d.) Görsel ve işitsel araçları kullanma:

Yabancı dil öğrenimini daha zevkli, kolay ve kalıcı bir hale getirmek için öğretim süreçlerinde görsel ve işitsel araçlardan yararlanılmalıdır.

e.) Ana dili gerekli durumlarda kullanma:

Öğretim süreçlerinde öğrencilerin hedef dile daha çok maruz kalabilmeleri adına anadili kullanımından olabildiğince kaçınılmalıdır.

f.) Bir seferde bir tek yapıyı sunma:

Yabancı dil öğretiminde bir seferde birden çok kelime ya da yapının öğretiminden kaçınılarak ayrıntıya girilmeden tek bir kelime ya da yapının öğretimi sağlanmalıdır.

g.) Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama:

Öğrencilere günlük konuşma dilinden örnekler sunularak öğrendiklerini günlük hayatta aktarabilmelerine olanak sağlanmalıdır.

h.) Öğrencilerin derse daha etkin katılmalarını sağlama:

Öğrencilerin derslere aktif bir şekilde katılmalarını sağlayarak yaparak-yaşayarak öğrenmelerine olanak verilmelidir.

i.) Bireysel farklılıkları dikkate alma:

Öğretim faaliyetlerinde öğrencilerin bireysel özellik ve farklılıkları dikkate alınmalı böylece öğretime zenginlik kazandırılmalıdır.

j.) Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme:

Başarılı bir ders için öğretmenlerin gerek ders öncesi gerekse ders sırasında öğrencileri öğrenecekleri konuya karşı motive etmeleri ve onları cesaretlendirmeleri gerekmektedir.

2.3. Eğitim Teknolojisi ve Öğretim Teknolojisi

Bilim ve teknoloji alanlarında yaşanan hızlı gelişmeler, yaşamın pek çok farklı alanında olduğu gibi eğitim alanında da etkilerini hissettirmektedir. Nitekim “geçmişten günümüze eğitim ortamlarında kullanılan teknolojiler incelendiğinde kara tahta ve tebeşirden, bilgisayar ve internet dünyasına hatta yapay zekâya sahip akıllı teknolojilere doğru bir dönüşüm olduğu görülmektedir” (Erbaş ve Demirer, 2014: 8). Teknolojinin eğitime yansımaları elbette bununla da sınırlı değildir. Temelinde pedagojinin, felsefenin, psikolojinin ve sosyolojinin yer aldığı eğitim, son zamanlarda yaşanan teknolojik

gelişmelerle birlikte ufkunu genişletmiş; daha çağdaş, yeniliklere açık ve küresel bir hal almıştır. Eğitimin teknoloji ile oluşturduğu bu sıkı ilişki ise günümüzde “eğitim teknolojisi” ve “öğretim teknolojisi” gibi pek çok terimi ortaya çıkarmıştır ancak burada şunu belirtmekte fayda vardır; literatürde, eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi terimlerinin, kimi zaman iki ayrı terim olarak ele alındığı kimi zaman da birbirinin yerini alan benzer terimler olarak ifade edildiği durumlar bulunmaktadır. Bu sebeple yapılan bu çalışmada, öncelikle eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi terimlerini ayrı başlıklar altında ele almanın ve daha sonrasında ise bahsi geçen terminolojik karışıklığa değinmenin doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

2.3.1. Eğitim Teknolojisi

Eğitim teknolojisi, Alkan (2011: 13), tarafından yapılan açıklamaya göre “genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulmasıyla öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılandırılmasıdır. Diğer bir deyişle, öğrenme-öğretme süreçlerinin tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi işidir”. Literatürde yer alan başka bir açıklamaya göre ise eğitim teknolojisi, “davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenmeyle ilgili verilerine dayalı olarak, eğitimle ilgili insan gücünü ve insan-gücü-dışı kaynakları, uygun yöntem ve tekniklerle akılcıca ve ustaca kullanıp sonuçları değerlendirerek bireyleri, eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yollarını inceleyen bilim dalıdır” (Çilenti, 1979: 24; akt. Çilenti, 1983: 208).

Eğitim teknolojisi, Tandoğan (1998: 16), tarafından “öğrencilerin öğrenme düzeylerini yükseltmek üzere fen bilimleri alanında üretilen teknoloji ürünlerinin ve davranış bilimleri alanında ortaya çıkan bilgi birikiminin eğitim etkinliklerinde sistematik bir yaklaşımla uygulamaya konması süreci” olarak ifade edilirken, Demircioğlu (2020: 9), tarafından “eğitim aracılığıyla belirlenen hedeflerine ulaşabilmesi ve sağlıklı öğrenme ortamlarının oluşturulabilmesi için, teknolojinin işe koşulması ve eğitimin problemlerinin çözümü için teknolojiden yararlanılması” olarak ifade edilmiştir.

Eğitim İletişimi ve Teknolojisi Derneği (Association for Educational Communications and Technology) tarafından yapılan en güncel açıklamaya göre ise eğitim teknolojisi, öğrenme ve öğretim süreçlerinin ve kaynaklarının stratejik olarak tasarlanması, yönetilmesi ve uygulamaya konulması yoluyla bilgilerin iletilemesine arabuluculuk etmenin yanı sıra öğrenme ve performansı artırmak için teori, araştırma ve en doğru uygulamaların incelenmesi ve etik olarak uygulanmasıdır (Educational Technology, t.y.).

Bir başka tanımıyla “eğitim teknolojisi, öğrenme-öğretme ortamlarını etkili bir şekilde tasarımılayan, öğrenme ve öğretme de meydana gelen sorunları çözen, öğrenme ürününün kalitesini ve kalıcılığını artıran bir akademik sistemler bütünüdür. Tanımdan da anlaşıldığı gibi, eğitim teknolojisinin temel amacı, öğrenmeyi etkili ve kalıcı bir biçimde sağlamaktır” (İşman, 2002: 72). Diğer bir deyişle “eğitim teknolojisi, bilim ve teknolojiye gelişmeleri, yapılan icatları eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde kullanmayı amaçlar” (Yılmaz, 2007: 162). Söz konusu amaçların dışında eğitim teknolojisinin ulaşmayı hedeflediği diğer amaçları da şu şekilde ifade edilebilir:

Eğitim teknolojisinin amacı;

- Toplumda ortaya çıkan eğitim problemlerine çözüm yolları aramak,
- Eğitim-öğretim faaliyetlerini tasarlamak ve düzenlemek,
- Akılcı ve bilimsel bir anlayışla eğitim sorun ve ihtiyaçlarını araştırmak,
- Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği kurumlar arasında eşgüdüm sağlamak,
- Eğitim süreçlerinde işe koşulacak olan öğretim programlarına devamlılık kazandırmak,
- Eğitim süreçlerinde görev alan tüm öğretmen ve çalışanların performanslarını yükseltebilmek,
- Öğrencilerin yetenek ve ilgilerinin öğretim faaliyetleri sırasında dikkate alınmasını sağlamak,
- Eğitim-öğretim ortamlarını ve çevresini devamlı olarak denetim altında tutmaktır (Alkan, 2011: 26)

Yukarıda yer verilen amaçlar incelendiğinde görülmektedir ki eğitim teknolojisi; bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelere dayanarak, eğitim sürecini en başından en sonuna kadar sistemli ve bilimsel bir şekilde düzenlemeyi, eğitim sürecinde görülen aksaklık veya ihtiyaçları araştırma konusu yapmayı ve yalnızca öğrencileri değil bulunan çevreyi, eğitim personellerini ve öğretim programlarını da geliştirmeyi amaçlayan bir araştırma ve geliştirme disiplini. Bu sebeple eğitim teknolojisi, hayata geçirmeyi hedeflediği amaçlar dahilinde eğitim-öğretim süreçleri üzerinde pek çok farklı açıdan yarar sağlayabilmektedir. Eğitim teknolojisinin eğitim-öğretim süreçlerinde öğretmen ve öğrencilere sağladığı yararları ise şu şekilde ifade edilebilir:

Eğitim teknolojisi;

- Öğrenmelerin daha kolay ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak sağlar.
- Öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmasına zemin hazırlar.
- Ölçme ve değerlendirmede hata payını azaltır.
- Öğrenilenlerin uygulamaya dökülerek daha kalıcı bir hale getirilmesine yarar sağlar.
- Öğretimin tasarlanması süreçlerinde öğretmenlere bilgi ve beceri katar.
- Öğretme ve değerlendirme süreçlerini kolaylaştırarak öğretmenlerin yükünü azaltır.
- Öğretimin bilimsel temellere dayandırılmasında rol oynar.
- Öğrencileri öğretime karşı güdüler ve öğretimde aktif katılımı sağlar.
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlar.
- Teknolojiye ve gelişen dünyaya uyumu artırır.
- Bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmelerine olanak sağlar.
- Öğrenciler arasında eş güdüm sağlar.
- Öğretim süreçlerinde öğretmen ve öğrencileri özgür kılar.
- Öğrencilerin birinci elden kaynaklarla tanışmalarına imkân sağlar.
- Öğrenme stratejilerine çeşitlilik kazandırır ve öğretimin kalitesini artırır.
- Öğrencilere çoklu öğrenme ortamları sunarak öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirir.
- Öğrenme süreçlerini bireyselleştirerek öğrencileri kendi öğrenmelerinden sorumlu hale getirir.
- Kopya edilebilen bir sistem oluşturarak teknolojinin öğretmenler tarafından kolayca kullanılmasını sağlar (Alkan, 2011: 39-40; Alpar, Batdal ve Avcı, 2007: 27-29).

Eğitim teknolojisinin, söz konusu yararları hayata geçirebilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için de birtakım ilkelere bağlı kalması gerekmektedir. Bu ilkeler, aynı zamanda yukarıda bahsi geçen eğitim teknolojisi amaçlarının da kaynağını oluşturmaktadır. Alkan (2011: 66-68), eğitim teknolojisinin temel ilkelerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Öğrenciler, belirlenen hedeflere eksiksiz bir şekilde ulaştırılmalıdır.
- Eğitim teknolojisinin temel işlevi, bilimi esas alarak eğitimde ortaya çıkan sorunları çözüme kavuşturmak ve eğitim ortamlarını daha gelişmiş bir hale getirmek olmalıdır.
- Eğitimde tespit edilen sorunların birer araştırma konusu haline getirilmesi, eğitim teknolojisinin konu ve yöntemini oluşturmaktadır.
- Eğitim kuramlarının, tüm eğitim alanları üzerinde uygulamaya dönüştürülmesi gerekmektedir.
- Eğitimde kullanılacak programlarının içeriklerinde süreklilik sağlanılmalıdır.
- Eğitime dahil olan tüm personellerin eğitime etkin bir şekilde katılımı gerçekleştirilmelidir.
- Eğitim süreçleri, öğrencilerin bireysel gereksinimleri ve farklılıklarına göre düzenlenmelidir.
- Eğitim çevresinin daima kontrol altında tutulması gerekmektedir.
- Öğrencilerin tamamının başarıya ulaşması için öğretim süreç ve sisteminin gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin değerlendirilmesinde adil ve kapsamlı bir değerlendirme süreci gerçekleştirilmelidir.

2.3.2. Öğretim Teknolojisi

Eğitim teknolojisinin ardından değinilmesi gerekli görülen diğer bir konu da öğretim teknolojisi. Öğretim teknolojisi “öğrenmenin amaçlı ve kontrollü olduğu durumlarda öğrenmeyle ilgili sorunların analizi ve çözümünde insanları, yöntemleri, düşünceleri, araç-gereçleri ve organizasyonu içeren karmaşık ve tümleşik bir süreçtir” (Ergin, 1995: 24). Diğer bir deyişle “öğretim teknolojisi kavramı, öğrenme-öğretme ortamının en etkin şekilde düzenlenmesi için gösterilen sistematik ve planlı etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir” (Yanpar Şahin ve Yıldırım, 1999; akt. Yanpar Yelken, 2021: 6).

Öğretim teknolojisi, bu tanımların dışında Commission on Instructional Technology (1969: 27) tarafından “iletişim devrimiyle ortaya çıkan medya araçlarının (bilgisayar, televizyon ve projektör gibi donanım ve yazılım öğelerinin) öğretim ortamlarında öğretmen, ders kitabı ve yazı tahtası ile birlikte öğretim amaçlı kullanılması” ve “belirli hedefler açısından öğretimin daha etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için insan ya da insan dışı kaynakların bir arada kullanılması yoluyla, öğrenme ve öğretme süreçlerinin tamamının sistematik bir şekilde tasarlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi” olarak iki farklı şekilde tanımlanırken, Seels ve Richey (1994: 9) tarafından ise öğrenme süreç ve kaynaklarının tasarlanması, geliştirilmesi, kullanılması, yönetilmesi ve değerlendirilmesine yönelik olan kuram ve uygulamalar olarak tanımlanmıştır. Kısaca öğretim teknolojisi, “sağlıklı öğrenmelerin meydana gelebilmesi için öğretim ortamlarının teknolojik açıdan düzenlenmesi ve bu ortamların daha verimli bir hale getirilmesi için yapılan bilimsel çalışmalar süreci” şeklinde ifade edilebilir (Demircioğlu, 2020: 10).

Yukarıda yer alan tanım ve açıklamalardan anlaşılmaktadır ki öğretim teknolojisinin temelinde, öğrenci öğrenmelerinin etkili, verimli ve kalıcı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacı yatmaktadır. Nitekim öğretim teknolojisi, her şeyden önce sonuç odaklı bir süreci ifade etmektedir. Tıpkı teknoloji gibi. Teknoloji, hedef yönelimlidir; yaşanan sorunları çözmek veya eldeki sonuçları iyileştirmek gibi önceden belirlenmiş bir hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır. Aynı şekilde öğretim teknolojisi de hedef yönelimlidir. Öğretim teknolojisinin asıl amacı, daha iyi öğrenme çıktıları üretmek için insan öğrenmesi ve öğretim süreçleriyle ilişkili problemleri çözmektir (Chyung, 2008: 3). Öğretim teknolojisinin bu temel amacının yanındaki diğer amaçları ise şu şekilde ifade edilebilir:

Öğretim teknolojisinin amacı;

- Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin daha verimli bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamak,
- Öğrenmenin daha güçlü, daha hızlı ve bireysel bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak,
- Öğretim süreçlerine daha bilimsel bir zemin hazırlamak,
- Eğitime olan erişimi daha eşit bir hale getirmektir (Commission on Instructional Technology, 1969: 58- 59).

Öğretim teknolojisinin, öğrenme ve öğretme süreçleri üzerinde sağladığı faydaları ise yukarıda bahsi geçen amaçlardan bağımsız değildir. Nitekim öğretim teknolojisinin temelinde, öğretime hizmet etmek amacı bulunduğundan öğretim teknolojisi için belirlenen her amaç doğal olarak bir hizmetin parçası haline gelmektedir. Bu sebeple öğretim teknolojisine ait amaçlar ile öğretim teknolojisinin sağladığı faydalar arasında büyük benzerlikler görülmektedir. Öğretim teknolojisinin öğretim süreçleri üzerinde sağladığı bazı faydaları şunlardır:

Eğitimcilerin, öğretim teknolojilerinden yararlanmaları;

- Öğretimi bireyselleştirmekte,
- Öğrenmeye karşı ilgi uyandırmakta,
- Öğrenci üretkenliğini yükseltmekte,
- Okulun yeniden yapılandırılması için gösterilen çabaları arttırmakta,
- Yönlendirici öğretimden, öğrenci merkezli öğretime geçiş sağlamaktadır (Cradler. 1996: 2; akt. Hiatt, 1998: 14).

Heinich (1984) ise yapmış olduğu çalışmasında öğretim teknolojisini, teknolojinin bir alt kümesi olarak kabul ederek, öğretim teknolojinin faydalarını teknolojinin özellik ve ilkelerinden yola çıkarak saptamaya çalışmıştır. Heinich (1984: 75-76)'ın yapmış olduğu açıklamalardan yola çıkılarak öğretim teknolojisinin öğretim süreçleri üzerinde sağlayabileceği faydaları aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür:

- Öğretim teknolojisi araçlarının tekrarlanabilir oluşu, paradan ve zamandan tasarruf sağlar.
- Öğretim teknolojisi araçları, yalnızca birkaç kişiye değil tüm sınıfa hizmet eder.
- Öğretim teknolojisi, öğretime işlevsellik katar bu nedenle öğretmenler öğretim teknolojisinden kısa sürede verim sağlayabilirler.
- Öğretim teknolojisi, öğretim süreçlerinin tasarlanmasında algoritmik kararlar vermeyi sağlar.
- Öğretim teknolojisi, iletişimin artmasını ve kontrolünü sağlar.
- Öğretim teknolojisi, büyük ölçekli olarak okul sisteminin değişmesine de etki edebilir.

2.3.3. Eğitim Teknolojisi ile Öğretim Teknolojisinin Ayrımı

Daha önce eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi terimlerinin literatürde zaman zaman birbirlerinin yerine geçecek şekilde kullanıldığını ve yapılan tanımlarda benzer şekillerde ifade edildiğini belirtmiştik. Bu durumun ise temel olarak iki sebebi olabilir. Bunlardan ilki, araştırmacıların bir ayrım gözetmeksizin iki terimi eş değer olarak kabul etmeleridir (Ely, 2008: 244). Böyle bir durumda araştırmacılar eğitim teknolojisi ile öğretim teknolojisi arasında bir ayrım gözetmedikleri için çoğu zaman çalışmalarında bu terimlerden yalnızca birine değinmektedirler. Bunun sonucunda da literatürde hangi terimin tercih edileceği konusu gündeme gelmektedir. Söz konusu terminolojik karışıklığın bir diğer sebebi ise eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi terimleri arasında tıpkı eğitim ve öğretim terimlerinde olduğu gibi bir üst terim-alt terim ilişkisinin var olmasıdır (Aküzüm, 2017: 13). Böyle bir durumda eğitim teknolojisi, öğretim teknolojisini de kapsayacağı için doğal olarak içerisinde öğretim teknolojisine ait özellikleri de barındıracaktır. Bunun sonucunda ise söz konusu terimlerin açıklanmasında bazı karışıklıklar meydana gelmektedir. Diğer yandan literatürde, eğitim teknolojisi ile öğretim teknolojisinin iki ayrı terim olarak kabul edildiği ve bu terimlere ilişkin belli başlı ayrımların yapıldığı durumlar da görülmektedir. Öyleyse hem literatürdeki açıklamaları dikkate alarak hem de söz konusu terimlerin genel özelliklerine bakarak eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisini şu yönlerden ayırabiliriz:

- Öğretim teknolojisi, yalnızca öğretim faaliyetleriyle ilgilenen ve etkili öğrenmenin sağlanmasını hedefleyen bir süreçken; eğitim teknolojisi, öğrenme ve öğretme süreçlerinin tümüyle ilgilenen ve genel olarak insan öğrenmesini konu alan bir disiplindir (Alkan, 2011: 15)
- Eğitim teknolojisi öğretim teknolojisine göre daha geniş kapsamlı bir terimdir. Dolayısıyla eğitim teknolojisi, eğitimin her aşamasında teknolojiyi işe koşmayı amaçlarken, öğretim teknolojisi ise yalnızca öğretim süreçlerinde teknolojiden yararlanmayı amaçlamaktadır (Ely, 2008: 244).
- Öğretim teknolojisi, eğitim teknolojisine göre daha sonuç odaklı bir süreci ifade etmektedir.
- Öğretim teknolojisinin odağında yalnızca öğrenci ve öğrenci öğrenmeleri bulunurken eğitim teknolojisinin odağında ise öğrenciler, veliler, eğitim personelleri, bulunulan çevre ve öğretim programları bulunmaktadır.

- Eğitim teknolojisi, eğitim süreçlerinde görülen ihtiyaç ve sorunların tamamıyla ilgilenirken, öğretim teknolojisi, yalnızca öğretimin gerçekleştiği ortamın ihtiyaç ve sorunlarıyla ilgilenmektedir.

2.4. Öğretim Araç Gereçleri

Öğretim araç gereçleri literatürde kimi zaman “öğretim materyalleri”, “öğretim araçları” ya da “öğretim araçları ve materyalleri” olarak farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bu nedenle öğretim araç gereçleri konusunda her şeyden önce; araç, gereç ve materyal kavramlarının açıklığa kavuşturulması gereklidir. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük içerisinde araç kelimesi, bir işin yapılmasında gücünden faydalanılan nesne, taşıt ya da vasıta olarak tanımlanırken (Türk Dil Kurumu, 1998: 124), gereç kelimesi ise materyal kelimesi ile eş anlamlı olarak, bir işin yapılmasında kullanılması gerekli görülen madde, malzeme ya da materyal olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 1998: 842). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere araç kelimesi daha çok; aracı olan, imkân sağlayan nesneleri ifade ederken gereç kelimesi ise bizzat kullanılan malzemeleri ya da kaynakları ifade etmektedir. Araç ve gereç kelimeleri arasındaki ilişki şu örnekle daha iyi açıklanabilir: Öğretimde, bilgisayardan yararlanılması durumu bir araç kullanımı iken bilgisayar yardımı ile slaytların, görsellerin ya da videoların kullanılması durumu ise bir gereç ya da literatürdeki yaygın adıyla materyal kullanımıdır ancak sonuç olarak bakıldığında hem öğretim araçlarının hem de öğretim gereçlerinin (materyallerinin) temelde öğretime hizmet etme görevi etrafında toplandığı bir gerçektir. Bu sebeple öğretime hizmet eden her türlü araç-gereç bu çalışmada genel bir şekilde öğretim araç gereçleri olarak adlandırılacaktır.

Öğretim araç gereçleri, öğretim faaliyetlerinin kalitesinin yükseltilmesine ve hedef kazanımların öğrencilere olduğundan daha hızlı, etkili ve kalıcı bir şekilde aktarılmasına hizmet eden kaynaklardır. Bu kaynakların ortaya çıkmasında ve geliştirilmesinde yaşanan teknolojik gelişmelerin büyük bir etkisi olduğu gibi bu kaynakların eğitim-öğretim ortamlarına taşınması konusunda da eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisinin büyük bir etkisi olmuştur. Bu sebeple öğretim araç gereçleri ile eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki şu şekilde açıklanabilir. Eğitim teknolojisi hem öğretim teknolojisini hem de öğretimde kullanılacak olan tüm araç gereçleri kapsayan geniş bir süreci ifade etmektedir. Söz konusu süreçte eğitim teknolojisi, yaşanan

teknolojik gelişmeleri eğitime uyarlayarak eğitimin sorun ve ihtiyaçlarının giderilmesini ve eğitim faaliyetlerinin kalitesinin yükseltilmesini amaçlarken öğretim teknolojisi ise eğitim teknolojisiyle beraber eğitime dahil edilen kaynakların, öğretim faaliyetlerinde etkili bir şekilde kullanılmasını ve öğrenmenin başarılı ve kalıcı bir şekilde gerçekleştirilebilmesini amaçlamaktadır. Yani daha yalın bir ifadeyle eğitim teknolojisi eğitime yeni olanaklar kazandırma işini, öğretim teknolojisi de bu olanakların (araç-gereç v.b) öğretim faaliyetlerinde etkili bir şekilde kullanılması işini üstlenmektedir. Bu nedenle de öğretim teknolojisi, kimi zaman literatürde öğretimde araç gereç kullanımı olarak da ifade edilmiştir. Sonuç olarak, öğretimde kullanılan ve halen daha kullanılmakta olan tüm öğretim araç gereçlerinin kaynağını, teknolojiye yaşanan gelişmeler ile bu gelişmeleri bilimsel bir şekilde ele alan eğitim teknolojisi oluşturmaktadır. Teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkan öğretim araç gereçlerin tarihsel yolculuğu ise şu şekilde ifade edilebilir:

- 20. yüzyıla kadar öğretimin temel araçları kara tahta ve ders kitaplarıydı.
- 20. yüzyılın başlarında okul müzeleriyle birlikte öğretim ortamlarına üç boyutlu fotoğraflar, slaytlar ve çizelgeler girdi.
- 1910 yılı itibari ile eğitimde filmlerden yararlanılmaya başlandı ve bu amaçla film katalogları hazırlandı.
- 1920'lerin sonlarına doğru bir eğitim aracı olarak radyo ve ses kayıtları ortaya çıktı.
- 1939-1945'li yıllar arasında tepegöz ve slayt projektörleri icat edildi.
- 1950'lerden itibaren televizyonlar öğretim ortamlarına girdi.
- 1950 ve 1960'lı yıllar da yapılan çalışmalarla birlikte eğitimde bilgisayar teknolojisinden yararlanılmaya başlandı.
- 1995'ten sonra eğitimde, gelişen bilgisayarlarla beraber internetin kullanımı da yaygınlık kazandı (Reiser, 2001: 55-60).

Öğretim araç gereçlerinin öğretim faaliyetleri üzerindeki önemi gün geçtikçe atmaktadır. Bugün öğretim araç gereçlerinin kullanılmadığı bir öğretim faaliyetinden bahsetmek neredeyse imkânsız bir durum haline gelmiştir. Bu durumun sebebi ise elbette öğretim araç gereçlerinin öğretime sağladığı kolaylıklarıdır. Öğretmenler, öğretim faaliyetlerinde öğretim araç gereçlerinden daha sık yararlanmaya başladıklarında, söz konusu öğretim araç gereçlerinin faydalarını daha iyi anlamışlardır. Bu sebeple de öğretim araç gereçleri zamanla öğretmenlerin eli kolu haline gelmiş ve onları öğretimde tek kaynak

olmaktan çıkarmıştır. Öğretim araç gereçlerinin bu genel faydasının yanında doğrudan öğretme ve öğrenme süreçleri üzerinde sağladığı pek çok faydası bulunmaktadır. Bu faydalar ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Öğretim araç gereçleri, öğrencilerin farklı duyu organlarını harekete geçirerek aktarılan bilgilerin öğrenciler tarafından daha kolay ve kalıcı bir şekilde kavranmasını sağlar.
- Öğretim araç gereçleri, Gardner'ın çoklu zekâ kuramıyla da ilişkili şekilde farklı zekâ türlerine sahip öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur.
- Öğretim araç gereçleri, öğrencilerde merak ve ilgi uyandırarak onların derse olan katılımını artırır.
- Öğretim araç gereçleri, öğrenilen bilgilerin daha iyi örüntülerle zihinde kodlanmasına yardımcı olarak bu bilgilerin daha sonra kolayca hatırlanabilmesine imkân sağlar.
- Öğretim araç gereçleri, soyut bilgilerin somutlaştırılarak öğrencilere aktarılmasına fırsat sağlar.
- Öğretim araç gereçleri soyut bilgileri somutlaştırdığı gibi karmaşık bilgilerin de basit bir şekilde öğretilmesine imkân sağlar.
- Öğretim araç gereçleri, aktarılması hedeflenen bilgilerin daha kısa süre içerisinde öğrencilere aktarılmasına imkân sağlayarak zamandan tasarruf sağlar.
- Öğretim araç gereçleri, öğretim ortamına getirilmesi güç olan her türlü varlığın dolaylı olarak sınıf ortamına taşınmasına aracılık eder.
- Öğretim araç gereçleri, öğretmenlerin farklı sınıflarda aynı örnek ya da bilgileri unutmadan tekrarlayabilmesine olanak sağlar.
- Öğretim araç gereçleri, genel olarak tek kullanımlık araç gereçler olmadıkları için farklı zamanlarda herhangi bir çaba gerektirmeden tekrar kullanılabilirler (Yalın, 2017: 82-90).

2.4.1. Öğretim Araç Gereçlerinin Seçimi

Öğretim araç gereçlerinin öğretim süreçleri üzerindeki faydaları, elbette yukarıda yer verilen faydalarla sınırlı kalmadığı gibi her öğretim araç gerecinin öğretim süreçleri üzerinde kendine has faydaları da olabilir. Bu sebeple öğretmenlerin, araç gereç seçimlerinde hedeflerine uygun araç gereçler seçmeleri ve seçtikleri araç gereçlerin özelliklerini oldukça iyi tanımaları gerekmektedir. Nitekim öğretim araç gereçlerinden olabildiğince verimli şekilde yararlanılabilmesi ve bu araçların öğretim faaliyetleri sırasında ortaya çıkarabilecekleri olası problemlerinin en aza indirilebilmesi de ancak bununla mümkün olacaktır. Bu nedenle öğretimde doğru öğretim araç gereçlerinin seçilebilmesi adına öğretmenlerin göz önünde bulundurmaları gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar Yalın (2017: 93), tarafından; öğretim hedefleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim araç gereçlerinin özellikleri, öğretmen özellikleri, öğrenci özellikleri, öğretim ortamının özellikleri ve kısıtlamalar olarak belirtilmiştir. Aşağıda söz konusu hususlara yer verilerek gerekli açıklamalarda bulunulmuştur.

- a.) Öğretim hedefleri: Öğretmenlerin, öğretim araç gereçlerini öğretimin hangi aşamasında kullanacaklarını ve bu araç gereçlerin, hangi hedef kazanıma hizmet edeceğini iyi bilmeleri gerekmektedir. Bu sebeple öğretim araç gereçlerinin seçiminde ilk önce öğretim hedeflerin belirlenmesi ve daha sonrasında ise belirlenen hedeflere uygun öğretim araç gereçlerin seçilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.
- b.) Öğretim yöntem ve teknikleri: Öğretimde seçilen yöntem ve teknikler, öğretimin nasıl ve ne şekilde yapılacağının yollarıdır. Bu yolların doğru bir şekilde seçilip uygulamaya geçirilmesi ne kadar önemliyse öğretim araç gereçlerinin de yöntem ve teknikler ile uygunluk sağlaması ve aynı amaca hizmet etmesi o kadar önemlidir. Bu sebeple öğretimde kullanılacak araç gereçlerin seçiminde, mutlaka seçilen öğretim yöntem ve tekniklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aksi halde öğretimden alınacak verimin yükseltilebilmesi oldukça güç olacaktır.
- c.) Öğretim araç gereçlerinin özellikleri: Öğretim araç gereçlerinin seçimini etkileyen belki de en önemli etkenlerden biri de öğretim araç gereçlerinin taşıdıkları özelliklerdir. Nitekim her öğretim araç gerecinin hitap ettiği duyu organları, zekâ

türleri ve öğrenme alanları birbirinden farklı olabilir. Bu sebeple öğretim tasarımı, öğretim araç gereçleri belirlenirken öğretim ihtiyaçlarının ve öğretim araç gereçlerinin özelliklerinin öğretmenler tarafından iyi bilinmesi ve bu ihtiyaçların karşılanması adına doğru tercihlerin yapılması gerekmektedir.

- d.) Öğretmen özellikleri: Kendi beceri ve yeteneklerinin farkında olan öğretmenler, öğretim araç gereçlerinin seçimi konusunda da bu yeterliliklerini göz önünde bulundurarak tercihte bulunmalıdırlar. Öğretim araç gereçlerinin en temel amacı öğretimde öğretmene, öğrenmede öğrenciye yardımcı olmaktır. Bu sebeple öğretmenlerin hem ilgilerini çeken araç gereçlere yönelmeleri hem de kullanımı sırasında kendilerini rahat hissedebilecekleri araç gereçleri tercih etmeleri son derece önemlidir.
- e.) Öğrenci özellikleri: Öğretim araç gereçlerinin hitap ettiği duyu organları, zekâ türleri ve öğrenme alanları birbirinden farklı olduğu gibi öğrencilerin; öğrenme stilleri, zekâ türleri, ilgileri ve yetenekleri de birbirinden farklıdır. Bu sebeple öğretim araç gereçlerinin seçiminde bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması gerektiği gibi öğrencilerin gelişim düzeylerinin de dikkate alınması gereklidir. Nitekim öğrencilere hitap etmeyen, onların ilgi ve yeteneklerine uyum sağlamayan öğretim araç gereçlerinin başarı sağlaması oldukça güçtür.
- f.) Öğretim ortamının özellikleri: Öğretim araç gereçlerinin seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta ise öğretim ortamının; fiziksel yapısı, oturma düzeni, tesisat ve donanım imkânları gibi özellikleridir. Öğretim araç gereçleri kimi zaman öğretim ortamlarının özelliklerine uygun olmayabilir. Böyle bir durumda ise öğretmenler, öğretim faaliyetleri sırasında pek çok farklı sorunla karşılaşabilir ve öğretim araç gereçlerinden yeterince verim sağlayamazlar. Bu sebeple böyle bir duruma imkân vermemek adına öğretim ortamlarının el verdiği öğretim araç gereçlerine yönelmek daha doğru bir tercih olacaktır.
- g.) Kısıtlamalar: Öğretim araç gereçlerinin seçiminde; zaman, para, erişim ya da kullanım becerisi gibi pek çok kısıtlama bulunabilir. Üstelik bu kısıtlamalar, öğretim araç gereçlerinin seçiminde etkili olan diğer tercihlerin de önüne geçecek

zorunluluklardır. Bu sebeple öğretmenler, öğretim araç gereçlerini seçerken öncelikle eldeki imkânların farkında olmalıdırlar ve daha sonra diğer hususlara dikkat etmelidirler.

Kısacası, öğretim araç gereçlerinin seçimi konusunda öğretmenlerin; kendisini, öğrencilerini, öğretim ortamlarını, bu ortamlarda bulunan kısıtlamaları, öğretim yöntem ve tekniklerini, öğretim hedeflerini ve öğretim araç gereçlerinin özelliklerini iyi tanımaları ve bu etkenleri bir bütün şekilde ele almaları son derece önemli bir durumdur. Nitekim bir sistemler bütünü olan eğitimin, doğru işleyen çarklara ihtiyacı vardır. Bu çarkların doğru şekilde işleyebilmesi de ancak doğru planlama ile mümkün olacaktır. Bu sebeple öğretmenler, yalnızca öğretim araç gereçlerinin seçiminde değil öğretimi ilgilendiren her konuda doğru ve planlı adımlar atmalıdırlar.

2.4.2. Öğretim Araç Gereçlerinin Hazırlanması

Öğretim araç gereçlerinin seçiminde nasıl birtakım hususlara dikkat edilmesi gerekiyorsa aynı durum bu araç gereçlerin hazırlanması konusunda da geçerlidir ancak burada daha önce bir bütün olarak ele aldığımız öğretim araçları ile öğretim gereçlerini (materyallerini) birbirinden ayırmak durumundayız çünkü öğretmen ve öğrencilerin öğretimde kullanılmak üzere hazırlayabilecekleri kaynaklar; bilgisayar, projektör, ses veya video oynatıcıları gibi öğretim araçları değil bu araçlarla birlikte kullanılacak olan slaytlar, videolar, görseller ve ses dosyaları ile öğretimde kendi başlarına da kullanılabilen maketler, giyilebilir aksesuarlar, resimler, çalışma yaprakları ve bilgi kartları gibi öğretim gereçleridir. Bundan dolayı kimi zaman öğretim araçları ile öğretim gereçlerini birbirinden ayrı şekilde ele almak gerektiği gibi öğretim gereçlerinin diğer bir adıyla öğretim materyallerinin hazırlanmasında da birtakım ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu ilkeler ise öğretim materyali hazırlama ilkeleri adı altında aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

Hazırlanacak öğretim materyalleri;

- Kolay kavranabilir olmalı,
- Dersin hedeflerine uygun olmalı,
- Kısa ve öz bilgilere aracılık etmeli,

- Gereksiz vurgu ve dikkat çekici öğelerden arınık olmalı,
- Öğrencilerin gelişim düzeylerine ve gerçek yaşama uygun olmalı,
- Öğrencilere uygulama yapma fırsatı vermeli,
- Eldeki imkânlar dâhilinde teknolojiden de destek almalı,
- Öğrencilerin rahatlıkla ulaşabilecekleri ve kullanabilecekleri seviyede olmalı,
- Tekrar tekrar kullanılabilir olmalı,
- İstenildiğinde güncellenebilir nitelikte olmalı,
- Gerek görülmesi halinde çevrenin desteğiyle oluşturulmalı,
- Olası karışıklıkların önüne geçilmesi adına yönergelere sahip olmalıdır (Yanpar Şahin ve Yıldırım, 1999: 27-31; Yanpar Yelken, 2021: 119).

Yukarıda bahsedilen öğretim materyali hazırlama ilkelerinin yanında, hazırlanacak görsel materyallerin tasarım aşamalarında göz önünde bulundurulması gereken “çizgi, şekil, alan, boyut, renk ve doku” gibi birtakım görsel tasarım öğeleri ile “bütünlük, denge, vurgu, hizalama ve yakınlık” gibi birtakım görsel tasarım ilkeleri de bulunmaktadır (Yalın, 2017: 106-118). Söz konusu görsel tasarım öğeleri ile görsel tasarım ilkelerine dair açıklamalara ise aşağıda yer verilmiştir.

Öğretim materyali hazırlama sürecinde göz önünde bulundurulması gereken başlıca görsel tasarım öğeleri şunlardır:

- a.) Çizgi: Çizgiler, kullanıldıkları materyaller üzerinde dikkatleri üzerine çeken, gözün belli bir doğrultuda ilerlemesini sağlayan, yönleri ve hareketleri belirten, kullanılma durumlarına göre (yatay, dikey ve eğik) öğrencilerde farklı algılamalara yol açan ve diğer tasarım öğelerini birbirinden ayıran ya da birleştiren tasarım ögesidir (Avcı Yücel ve Ergün, 2015: 54). Bu tasarım ögesinden etkili bir şekilde yararlanabilmek için materyal hazırlayıcılarının çizgilerin işlevlerini oldukça iyi şekilde bilmeleri ve çizgileri amaçlarına uygun şekilde kullanmaları gerekmektedir çünkü belli bir amaca hizmet etmeyen çizgiler tasarımda karmaşaya sebep olmaktadır.
- b.) Şekil: Şekiller, bilgilerin somutlaştırılarak zihinde daha kalıcı ve basit bir şekilde yer edinmesine ve dikkatlerin öğretim materyalli üzerine çekilmesine aracılık eden iki boyutlu biçimlerdir (Avcı Yücel ve Ergün, 2015: 55). Bu biçimler doğru kullanıldığı

zaman hazırlanan öğretim materyallerinin niteliği de yükseltir ancak her tasarım ögesinde olduğu gibi şekillerin kullanımında da aşırıya kaçılmaması gerekir.

c.) Alan: Öğretim materyallerinin yüzeyinde duyulan doluluk veya boşluk algısı, o materyalin alanını oluşturur (Çelik, 2017: 56). Bir görsel materyalde görülen dolu alanlar o materyalin kapalı alanını oluştururken dolu alanların dışında kalan tüm boş alanlar ise o materyalin açık alanını oluşturmaktadır (Yalın, 2017: 108). Görsel materyallerin tasarımında, kapalı alanlar ile açık alanlar birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple kapalı alanlarda yer verilecek görsel öğeler, doğru ve yerinde kullanılmalıdır aksi halde kapalı alanlarda gereksiz veya düzensiz öğelerin kullanıldığı durumlarda açık alanlardaki boşlukların azaldığı ve hazırlanan görsel materyalin algılanma düzeyinin düştüğü görülmektedir ayrıca bununla birlikte görsel materyallerde olması gerektiğinden az boşluk bulunması öğrencilerde kaygı, stres, ön yargı gibi olumsuz duygular meydana getirmektedir. Böyle bir duruma yol açmamak adına görsel materyallerin tasarımında öğrencilere sakinlik hissi veren boşluklara ihtiyaç vardır.

d.) Boyut: Boyut, öğrencilerin görsel materyalde yer alan öğeler üzerindeki büyüklük, küçüklük, uzaklık ya da yakınlık algılarıdır. Bu algıların ne şekilde gerçekleşeceği ise görsel öğelerde yer alan nesnelerin birbirleriyle bağlantılı şekilde boyutlandırılmasına bağlıdır. Örneğin, uzaklık-yakınlık hissi yaratmak için nesnelerin birbirlerine oranla daha büyük ya da daha küçük olması gerekiyorken bir nesnenin gerçek boyutu hakkında fikir verebilmek için boyutları daha bilindik nesneler ile bu nesneler arasında büyüklük-küçüklük ilişkisi kurulması gerekmektedir. Ayrıca görsel materyallerin tasarımında, boyutlandırma ile kapalı ve açık alanlar arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu ilişkiye göre görsel öğelerin doğru ve uygun bir şekilde boyutlandırılması, görsel materyallerdeki alanların da doğru şekilde ayarlanması anlamına gelmektedir.

e.) Renk: Görsel materyallerin tasarımında renklerin tercihi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bir görsel materyalde renklerin kullanımı ile gerçeklik algısı yaratılabilir, çeşitli öğelere dikkat çekilebilir ya da öğrenciler üzerinde duygusal tepkiler oluşturulabilir (Yalın, 2017: 111). Bu durum tamamen renklerin hangi amaçla

kullanıldığına bağlıdır. Öyleyse bir görsel materyalde; belirli bir öğeye dikkat çekmek için canlı ve zıt renklere başvurulmalı, gerçeklik algısı oluşturmak için ana renklerin yanında ara renkler de kullanılmalı, öğrenciler üzerinde etki bırakmak için sıcak renk tonları tercih edilmeli, sakinlik ve adaptasyon sağlamak için ise soğuk renkler kullanılmalıdır. Görüldüğü üzere renklerin birbirleri ile oluşturduğu ilişkiler, onların öğrenciler üzerinde çeşitli etkiler bırakmasına neden olmaktadır. Bu nedenle görsel materyallerin hazırlanmasında renklerin özelliklerinin ve insanlar üzerindeki etkilerinin iyi şekilde bilinmesi ve bu renklerin amaçlı bir şekilde kullanılması önemlidir.

- f.) Doku: Görsel materyallerin dokusu da boyut ve alan öğeleri gibi algıyla alakalıdır. Yani görsel materyallerdeki dokular dokunularak algılanamamaları bile gözle hissedilebilirler. Bu tarz dokular genellikle resimlere gerçeklik veya üç boyutluluk kazandırma amacıyla kullanılmaktadır (Avcı Yücel ve Ergün, 2015: 56). Resimlerde yer alan dokulara bir örnek vermek gerekirse, çizilen bir ağaç gövdesinin sadece kahverengi boya ile renklendirilmesi onun pürüzsüz (dokusuz) bir yüzeye sahip olmasını sağlarken, bu ağaç gövdesinin üzerinde oyuklara, kabuklara, çizgilere ya da farklı renk tonlarına yer vermek ise onun pürüzlü (dokulu) bir yüzeye sahip olmasını sağlamaktadır. Buna ek olarak zaten gerçeğin birer yansımaları olan fotoğraflarda ise harici bir doku oluşturmaya ihtiyaç yoktur.

Diğer yandan öğretim materyali hazırlama sürecinde dikkat edilmesi gereken başlıca görsel tasarım ilkeleri ise şunlardır:

- a.) Bütünlük: Bütünlük, görsel materyallerde bulunan bütün öğelerin aynı amaca hizmet etmesi ve birbirleri ile uyum içerisinde olması ilkesidir. Bu ilkeye göre materyalde kullanılan her öğenin belli bir işlevinin olması gerekmektedir. Bu nedenle hazırlanan materyallerde herhangi bir işleve sahip olmayan öğelerden kaçınılmalıdır (Çelik, 2017: 60). Bununla birlikte materyallerde kullanılan öğeler arasında belli bir uyum sağlanması da gerekmektedir. Aksi halde birbirinden farklı boyutlarda, renklerde, şekillerde ve hizalarda bulunan öğeler o materyalin bütünlüğünü bozacağından hazırlanan materyalin öğrenciler tarafından algılanması zorlaşacaktır.

b.) Denge: Denge, görsel materyalde bulunan öğelerin o materyalin dikey ya da yatay eksenini üzerinde oluşturduğu yoğunluk algısıdır. Bir materyalin dengeli olabilmesi, o materyalde bulunan öğelerin materyal üzerinde eşit şekilde dağılmasıyla mümkündür. Görsel materyallerde formal denge ve informal denge olmak üzere iki çeşit denge oluşturulabilir. Eğer görsel materyal üzerindeki öğeler o materyalin her iki tarafına da simetrik bir şekilde yerleştirilmişse (örneğin, materyalin her iki tarafına da aynı boyuttaki öğeler konularak denge sağlanmışsa) burada formal denge, eğer söz konusu öğeler materyal üzerinde bir simetri yaratmadan dengelenmişse (örneğin, materyalin bir tarafına büyük bir öğe diğer tarafına ise iki küçük öğe konularak denge sağlanmışsa) burada informal denge bulunmaktadır. (Yalın, 2017: 115). Her iki durumda da bir denge bulunmakla beraber materyalde bulunan öğelerin, yalnızca materyalin bir tarafında yoğunlaşması durumunda ise dengesizlik meydana gelmektedir ancak böyle bir durum materyalin anlaşılmasını güçleştireceği gibi materyalin dikkat çekiciliğini de azaltacaktır. Bu nedenle hazırlanan materyallerde isteğe bağlı olarak formal denge ya da informal dengenin sağlanması önemlidir.

c.) Vurgu: Materyal tasarımında dikkat edilmesi gereken belki de en önemli noktalardan birisi vurgulardır. Öğretim materyalinde vurgulardan yararlanmak, önemli bilgilerin ön plana çıkarılmasına ve öğrenci algılarının istenilen noktalara çekilmesine olanak sağlar. Bir öğretim materyalinde vurgulardan yararlanılmaması halinde ise önemli bilgilerin öğrenciler tarafından ayırt edilmesi ve sağlıklı bir şekilde öğrenilmesi güçleşecektir. Bu nedenle hazırlanacak öğretim materyallerinde vurgulardan mutlaka yararlanılması gerektiği gibi bu materyallerde aşırı vurgu kullanımından da kaçılması gerekir çünkü bir öğretim materyalinde gereğinden fazla vurgu kullanılması, asıl vurgulanmak istenen bilgilerin önüne geçeceğinden öğrencilerde çeşitli algı problemleri ortaya çıkarabilmektedir.

d.) Hizalama: Hizalama, hazırlanan materyal üzerinde yer alan tüm öğelerin belli bir düzen içerisinde yatay ya da dikey şekilde yerleştirilmesi işidir. Bir görsel materyalde yer alan öğelerin doğru şekilde hizalanması o materyalin öğrenciler tarafından kolay bir şekilde algılanmasına ve kavranmasına neden olur (Avcı Yücel ve Ergün, 2015: 61). Buna karşılık olarak, öğretim materyallerinde bulunan öğelerin materyal üzerinde dağınık bir şekilde yerleştirilmesi durumunda ise ortaya göze hitap

etmeyen ve algılanması güç materyaller çıkar. Böyle bir durumda hazırlanan öğretim materyalinden verim sağlamak güçleşecektir.

- e.) Yakınlık: Bir görsel materyalde kullanılan öğelerin birbirlerine olan yakınlık ve uzaklıkları onların kendi aralarında kurdukları ilişkileri gösterir. Bu durumda öğretim materyalinde birbirine yakın olan öğeler birbirleri ile ilişkili olarak algılanırken, birbirlerine uzak olan öğeler ise birbirlerinden bağımsız olarak algılanmaktadır (Yalın, 2017: 118). Bu sebeple öğretim materyalleri hazırlanırken öğelerin kendi aralarında oluşturdıkları ilişkileri göz önünde bulundurulmalı ve buna göre konumlandırılmalıdırlar.

2.4.3. Öğretimde Kullanılan Araç Gereçler

Öğretim araç gereçleri ortaya çıkma durumlarına göre klasik ve modern, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanıp hazırlanamama durumlarına göre araç ve gereç, hitap ettikleri duyulara göre görsel, işitsel ve görsel-işitsel gibi literatürde pek çok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır ancak bunlar arasında en yaygın olanı ise öğretim araç gereçlerinin hitap ettikleri duyulara göre sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırma dikkate alınarak öğretimde kullanılmakta olan başlıca araç gereçler şu şekilde sıralanabilir:

a.) Görsel öğretim araç gereçleri:

- Gerçek eşyalar
- Modeller ve maketler
- Basılı gereçler (öğrenci ders ve çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, sözlükler, edebi eserler, dergiler ve gazeteler gibi).
- Yazı ve gösterim tahtaları (yazı tahtaları, döner levhalar, panolar, manyetik tahtalar gibi).
- Yansıtıcı araçlar (tepegöz projektörü, film şeridi projektörü, opak projektörü, projeksiyon cihazı gibi).
- Fotokopi makinesi
- Fotoğraf makinesi
- Afiş ve posterler
- Çalışma yaprakları

- Kavram haritaları
- Haritalar
- Resimler
- Karikatürler
- Fotoğraflar
- Slaytlar
- Grafikler
- Şemalar
- Bilgi kartları

b.) İşitsel öğretim araç gereçleri:

- Radyo
- Teyp
- MP3 çalar
- CD çalar
- Ses kasetleri ve CD'ler
- Ses kayıt cihazı
- Podcast

c.) Görsel-işitsel öğretim araç gereçleri:

- Bilgisayar
- Akıllı tahta
- Akıllı telefon
- Tablet
- Televizyon
- DVD-VCD oynatıcıları
- Dijital hikâye
- Video
- Z-kitap
- Web 2.0 araçları
- Eğitici yazılımlar (Aydoğan, 2017: 219; Gülbahar Güven, 2016: 90-122; Sarıtaş, 2013: 57-59; Yanpar Yelken, 2021: 125-175).

2.5. Bir Öğretim Aracı Olarak Bilgisayar

Özünde bir hesap makinesi olarak ortaya çıkan bilgisayar teknolojisi, adını Latince “hesaplamak” anlamına gelen “computere” kelimesinden almıştır (Ekiz, Vatansever, Zengin ve Demir, 2000: 73). Bilgisayarların, yalnızca bir hesaplama aracı olmaktan çıkıp günümüzdeki halini alması ise büyük bir sürece dayanmaktadır. Bu süreç kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Birinci nesil bilgisayar dönemi (1946-1959): Bu dönemde üretilen bilgisayarlar oldukça büyük boyutlarda ve yüksek enerji tüketimine sahip bilgisayarlardır. Bunun sebebi ise üretilen bilgisayarların devrelerinde elektron tüpünün (vakum tüpü) kullanılıyor olmasıdır.
- İkinci nesil bilgisayar dönemi (1959-1964): Bu dönemde yarı iletken malzemenin ve yarı iletken malzemeden üretilen transistörün icadıyla birlikte bilgisayar devrelerinde elektron tüplerinin yerini transistörler almıştır. Transistör devreleri sayesinde ise daha az maliyetle üretilen, daha az enerji tüketen, daha az yer kaplayan ve daha hızlı işlem yapan ikinci nesil bilgisayarlar üretilmiştir.
- Üçüncü nesil bilgisayar dönemi (1964-1970): Bu dönemde bilgisayarların daha küçük daha işlevsel ve daha az maliyetli hale getirilmesi çalışmaları hızla devam etmiş ve entegre devrelerin icat edilmesiyle birlikte de söz konusu amaçlara uygun üçüncü nesil bilgisayarlar üretilmiştir.
- Dördüncü nesil bilgisayar dönemi (1970-devam etmekte): 1970’ten günümüze uzanan bu dönemde bilgisayar donanım ve yazılımlarında görülen hızlı gelişmelerle birlikte günümüzde herkesin sahip olabileceği, kolayca taşıyabileceği ve aynı anda pek çok işlemi gerçekleştirebileceği kişisel bilgisayarlar ortaya çıkmıştır (Ekiz, Vatansever, Zengin ve Demir, 2000: 74-81).

Kişisel bilgisayarların üretimi ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler ve toplumlar arası iletişim olanakları artmış, dünya bir tuş kadar yakınıma gelmiştir. Bilişim teknolojilerinin sunmuş olduğu bu imkânlar sonucunda ise neredeyse hayatımızın her alanında kullanılmaya başlayan bilgisayarlar vazgeçilmez yardımcılarımız haline gelmiştir. Bilgisayarların hayatımızda yer edindiği en önemli alanlardan biri de hiç kuşkusuz eğitim alanı olmuştur. Eğitimde bilgisayar kullanımı 1960’lı yıllarda başlamış, 1970’lerde kişisel

bilgisayarların üretimi ve 1990’larda internet ağlarının gelişmesiyle birlikte de okul öncesi ve ilköğretimden üniversiteye kadar yaygınlık kazanmaya başlamıştır (Computer-assisted instruction, t.y.). Bilgisayarların zaman içerisinde eğitim üzerinde kazanmaya başladığı bu yaygınlığı ise onun eğitimdeki kullanım alanlarını da gittikçe genişletmiştir. Hatta öyle ki bugün, bilgisayarların hizmet etmediği bir eğitim faaliyetinden (yönetim, denetim, öğretim, iletişim vb.) söz etmek neredeyse güç bir durum haline gelmiştir. Bilgisayarların eğitim üzerinde görev aldığı başlıca kullanım alanları ise şu şekildedir:

Bilgisayarlar;

- Eğitim araştırmalarında,
- Eğitim ve öğretim süreçlerinin planlanmasında,
- Okul yönetimi ve organizasyonu sürecinde,
- Öğrenci işlerinde,
- Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde,
- Bilgisayar laboratuvarlarında kullanılmaktadır (İşman, 2001: 2).

2.5.1. Bilgisayar Destekli Öğretim

Bilgisayarların, gün geçtikçe daha gelişmiş özelliklere sahip olmaya başlaması ve eğitimdeki yararlarının da edinilen deneyimlerle beraber daha iyi anlaşılması onun, eğitim üzerindeki yerini giderek sağlamlaştırmış, özellikle de öğretim faaliyetleri üzerinde önemli bir yer edinmesini sağlamıştır. Öğretim faaliyetlerinde bilgisayarların bir öğretim aracı olarak kullanılması ise gündeme bilgisayar destekli öğretimi (BDÖ) getirmiştir.

Bilgisayar destekli öğretim, bilgisayar ve bilgisayar programlarının kullanılmasıyla öğrenci öğrenme ve etkileşiminin sağlandığı, öğrencilerin kendi öğrenmelerini takip edebildiği ve değerlendirebildiği bir öğretim biçimidir (Senemoğlu, 2020: 433). Bu öğretim biçimi ayrıca; bilgisayarların, planlı bir şekilde tasarlanan ders süreçlerinde öğrencilere belirli konuları öğretmek ya da bu konuları tekrarlatmak amacıyla kullanılması (Yalın, 2017: 165), bir dersin aktarımında bilgisayarlar ile öğrenciler arasında doğrudan yoldan etkileşim sağlanması (Kaya, 2006: 210), bilgisayarların öğretim faaliyetleri içerisinde bir öğretim aracı olarak kullanılması (Akkoyunlu, 1998: 41), bilginin öğrenciye aktarılmasını

kolaylaştırmak amacıyla öğretimde bilgisayar ve bilgisayar yazılımlarından yararlanılması (Poppen ve Poppen, 1988: 37) olarak çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Bilgisayar destekli öğretimde bilgisayarların, öğretmenlerin yerini alacak şekilde değil onları destekleyecek şekilde kullanılması esastır (Demirel, 2017: 181). Nitekim bilgisayar destekli öğretimin temelinde, bilgisayar ve bilgisayar yazılımlarıyla beraber öğretim süreçlerinde öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi ve öğretim faaliyetlerinin kalitesinin yükseltilebilmesi amacı bulunmaktadır. Bu temel amaç çerçevesinde bilgisayar destekli öğretimle ulaşılmak istenen şu genel hedeflere değinilebilir:

Bilgisayar destekli öğretimle birlikte;

- Geleneksel eğitim-öğretim yöntemlerinin arttırılması,
- Öğrenme süreçlerinin hızlandırılması,
- Ders geliştirme süreçlerinde denemelerin yapılması,
- Öğretimdeki aksaklıkların iyileştirilebilmesi ve telafi edilebilmesinin sağlanması,
- Öğretimin bireyselleşmesinin sağlanması,
- Öğretimin çeşitli materyallerle zenginleştirilmesinin sağlanması,
- Öğretim standartlarının yükseltilmesinde tutarlılığın sağlanması,
- Uygun maliyetli öğretimin sağlanması,
- İsteğe ve ihtiyaca bağlı öğretimin sağlanması amaçlanmaktadır (Barker ve Yeates, 1985: 27; akt. Franssen, 1994: 4).

Bilgisayar destekli öğretimin yukarıda verilen amaçlarının yanında bu amaçların hayata dönüştürülmesiyle birlikte öğretimde ortaya çıkan pek çok yararlı yönü de bulunmaktadır. Bilgisayar destekli öğretimin öğretim süreçleri üzerindeki başlıca yararları ise şu şekilde ifade edilebilir:

Bilgisayar destekli öğretim;

- Bireysel öğretimi teşvik eder.
- Öğrencilerin derse karşı ilgilerini canlı tutar.
- Öğrencilere istedikleri zaman tekrar yapabilme imkânı tanır.
- Öğrencilerin üst düzey becerilerinin geliştirilmesine kolaylık sağlar.
- Öğrencileri işbirlikli öğrenmeye teşvik eder.

- Öğrencilerin anında dönüt almalarına imkân verir.
- Öğretimin niteliğinin belirli standartlara ulaşmasına yardımcı olur.
- Öğretimin sistematik bir şekilde gerçekleşmesini sağlayarak zamandan tasarruf sağlar.
- Gerçek potansiyelini ortaya çıkaramayan öğrencilerin de başarıya ulaşmalarına yardımcı olur.
- Değerlendirme süreçlerinde öğretmenlere kolaylık sağlar.
- Öğretimde öğretmenlerin yükünü azaltarak öğretmenlerin öğrenciler ile bireysel olarak daha fazla ilgilenmesine fırsat tanır.
- Öğrencilerin derslere aktif bir şekilde katılmalarına yardımcı olur.
- Öğrenme ortamının görsel ve işitsel duylara hitap edebilecek şekilde tasarlanmasına olanak tanır.
- Derslerin daha eğlenceli ve zevkli bir şekilde geçmesini sağlar.
- Öğrencilere eksikliklerini telafi etme imkânı sağlar.
- Öğrencilerin öğrendiklerini uygulamaya dönüştürmelerine fırsat verir.
- Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini takip edebilmesine olanak verir.
- Ders programlarının hazırlanmasında öğretmenlere kolaylık sağlar.
- Öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırır.
- Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir.
- Dil öğretiminde öğrencilerin özellikle de yazma becerisinde yaptığı hatalarının kolay bir şekilde fark edilmesini sağlar (Aydoğan, 2017: 233; Aykaç, 2018: 160; Demirel, 2017: 185-186; Tandoğan, 1983: 363-364).

Görüldüğü üzere bilgisayar destekli öğretim yalnızca öğretmen ve öğrencilerin desteklendiği bir öğretim biçimi değil bütün öğretim sürecinin başından sonuna kadar tasarlandığı ve desteklendiği etkili bir öğretim biçimidir ancak bilgisayar destekli öğretimin de kendi içerisinde bulunan birtakım sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklar başlıca şu şekilde ifade edilebilir:

- Sınıf içerisinde kurulan iletişim ortamının sınırlandırılması,
- Öğrencilerin sosyalleşmelerinin engellenmesi,
- İyi bir şekilde planlanmamış ders programlarıyla başarıya ulaşmanın güçleşmesi,

- Öğrencilerin bedensel gelişimlerinin sağlanamaması,
- Zaman içerisinde öğrencilerde çeşitli göz problemlerine yol açması,
- Öğretmenleri bilgisayar kullanımına karşı eğitmenin ve motive etmenin güç olması,
- Öğretim süreci içerisinde ortaya çıkan bilgisayar sorunlarının öğretimi aksatması,
- Bilgisayar yazılımlarının hazırlanması ve seçiminin zahmetli olması,
- Bilgisayar ve bilgisayar yazılımlarının maliyetli olması,
- Nitelikli bilgisayar yazılımlarının yeterli sayıda olmaması (Aykaç, 2018: 161; Sharma, 2017: 104; Şentürk, 2013: 124-125).

Bilgisayar destekli öğretimin yukarıda verilen sınırlılıkları arasında belki de en önemli olanı nitelikli bilgisayar yazılımlarına duyulan ihtiyaçtır çünkü bilgisayar destekli öğretimin temelinde eğitsel amaçlarla hazırlanmış bilgisayar yazılımları bulunmaktadır. Bu sebeple de nitelikli bir öğretim sürecinin sağlanabilmesi için nitelikli bilgisayar yazılımlarına büyük ihtiyaç vardır. Bilgisayar destekli öğretimde eğitsel değer taşıyan birçok yazılım türü bulunmaktadır. Bu yazılım türleri; alıştırma ve uygulama yazılımları, öğretici yazılımlar, problem çözme yazılımları, benzetim yazılımları, oyun yazılımları ve keşfetme yazılımları olarak ifade edilebilir (Sharma, 2017: 102-103). Aşağıda söz konusu eğitsel yazılım türlerine yer verilerek açıklamalarda bulunulmuştur.

- a.) Alıştırma ve uygulama yazılımları: Bu tür yazılımlar öğrencilere alıştırma, uygulama ve tekrar yapma olanağı sunan yazılımlardır. Öğretimde bu tür yazılımlardan faydalanarak; öğrenci öğrenmeleri daha kalıcı hale getirilebilir, öğrencilerin eksiklikleri telafi edilebilir ve bireysel ya da işbirlikli öğrenmeler sağlanabilir.
- b.) Öğretici yazılımlar: Bu tür yazılımlar, öğrencilerin doğrudan kullandıkları yazılımla etkileşime girerek öğrenme sağladıkları yazılımlardır. Bu yazılımlar sayesinde öğrenciler, bireysel bir şekilde öğrenme gerçekleştirebilir, dönütler alabilir, eksikliklerini telafi edebilir ve kendi öğrenme süreçlerinden sorumlu hale gelebilirler.
- c.) Problem çözme yazılımları: Bu tür yazılımlar öğrencileri çeşitli senaryolar içerisinde sürükleyerek öğrencilerin problem çözme, karar verme ve sorgulama gibi üst düzey becerilerinin geliştirilmesine olanak sağlar.
- d.) Benzetim yazılımları: Benzetim yazılımları ya da diğer bir adıyla simülasyon yazılımları olarak da bilinen bu tür yazılımlar, sınıf ortamına taşınması zor olan nesne

ya da olayların güvenli ve basit bir şekilde sınıfta gösterilmesini, canlandırılmasını ve incelenmesini sağlar. Benzetim yazılımları, gerçek hayatta deneyimlenmesi zor olan pek çok yaşantının öğrencilere aktarılmasında oldukça etkili yazılımlardır.

e.) Oyun yazılımları: Bu tür yazılımlar, eğlenerek öğrenmenin en iyi yoludur. Oyun yazılımları sayesinde derslerde rekabet ortamı yaratılabilir, öğrenci motivasyonları yükseltilebilir ve derse olan katılımlar çoğaltılabilir.

f.) Keşfetme yazılımları: Öğretimin bireyselleşmesi ve bireysel öğrenmelerin gerçekleşmesine hizmet eden bu tür yazılımlar, belli bir ders ya da konu alanına özel hazırlanmış bir bilgi veri tabanına sahiptir. Öğrenciler bu tür yazılımları kullanarak kendi keşiflerine dayalı olarak bireysel öğrenmeler gerçekleştirebilirler.

Bilgisayar destekli öğretimde çeşitli türden yazılımların bulunması öğretim süreçlerinin amacına uygun yazılımlarla zenginleştirilmesini kolaylaştırmıştır ancak daha önce de belirtildiği üzere bilgisayar destekli öğretimde kullanılacak bu yazılımların nitelikli yazılımlar arasından seçilmesi oldukça önemlidir. Nitekim öğretim süreçlerinde öğretimin ihtiyaçlarını karşılayamayan yazılımların kullanılması; zaman, emek ve maliyet kaybına neden olacaktır. Bu nedenle, bilgisayar destekli öğretimde kullanılacak yazılımların gerek hazırlanması gerekse seçimi sürecinde göz önünde bulundurulması gereken birtakım özellikler vardır. Bu özellikler başlıca şu şekilde ifade edilebilir:

Nitelikli bilgisayar yazılımları;

- Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmalıdır,
- Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamalıdır,
- Öğrencilere zengin örnekler sunmalı ve onlara alıştırmaya yapma imkânı vermelidir,
- Öğrencilere yeterli düzeyde dönüt vermelidir,
- Öğrencilere kolay anlaşılabilir yönergeler sunmalıdır,
- Öğrencilerin üst düzey becerilerini geliştirebilir nitelikte olmalıdır,
- Çeşitli görsel öğeler ve ses dosyalarıyla desteklenmiş olmalıdır,
- Doğru renk kullanımlarına sahip olmalıdır,
- Benzetim etkinlikleri içermelidir,
- Öğretim programına uygunluk sağlamalıdır,
- Öğrencilere kazandırılmak istenen hedef ve kazanımları içerisinde barındırmalıdır,

- Öğrencilere yeterli düzeyde ipucu ve pekiştireç vermelidir,
- Öğrencilerin bireysel eksikliklerinin fark edilmesini sağlayabilecek türden sorular içermelidir,
- Öğretmenler için de dönütler ve raporlar sunmalıdır,
- Öğrenci etkileşimini en üst seviyeye çıkarmalıdır,
- Öğretimin bireyselleştirilmesine hizmet etmelidir,
- Öğrencileri derse karşı güdüleyici olmalıdır,
- Çeşitli öğretim ortamlarına uyum sağlayabilir olmalıdır,
- Öğrenci performanslarının ölçülebilmesini sağlamalıdır,
- Bilgisayar kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmalıdır,
- Öğretim ilkelerine dayanmalıdır,
- Kapsamlı bir şekilde inceleme ve değerlendirme süreçlerine tabi tutulmuş olmalıdır (Aydoğan, 2017: 232-233; Demirel, 2017: 184-185; Hannafin ve Peck, 1988: 17-23).

2.6. Bir Öğretim Gereci Olarak Ders Kitapları

Ders kitapları; öğretimde kullanılan en eski materyaller arasında yer alan, belirli düzeylere uygun olarak bilimsel bir şekilde hazırlanan, bulunduğu düzeyin öğretim hedeflerinin gerçekleştirilmesine hizmet eden ve zamanla öğretimin vazgeçilmez bir parçası haline gelen basılı görsel materyallerdir. Bu materyallerin günümüzde halen aktif bir şekilde kullanılması ve öğretimin temel bir gereci haline gelmesi ise onun sahip olduğu avantajları sayesinde. Ders kitaplarının öğretim süreçleri üzerinde pek çok temel işlevi ve faydası bulunmaktadır. Kılıç (2020: 42), tarafından ders kitaplarının temel işlevleri “bilgi verme, bilgiyi dizgeleştirme (sistematikleştirme), kendi kendine öğrenme, eşgüdümleme (koordine etme), kişilik geliştirme” olarak belirtilmiştir. Aşağıda söz konusu işlevlere yer verilerek bu işlevlere yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.

- a.) Bilgi verme: Ders kitaplarının en önemli ve en temel işlevi içerdiği bilgileri hedef kitleye ulaştırmasıdır. Bu bakımdan ders kitapları “söz uçar yazı kalır” atasözünün en güzel örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. Ders kitapları öğrencilerin bilgiye erişimlerini kolaylaştırmakla birlikte bu bilgilerin öğrenciler tarafından istenildiği zaman tekrar edilmesine de olanak sağlamaktadır.

- b.) Bilgiyi dizgeleştirme (Sistematikleştirme): Öğretim faaliyetlerinde ders kitaplarının kullanılmasıyla birlikte öğrencilere aktarılması hedeflenen bilgilerin, belirli bir düzen ve sıralama içerisinde öğrencilere aktarılması sağlanır. Ders kitaplarının bu işlevi onun; öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim ilkeleri, öğretim programları ve çeşitli yönetmeliklerin göz önüne alınarak hazırlanmasından kaynaklanmaktadır. Ders kitapları bilgilerin sistematik bir şekilde öğrencilere aktarılmasını sağlayarak yalnızca öğrenenler için değil öğretenler için de büyük kolaylık sağlamaktadır.
- c.) Kendi kendine öğrenme: Gelişen matbaacılıkla birlikte daha kolay ve uygun maliyetlerde üreilmeye başlayan ders kitapları, her öğrenciye ait bireysel materyaller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da ders kitaplarının öğretimi bireyselleştirme ve öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlama gibi işlevlerinden söz etmek mümkündür. Ders kitaplarının bu işlevleri sayesinde öğrencilerin; kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına, bireysel eksikliklerini görmelerine, sahip oldukları eksiklikleri telafi etme imkânı bulmalarına, özgüven kazanmalarına ve öğretmenlerin de öğrencilerin bireysel gelişimlerini gözlemlemelerine ve değerlendirmelerine olanak sağlar.
- d.) Eşgüdümleme (Koordine etme): Ders kitapları öğretime bireysellik kattığı gibi öğrenenler ve öğretenler arasında da güçlü bir uyum oluşturmaktadır. Ders kitapları; farklı okul, şehir ve hatta coğrafyalarda bulunan öğrenenlerin aynı bilgi ve becerileri edinmelerini ve farklı öğretenlerin de aynı konular üzerinde durmalarını sağlayan izlencelerdir. Ders kitaplarının bu işlevi öğretimde birlik oluşturma adına oldukça önemlidir.
- e.) Kişilik geliştirme: Eğitimin temelinde öğrencilerin hem akademik hem de kişilik olarak geliştirilmesi amacı bulunmaktadır. Eğitimin amaç ve ihtiyaçlarına göre hazırlanan ders kitapları da buna bağlı olarak öğrencilere yalnızca bilimsel ve akademik bilgiler vermekle yetinmez aynı zamanda onlara iyi bir insan olmanın gerektirdiği kişilik özelliklerini de kazandırmayı hedefler. Bu hedef doğrultusunda ise ders kitapları toplumsal ve evrensel kurallar ve değerler göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır.

Ders kitaplarının bu temel işlevleriyle birlikte öğretim süreçleri üzerinde sağladığı pek çok faydası bulunmaktadır. Bu faydalar şu şekilde ifade edilebilir:

- Ders kitapları, öğrenmenin bireyselleşmesine yardımcı olur.
- Ders kitapları, öğrencilere aktarılacak bilgilerin organize edilerek sistematik bir şekilde aktarılmasına imkân sağlar.
- Ders kitapları, ders planlarının hazırlanmasında öğretmenlere kolaylık sağlar.
- Etkili bir ders kitabı, öğrencilerin derse olan ilgilerini yükseltir.
- Ders kitapları, içerisinde bulunan değerlendirme soruları sayesinde öğrenilenleri pekiştirir.
- Ders kitapları, diğer öğretim araç gereçleriyle birlikte kullanılarak bu araç gereçlerin etkinliğini yükseltir.
- Ders kitapları, çoğu öğretim araç gerecine oranla kolay taşınabilir gereçlerdir. Bu sebeple taşındıkları her yerde öğrencilere öğrenme imkânı sunar.
- Ders kitapları, eğitim dönemleri sonrasında saklanabilir ve gerek duyulması halinde öğretmen ve öğrencilere kaynaklık eder.
- Ders kitapları, ekonomik gereçler oldukları için öğretimde öğrenciler arasında fırsat eşitliği sağlar.
- Ders kitabında yer alan görsel öğelerle birlikte aktarılması hedeflenen bilgilerin somutlaştırılması sağlanır.
- Ders kitapları, aynı düzeydeki öğrenciler için ortak bilgi kaynağı oluşturur.
- Ders kitapları, etkili bir şekilde kullanıldığı takdirde zamandan tasarruf sağlar.
- Ders kitapları öğrencilere, istedikleri anda kullanma, ara verme ve tekrarlama olanağı sunar (Kaya, 2006: 106-107; Sarıtaş, 2013: 61; Ünver, 2021: 404).

Ders kitaplarının yukarıda belirtilen faydalarının yanında öğretim süreçleri üzerinde bulunan birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Ders kitaplarının sınırlılıkları şunlardır:

- Ders kitaplarında yer alan bilgiler zamanla güncelliğini ve geçerliliğini kaybedebilir.
- Ders kitaplarının öğretimde tek kaynak olarak görülmesi halinde öğretimde kullanılan araç gereç çeşitliliği azalır.

- Öğrencilerin ders kitaplarına tamamen bağlı kalmaları onların sorgulama ve araştırma becerilerinin geliştirilebilmesine engel olur.
- Ders kitaplarında yer alan bilgilerin büyük bir çoğunluğu bilişsel alanın bilgi basamağıyla sınırlı kalmaktadır. Bu durum sonucunda ise eğitimde ezbercilik sorunu ortaya çıkarmaktadır.
- Nitelikli ders kitaplarının hazırlanması ve seçimi emek ve zaman isteyen bir süreçtir.
- Ders kitaplarında bilgilerin yoğun bir şekilde sunulması öğretimi tekdüze hale getirerek öğrencilerin derslerde sıkılmasına yol açabilir.
- Ders kitapları, öğrenci sorumluluğunda olan materyaller oldukları için zaman içerisinde kaybolabilir, yırtılabilir ve birbirleriyle karışabilir niteliktedir (Kaya, 2006: 107; Sarıtaş, 2013: 61).

Görüldüğü üzere tıpkı öğretimde kullanılan diğer araç gereçler gibi ders kitaplarının da öğretim faaliyetleri üzerinde kendine ait birtakım yararları ve sınırlılıkları vardır. Bu durumda ders kitaplarından yararlanan öğretmenlerin öğretimde ders kitaplarına birer araç gereç gözüyle bakmaları, ders kitaplarına tamamen bağlı kalmamaları ve gerektiğinde ders kitaplarıyla birlikte diğer öğretim araç gereçlerini de işe koşmaları gerekmektedir. Bununla birlikte öğretimde kullanılmak üzere seçilecek ders kitaplarının da nitelikli ders kitapları arasından seçilmesi oldukça önemlidir çünkü öğretimde ders kitaplarından etkili bir şekilde yararlanılması ve öğretim faaliyetlerinin kalitesinin yükseltilebilmesi de ancak alanında uzman kişiler tarafından hazırlanmış nitelikli ders kitaplarıyla mümkündür. Bu sebeple öğretimde kullanılacak ders kitaplarının seçiminde doğru tercihlerin yapılması ve nitelikli ders kitaplarının belirlenmesi adına göz önünde bulundurulması gereken birtakım özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- Ders kitaplarının içeriği, öğretim programlarında yer alan hedef ve kazanımlara uygun olmalıdır.
- Ders kitapları, hitap ettiği öğrenci grubunun gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
- Ders kitaplarında, bilimsel geçerliliği olan ve güncel olma özelliği taşıyan bilgiler yer almalıdır.

- Ders kitapları, öğrencilerin yetenek ve becerilerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.
- Ders kitaplarının görsel tasarımı ve içeriği öğrencilerin ilgisini çekebilecek şekilde tasarlanmış olmalıdır.
- Ders kitaplarının dili açık ve anlaşılabilir düzeyde olmalıdır.
- Ders kitapları, öğrencilerin bireysel farklılıklarına hitap edecek şekilde hazırlanmış olmalıdır.
- Ders kitapları, kolay ve uygun maliyetlerde üretilebilir olmalıdır.
- Ders kitaplarında yer alan bilgiler, günlük hayatla bütünleşmeli ve öğrencileri hayata hazırlamalıdır.
- Ders kitapları, öğretim ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olmalıdır.
- Ders kitapları, öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımını destekler nitelikte olmalıdır.
- Ders kitaplarında yer alan bilgiler, öğrencilerin düzeylerine uygun görsel öğelerle zenginleştirilmiş olmalıdır.
- Ders kitaplarının baskısı kaliteli ve hatalardan arınık olmalıdır.
- Ders kitapları öğrencilerin; sosyal becerileri ile düşünme, sorgulama, karar verme, yordama ve problem çözme gibi üst düzey becerilerini geliştirebilir nitelikte olmalıdır.
- Ders kitaplarında yer alan yönergeler, açık ve kolay anlaşılabilir düzeyde olmalıdır.
- Ders kitapları, öğrencilerin kendi kendine öğrenmelerine olanak vermelidir.
- Ders kitaplarındaki sorular, farklı türden ve farklı düzeyleri ölçebilecek sorulardan oluşmalıdır.
- Ders kitapları ulusal ve evrensel değerleri içerisinde barındırmalıdır.
- Ders kitaplarının içeriği sistematik bir şekilde ünite ve konulara ayrılmış olmalıdır.
- Ders kitapları öğretimde öğretmenlerin yerini alan gereçler değil öğretmenlere yol gösteren ve onlara kolaylık sağlayan gereçler olmalıdır (Kaya, 2006: 92-93; Sarıtaş, 2013: 62-63; Ünver, 2021: 403-404; Yanpar Yelken, 2021: 126-127).

Öğretim süreçlerinde ders kitaplarından alınan verimin yükseltilebilmesi için nitelikli ders kitaplarının yanında bu kitapları destekleyici yardımcı kitaplara da ihtiyaç vardır. Nitekim öğretimde kullanılan ders kitapları, öğrencilere yeterince alıştırma yapma fırsatı verme açısından ve öğretmenlere yol gösterme açısından kimi zaman yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple ders kitaplarının söz konusu eksikliklerinin giderilmesi adına öğretim faaliyetlerinde ders kitaplarıyla birlikte öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları da kullanılmaktadır.

a.) Öğrenci çalışma kitabı:

Öğrenci çalışma kitabı, temel aldığı öğretim programının hedef ve kazanımlarına uygun olarak geliştirilen, öğrencilerin; farklı etkinlikler, örnekler ve okuma metinleri üzerinden alıştırma yapmalarını sağlayarak öğrenmelerini kolaylaştıran ve içerisindeki görsel ve işitsel öğeler ile öğretimi destekleyen basılı ya da PDF formatında bulunan kitaplardır (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2015: 2).

b.) Öğretmen kılavuz kitabı:

Öğretmen kılavuz kitabı da tıpkı ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları gibi temel aldığı öğretim programına uygun olarak hazırlanan, içerisinde bulunan örnekler, alıştırma, konular, temalar, etkinlikler, okuma kaynakları ve internet adresleri ile birlikte ders kitaplarının öğretimdeki verimini yükselten ve öğretim süreçlerinde öğretmenlere kolaylık sağlayan basılı ya da PDF formatında bulunan kitaplardır (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2015: 2).

2.6.1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Ders Kitapları

Eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline gelen ders kitapları, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında da en sık kullanılan öğretim gereçleridir. Ders kitaplarının, dil öğretimi üzerindeki bu yeri ise özellikle de içerisinde bulunan metinler sayesinde çünkü gerek anadili olarak gerekse yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde metinler üzerinden öğrenme sağlanmaktadır (Özby, 2006: 170). Bu bakımdan diğer disiplinlerden farklı olarak dil öğretiminde kullanılan kitaplar, öğrencilere yalnızca bilgi aktarmak için değil onlara temel dil becerilerini kazandırmak için vardır. Bununla beraber yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan ders kitapları ve içerisindeki metinler sayesinde bağlamdan hareketle sözcük veya kalıplaşmış söz öbeklerinin öğretimi, dil bilgisi kurallarının sezdirimi ve Türk kültürüne ait özelliklerin aktarımı sağlanırken bu kitaplarda yer alan görsel öğelerle öğrenilen bilgilerin somutlaştırılması, alıştırmalar ile uygulamaya konulması ve değerlendirme sorularıyla da pekiştirilmesi sağlanmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan ders kitaplarının belli bir yaş grubu ya da sınıf düzeyine hitap etmemesi durumu da onu diğer disiplinlerde yer alan kitaplardan ayırmaktadır. Nitekim yabancı dil öğretiminde öğrencilerin yaşları ve öğrenim durumlarından çok hedef dilde bulundukları dil seviyeleri önemlidir. Bu sebeple yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak ders kitaplarında, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni içerisinde belirtilmiş olan dil seviyeleri esas alınmaktadır. Söz konusu başvuru metninde A, B ve C harfleriyle gruplara ayrılmış üç genel düzey bulunmaktadır. Bu düzeylerden; A1 ve A2 temel düzeyi, B1 ve B2 ara düzeyi ve C1 ve C2 de ileri düzeyi ifade etmektedir (Council of Europe, 2001: 23). Bu bakımdan, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne bağlı olarak hazırlanmış yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ders kitaplarının, ait oldukları düzeyin yeterliliklerini karşılayacak şekilde hazırlanması, hitap ettikleri düzeyde bulunan öğrencileri kaygı ve stres gibi olumsuz duygulara yöneltmek yerine onları cesaretlendirebilecek nitelikte olması ve bu çalışmada daha önce belirtilmiş olan nitelikli ders kitaplarının seçiminde göz önünde bulundurulması gereken diğer tüm özellikleri de içerisinde barındırması oldukça önemlidir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına hizmet etmesi amacıyla pek çok ders kitabı hazırlanmıştır. Bu kitapların hazırlanmasında çeşitli üniversitelerin bünyesinde açılan TÖMER'lerin ve başta Yunus Emre Enstitüsü olmak üzere kurulan diğer tüm kurumların katkısı olduğu kadar alanda yaptığı çalışmalarıyla emek veren araştırmacıların da katkısı büyüktür. Tam da bu konu üzerine Barın (2004: 21), 1960'lardan itibaren yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanının gittikçe önem kazanan bir alan haline geldiğini ve bu doğrultuda alanda artan çalışmalarla birlikte ders kitapları konusunda da önemli adımların atılmaya başlandığını belirterek yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi için hazırlanmış olan şu ders kitaplarına dikkat çekmiştir:

- Yabancılar İçin Türkçe Dersleri: Konuşma, Okuma / Kenan Akyüz, Ankara Üniversitesi, 1965
- Yabancılar İçin Açıklamalı Uygulamalı Türkçe / Hüseyin Aytaç- M. Agâh Önen, Ankara, 1969
- Yabancılar Türkçe Dersleri / Sermet Sami Uysal, İstanbul Üniversitesi, 1979
- Yabancılar İçin Türkçe-İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri / Kaya Can, ÖDTÜ, 1981
- Türkçe Öğreniyoruz / Mehmet Hengirmen- Nurettin Koç, Ankara, 1982
- Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin-Türkçe Öğreniyorum / Tahir Nejat Gencan, İstanbul, 1985.

Yukarıdaki ders kitaplarının yanında yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan diğer başlıca ders kitapları ise şu şekildedir:

- Yabancılar İçin Türkçe Dersleri / Selahattin Olcay, Ankara Üniversitesi Yayını, 1963
- Yabancılar Türkçe Dersleri: Konuşma, Okuma, Yazma ve Dil Bilgisi / Sermet Sami Uysal, Beta Basım Dağıtım, 1984
- Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi / Mehmet Hengirmen, Engin Yayınevi, 1999
- Yabancılar İçin Türkçe Cilt 1, Cilt 2 / Hikmet Sebüktekin, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2000
- Adım Adım Türkçe Öğretim Seti / Dilset Yayınları, 2002
- Türkçe Öğreniyoruz- ORHUN / Murat Özbay ve Fahri Temizyürek, TİKA Yayınları, 2003

- Yabancı Dilim Türkçe Seti / Hakan Yılmaz ve Zeki Sözer, Dilmer Yayınları, 2004
- Yabancılar İçin Türkçe 1, Yabancılar İçin Türkçe 2 ve Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi kitapları / Gazi Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi Yayınları, 2006
- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3 / Ankara Üniversitesi TÖMER, 2008
- Gökkuşakı Dil Öğretim Seti / Dilset Yayınları, 2008
- Yabancılar İçin Türkçe: Okuyorum Öğreniyorum / Fidan Türkmen, Ege Üniversitesi Basımevi, 2009
- Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi 1, 2, 3 / Fidan Türkmen, Ege Üniversitesi Basımevi, 2009-2010
- Açılım Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3, 4 / Murat Özbay, Dilset Yayınları, 2010-2011
- Yabancılar İçin Türkçe A1 ve A2 / Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2012
- Yabancılar İçin Türkçe; A1 Temel Düzey, A2 Temel Düzey, B1 Orta Düzey, B2 Orta Düzey, C1 İleri Düzey / Gazi Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi Yayınları, 2013
- Lale Türkçe Öğretim Seti / Dilset Yayınları, 2013
- İstanbul: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Seti A1, A2, B1, B2, C1/+ / İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2013
- İzmir: Yabancılar İçin Türkçe Seti / Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Papatya Bilim Yayınevi, 2014
- Yedi İklim Türkçe: Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti / Yunus Emre Enstitüsü, 2015
- Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) Seti / Yunus Emre Enstitüsü, 2017
- Türkçe Öğreniyorum Seti / Yunus Emre Enstitüsü, 2017
- ABC Türkçe: Çocuklar İçin Türkçe Öğretim Seti A1.1, A1.2, A2.1, A2.2 / Kültür Sanat Basımevi, 2017
- Merhaba Türkçe Öğretim Seti 1, 2, 3 / Bahçeşehir Üniversitesi TÜRKMER, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2017
- Yeni Dünyam Türkçe Öğretim Seti / Bahçeşehir Üniversitesi TÜRKMER, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2016 (Biçer, 2019: 208- 213; Büyükkiz, 2019: 619-621).

2.7. Bilgisayar ve Kitapların Birleşiminin Bir Ürünü Olarak Dijital Kitaplar

Bilgisayarların bir öğretim aracı olarak eğitim-öğretim süreçlerine dâhil edilmesiyle birlikte eğitimde adeta bir değişim rüzgârı esmeye başlamış, geleneksel öğretim ortamları ve araç-gereçlerinde büyük yenilikler yaşanmıştır. Hatta öyle ki yıllar boyunca eğitimin vazgeçilmez bir aracı olarak kullanılan ders kitapları dahi bu değişim rüzgârına kapılmaktan kendisini alıkoyamamıştır. 1971 yılında Michael Hart tarafından başlatılan Gutenberg Projesi (Project Gutenberg) ve proje dâhilinde ortaya çıkan ilk e-kitaplar (elektronik kitap) bu değişimin ilk adımları olmuştur. Gutenberg Projesi, telif hakkı bulunmayan ya da telif süresi sona eren kitapların dijital ortamlara aktarılması, arşivlenmesi ve halka ücretsiz bir şekilde açılması projesidir. Ayrıca bu proje dijital kütüphaneciliğin de başlangıcı sayılmaktadır (Gümüş, Erdoğan ve Bozkurt, 2017: 99-100). Kitapların dijitalleşmesi yolunda yaşanan bir diğer önemli gelişme ise söz konusu e-kitapların özel amaçlarla hazırlanmış yazılımlar ve çoklu ortam araçlarıyla birlikte etkileşimli kitaplar haline dönüştürülmesidir. E-kitaplardan farklı olarak bir kullanıcı arayüzüne sahip olan ve içerisinde pek çok kullanıcı aracı barındıran bu etkileşimli kitaplara ise z-kitap (zenginleştirilmiş kitap) adı verilmektedir. Özetle günümüzde dijital kitapların ortaya çıkması ve gelişmesiyle birlikte kitaplar artık basılı kitaplar ve dijital kitaplar olarak ikiye ayrılmakta ve benzer şekilde dijital kitaplar da kendi içerisinde e-kitap ve z-kitap olarak ikiye ayrılmaktadır. O halde dijital kitapları, hem e-kitapları hem de z-kitapları içerisine alan bir ana kavram olarak şu şekilde açıklamak mümkündür: Dijital kitaplar, çeşitli bilgisayar yazılımları kullanılarak dijital ortamlarda üretilen ve kullanımında bilgisayar, akıllı telefon, tablet ya da akıllı tahta gibi elektronik cihazlara ihtiyaç duyulan sanal kitaplardır. Dijital kitaplar kimi zaman basılı kitapların birer dijital kopyaları olabileceği gibi kimi zaman da yalnızca dijital olarak kullanıma sunulmuş kitaplar olabilir. Bu sebeple basılı kitaplar ile dijital kitaplar arasında çoğu zaman içerik açısından büyük farklılıklar bulunmaz ancak dijital kitaplar hazırlanma amaçlarına göre çeşitli görseller, videolar, animasyonlar ya da etkinliklerle zenginleştirilebilir. Bununla birlikte dijital kitapların basılı kitaplara birer alternatif olarak ortaya çıkması bu kitapların depolanması, erişime açılması ve satışa sunulması gibi pek çok konuyu gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda da dijital kütüphanecilik ve dijital kitap mağazacılığı adına önemli adımlar atılmıştır. Yapılan açıklamalara bakıldığında dijital kitapların ortaya çıkmasıyla birlikte gündeme e-kitap, z-kitap, dijital

kütüphanecilik, dijital kitap mağazacılığı gibi pek çok yeni kavram gelmiştir. Bu kavramlara ek olarak şunlar söylenebilir:

- Elektronik kitap
- Zenginleştirilmiş kitap
- Zeki kitap
- Etkileşimli e-kitap
- Etkileşimli kitap
- D-kitap
- Çevrimiçi kitap
- Sanal kitap
- Sanal kütüphane
- Çevrimiçi kütüphane
- E-kütüphane
- E-kitap mağazası
- Sanal kitap mağazası
- Çevrimiçi kitap mağazası vb.

Yaşanan teknolojik gelişmeler ve artan çalışmalar sonucunda hızla gelişmekte ve yaygınlaşmakta olan dijital kitaplar çok geçmeden eğitim çalışmalarına da konu edilmiş ve ortaya eğitimin hedef ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış dijital ders kitapları çıkmıştır. Dijital ders kitapları geleneksel ders kitaplarından farklı olarak içerisinde kullanıcı araçları, bağlantı adresleri, etkileşimli etkinlikler ve çoklu ortam öğeleri (video, hareketli resim, ses dosyası vb.) barındıran, öğrenci-kitap etkileşimine dayalı sanal kitaplardır. Basılı ders kitaplarına birer alternatif oluşturan bu kitaplar, bilgisayar destekli öğretimle birlikte gittikçe önem kazanmaya başlamış ve içerisinde barındırdığı pek çok kullanıcı aracıyla birlikte gerek sınıf içi eğitimde gerekse uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrencilere büyük kullanım kolaylıkları sağlamıştır. Dijital ders kitaplarının öğretim süreçlerinde öğretmen ve öğrencilere sağladığı bu başlıca kullanım kolaylıkları ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Arama yapma: Dijital ders kitaplarında bulunan arama çubukları sayesinde, kitap içerisinde sözcük ya da sözcük öbekleri taratılarak ilgili sayfalara kolayca ulaşım sağlanabilir.

- Vurgu yapma: Dijital ders kitaplarında altını çizme, işaretleme ve renklendirme gibi çeşitli vurgu araçları bulunmaktadır. Bu araçların kullanılmasıyla birlikte kitap üzerinde yer alan çeşitli noktalara kolayca dikkat çekilebilir.
- Not alma: Basılı ders kitaplarında not almak için sınırlı boşluklar bulunmaktadır ancak dijital ders kitaplarında bu durum geçerli değildir. Dijital ders kitaplarında sayfa yüzeyinin herhangi bir noktasına kolay bir şekilde notlar düşülebilir.
- Sesli okuma: Dijital ders kitaplarının en özgün özelliklerinden biri olan sesli okuma özelliği, kitapta bulunan metinlerin öğrenciler tarafından ayrıca dinlenebilmesine de olanak tanımaktadır. Söz konusu bu özelliğin özellikle dil öğretiminde ve dinleme becerisinin geliştirilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Parlaklık ayarlama: Dijital ders kitapları basılı ders kitaplarından farklı olarak karanlık ortamlarda da kullanım imkânına sahiptir. Dijital ders kitaplarında yer alan parlaklık ayarlama seçenekleri sayesinde gözü yormadan her türlü ışık ortamında çalışılabilir.
- Ekran yakınlaştırma: Dijital ders kitaplarında bulunan ekran yakınlaştırma özelliği sayesinde çeşitli görme ve okuma problemlerinin önüne geçilebilir ve ayrıca ekranın belirli noktalarına da dikkat çekilebilir.
- Çeviri yapma ve sözlüğe başvurma: Dijital ders kitapları içerisinde bulunan bu özellik sayesinde öğrenciler, merak ettikleri sözcüğün anlamını ya da farklı bir dildeki karşılığını kolay bir şekilde öğrenebilirler.
- Paylaşma ve yazdırma: Dijital ders kitaplarının paylaşma özelliği ile öğretmenler, dijital ortamlarda bulunan ders kitaplarını kolay bir şekilde öğrencileri ile paylaşabilir ve aynı şekilde öğrenciler de ödev kontrolü gibi durumlarda kendi dijital kitaplarını öğretmenlerine kolayca gönderebilirler. Bunun dışında dijital ders kitaplarının yazdırma özeliğiyle birlikte de bu kitaplardaki etkinlikler basılı bir şekilde kolayca sınıf ortamına taşınabilir.
- Sayfa kaydetme: Önemli sayfaların kaydedilmesine ve daha sonra kolayca ulaşılabilmesine olanak sağlayan bu özellik dijital ders kitaplarının etkili bir şekilde kullanılmasına aracılık eder.

Yukarıda verilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere dijital ders kitapları, basılı ders kitaplarının aksine yalnızca içerik boyutuna sahip değil bunun haricinde bir yazılım boyutuna da sahiptir. Dijital ders kitaplarının sahip olduğu bu özelliği ise tam da Öngöz (2020: 4)’ün tabiriyle öğretimde “okuyucu” rolünde olan öğrencileri birer “kullanıcı” haline dönüştürmektedir. Bu nedenle kullanıcılarına pek çok kullanım kolaylığı sunan dijital ders kitaplarını kullanıcı dostu öğretim materyalleri olarak da nitelendirmek mümkündür.

Dijital ders kitapları, öğrencilere sunmuş olduğu olanaklar ile sahip olduğu özellikler bakımından e-kitaplar ve z-kitaplar olarak başlıca iki türe ayrılabilir.

2.7.1. E-Kitap (Elektronik Kitap)

E-kitaplar genel anlamda; bir basılı kitap ile benzer içeriklere (metin ve görsel öğeler) sahip olan, elektronik ortamlarda dağıtımı sağlanan ve yine bu ortamlarda görüntülenebilen dijital dosyalar (e-book, t.y.) ya da elektronik araçlar yardımıyla gerek dijital olarak ortaya çıkan gerekse basılı halde bulunan kitapların dijital ortamlara aktarılması sonucu oluşturulan ve elektronik araçlar yardımıyla kullanımı sağlanan sayısal kitaplar olarak tanımlanabilir (Bozkurt ve Bozkaya, 2013a: 376). Bu kitaplar ilk olarak (daha önce de bahsedildiği gibi) 1971 yılında Michael Hart tarafından başlatılan Gutenberg Projesiyle (Project Gutenberg) birlikte ortaya çıkmıştır. Gutenberg Projesi, telif hakkı bulunmayan basılı kitapların elektronik kitaplar haline dönüştürülerek halkın hizmetine sunulmasını amaçlayan bir projedir. Bu proje kapsamında ortaya çıkan ilk elektronik kitap ise Amerikan Özgürlük Bildirgesi olmuştur (Gümüş ve diğerleri, 2017: 99). Elektronik kitapların gelişimi daha sonraki yıllarda da hızla devam etmiştir. Söz konusu bu gelişim, özellikle “donanım” ve “yazılım” olarak iki boyutta incelenebilir. E-kitapların donanım boyutunda yaşanan gelişmelerin başında bilgisayarların kolay bir şekilde taşınabilir, okunabilir ve işlem yapabilir bir hale gelmesi bulunmaktadır. Bilgisayarların bu özelliklere sahip olmaya başlaması elektronik kitapların kullanımını kolaylaştırdığı gibi kendisinden sonra ortaya çıkacak olan elektronik araçlara da zemin hazırlamıştır. Nitekim 1998 yılı itibariyle ortaya çıkan elektronik okuyucular, e-kitaplar konusunda yaşanan donanımsal gelişmeler arasında yerini almıştır. Elektronik okuyucular, e-kitapların görüntülenmesini, depolanmasını ve

üzerinde çalışılmasını sağlayan cihazlardır. Kindle, Sony ve eBookman gibi pek çok markanın öncülüğünde piyasaya sürülmeye başlayan bu cihazlar her ne kadar pek çok kullanıcı tarafından tercih edilse de beklenen kullanıcı sayısına ulaşamamış ve yerini günümüz akıllı cihazlarına (akıllı telefon, akıllı tahta, tablet bilgisayar vb.) bırakmıştır (Çelik ve Daş, 2019: 42). E-kitapların günümüz akıllı cihazları üzerinde kullanılması da e-kitapların donanım boyutundaki en güncel gelişme olmuştur.

E-kitapların yazılım boyutunda yaşanan en önemli gelişmelerden biri olarak Tim Berners-Lee tarafından icat edilen Web (World Wide Web) ve beraberinde ortaya çıkan internet tarayıcıları olmuştur (Bozkurt ve Bozkaya, 2013a: 375). İnternetin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla birlikte daha önce yalnızca sabit disklerde depolanan elektronik kitaplar artık internet ortamları üzerinde de yer edinmeye başlamış ve gerek dijital kütüphaneler gerekse dijital mağazalar aracılığıyla kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. E-kitapların yazılım boyutunda yaşanan söz konusu gelişmelerin yanı sıra e-kitapların dosya biçimlerinde de zaman içerisinde önemli gelişmeler yaşanmaya başlamış ve ortaya pek çok yeni dosya biçimi çıkmıştır. Elektronik kitapların, üzerine inşa edilerek hazırlandığı başlıca dosya biçimleri ise şunlardır:

- Portable Document Format (.pdf)
- Electronic Publication (.epub)
- Text File (.txt)
- HTML (.html)
- DjVu (.djvu)
- Mobi (.mobi)
- Kindle File Format (.azw)
- FictionBook (.fb2)
- Comic Book Archive (.cbr ve .cbz) (Çelik ve Daş, 2019: 49-51; Gümüş ve diğerleri, 2017: 113).

E-kitapların tarihsel süreç içerisindeki gelişimini hem donanım hem de yazılım boyutlarıyla ele alarak yukarıdaki şekilde genel hatlarıyla özetlemek mümkündür. Söz konusu kitaplar yaşamış oldukları gelişmeler sonucunda basılı kitaplara birer alternatif oluşturarak gittikçe geniş kitlelere yayılmaya ve pek çok avantaja sahip olmaya başlamıştır. Elektronik kitapların sahip olduğu başlıca avantajları ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Dijital ortamlarda ücretli veya ücretsiz bir şekilde dağıtım imkânına sahip olma,
- Dijital kütüphaneler ve dijital mağazalar aracılığıyla istenilen herhangi bir anda zahmetsiz bir şekilde erişilebilir ve satın alınabilir olma,
- Farklı cihazlarda ve farklı ortamlarda kullanılabilir olma,
- Kolay bir şekilde güncellenebilir olma,
- Sesli okuma, not alma, vurgu yapma, sözlükte arama, sayfa kaydetme, metin içinde arama yapma ve yazı boyutunu ayarlama gibi pek çok kullanıcı dostu özelliğe sahip olma,
- Aydınlık ortamların yanı sıra karanlık ortamlarda da okunabilir olma,
- Kâğıt tüketimi konusunda çevre dostu bir özelliğe sahip olma,
- Kolay bir şekilde taşınabilir ve saklanabilir olma,
- Uzun ömürlü kullanıma sahip olma,
- Telif haklarının bulunmadığı durumlarda zahmetsiz ve masrafsız bir şekilde dağıtılabilir ve erişilebilir olma (Anameriç ve Rukancı, 2003: 156-158; Fojtik, 2015: 744; Önder ve Atılğan, 2015: 180-181).

2.7.2. Z-Kitap (Zenginleştirilmiş Kitap)

Literatürde; zenginleştirilmiş kitap, zeki kitap, etkileşimli kitap ya da etkileşimli e-kitap gibi farklı adlandırmalara da sahip olan z-kitaplar; Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2015: 2), tarafından “video, resim, ses, internet bağlantısı ve kullanıcı araçları gibi çoklu ortam öğeleri ile zenginleştirilmiş ders kitabı” olarak, Oruçoğlu (2015: 7), tarafından “basılı ders kitabının dijital ortama aktarılmış ve çoklu ortam öğeleriyle zenginleştirilmiş hali” olarak ve Bozkurt ve Bozkaya (2013a: 377) tarafından da “kullanıcı ve dijital kitabın karşılıklı olarak üst düzey etkileşime geçtikleri; dijital kitabı oluşturan öğelerin kendi aralarında ve çevresi ile iletişiminin yanı sıra diğer kullanıcılarla etkileşim halinde oldukları,

birçok iletişim kanalının bir arada kullanılabildiği dijital kitaplar” olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak ayrıca z-kitapları; çoklu ortam öğeleri (video, metin, görsel öğeler, ses dosyaları vb.), kullanıcı araçları (sesli okuma, not alma, vurgu yapma, sayfa kaydetme vb.) ve etkileşimli etkinlikler (sürükleme, seçme, yazma, çizme vb.) ile zenginleştirilmiş, temelde kullanıcı-kitap etkileşimine dayanan dijital kitaplar olarak da tanımlamak mümkündür. Zenginleştirilmiş kitaplar, öğretimde kullanılan pek çok araç gereç gibi eğitim teknolojisine bağlı olarak öğretim süreçlerine dâhil edilmiş öğretim gereçleridir. Bu gereçlerin ortaya çıkmasında eğitim teknolojisi kadar bilgisayarların ve bilgisayar destekli öğretimin de oldukça büyük bir etkisi olmuştur. Nitekim bilgisayarların bir öğretim aracı olarak öğretim süreçlerine dâhil edilmesiyle birlikte öğretimde internetin, çoklu ortam öğelerinin ve eğitici yazılımların kıymeti daha iyi anlaşılmaya başlanmış ve günümüz eğitim anlayışında basılı ders kitaplarının artık tek başına yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmıştır. Tam da bu doğrultuda daha önce e-kitap haliyle eğitim-öğretim faaliyetlerine dâhil olmaya başlayan dijital kitaplar, uzman kişilerce hazırlanan yazılımlarla birlikte; çoklu ortam öğeleri, kullanıcı araçları, etkileşimli etkinler ve internet bağlantı adresleri gibi daha pek çok özgün yapıyla zenginleştirilerek z-kitaplara dönüştürülmüştür. Yerli kaynaklarda daha çok z-kitap (zenginleştirilmiş kitap) kavramıyla anılmaya başlayan bu kitaplar, özellikle yabancı kaynaklarda sahip oldukları etkileşimli yapısı sebebiyle “interactive e-book (etkileşimli e-kitap)” adıyla (Özer ve Türel, 2015: 3) ve genişletilmiş-zenginleştirilmiş özellikleri sebebiyle de “enhanced e-book (genişletilmiş e-kitap)” adıyla anılmaya başlamıştır.

Eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde yakın tarihlerde yaşanan yeniliklerden biri olan bu kitapların ülkemizde kullanılmaya başlanmasının ilk adımları, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen “FATİH Projesi” ve Anadolu Üniversitesi tarafından hayata geçirilen “Etkileşimli E-Kitap Projesi” ile birlikte olmuştur (Hakkari, Yeloğlu, Tüysüz ve İlhan, 2017: 329). 2010 yılı itibarıyla başlatılan FATİH Projesi kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında kullanılmak üzere pek çok z-kitap hazırlanmış ve bu kitapların kullanımını kolaylaştırmak amacıyla da öğretim ortamları internet, akıllı tahta ve tablet bilgisayarlar ile donatılmıştır (Baz, 2016: 197). Diğer taraftan 2012 yılı itibarıyla Anadolu Üniversitesi tarafından yürütülmeye başlayan Etkileşimli E-Kitap Projesi ile birlikte ise açıköğretimde kullanılmak üzere 340 adet z-kitap hazırlanmıştır. Söz konusu bu proje, Türkiye’de gerçekleştirilen en kapsamlı z-kitap çalışmalarından biri ve aynı zamanda

dünyada Adobe Digital Publishing Suite teknolojisiyle eğitim alanında gerçekleştirilen ilk kapsamlı proje olmuştur (Özögüt Erorta ve Kayabaş, 2015: 898-902). Bahsi geçen çalışmalara ek olarak özellikle Apple iBooks Author ve Adobe InDesign gibi yazılımların kullanılmasıyla birlikte de eğitim alanında pek çok z-kitap hazırlanmış ve derslerde öğretmen ve öğrencilerin kullanımına sunulmuştur (Bozkurt ve Bozkaya, 2013a: 378).

Bilgisayar yazılımları ile basılı ders kitaplarının birleşiminin bir ürünü olarak ortaya çıkan ve zaman içerisinde eğitimin pek çok alanında olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında da hazırlanmaya ve kullanılmaya başlayan bu yeni nesil kitapların içerik, yazılım ve kullanıcı olmak üzere temelde üç bileşeni bulunmaktadır (Erdem Aydın ve Yazıcı, 2019: 193). Bu bileşenlerin birbirleri arasında kurdukları ilişkileri ise z-kitapların “etkileşimli” olarak adlandırılan yapısını oluşturmaktadır. Zenginleştirilmiş kitapların sahip olduğu bu etkileşimli yapısını da şu boyutlar üzerinden açıklamak mümkündür:

- İçerik-kullanıcı etkileşimi: Bu etkileşim boyutu; kitapta çeşitli biçimlerde (metin, video, görsel ya da ses biçimi gibi) yer alan bilgilerin doğrudan kullanıcıya ulaşması, kullanıcı tarafından yönetilmesi ve kullanıcı üzerinde yer edinmesi (öğrenilmesi) sürecini ifade eder. Örneğin; bir metnin, videonun, görselin ya da ses dosyasının kullanıcı denetiminde okunması, izlenmesi, incelenmesi ya da dinlenmesi sonucunda ortaya çıkan öğrenmeler içerik-kullanıcı etkileşimini temsil etmektedir.
- Yazılım-kullanıcı etkileşimi: Her şeyden önce bir bilgisayar yazılımı olan z-kitaplar, basılı kitapların aksine okuyucu rolünde bulunan bireyleri birer kullanıcı haline dönüştürmekte ve içerisinde bulunan pek çok yazılım temelli öğeyle birlikte kullanıcılarla etkileşim haline geçmektedir. Kullanıcıların z-kitap üzerinde dokunarak, tıklayarak, sürükleyerek, basılı tutarak ya da tuşlayarak çeşitli işlemler gerçekleştirmesi ve z-kitap yazılımlarının da gerçekleştirilen bu işlemlere geri bildirimler sağlaması yazılım-kullanıcı etkileşimini oluşturmaktadır. Örneğin, kullanıcıların z-kitapta yer alan vurgu yapma, yakınlaştırma, parlaklık ayarlama ve sesli okuma gibi kullanıcı araçlarını kullanması, sunulan etkinlikleri dokunarak, tıklayarak ya da çeşitli komutlarla tamamlaması ve z-kitapların da yapılan tüm bu işlemlerden etkilenmesi, özelleştirilmesi ve kullanıcılara çeşitli geri bildirimlerde bulunması bu tür etkileşimleri ifade eder.

- Kullanıcılar arası etkileşim: Z-kitapların içerik ve yazılım boyutlarında kurulan etkileşimlerinin aynı zamanda diğer kullanıcılar (öğrenciler ve öğretmenler) arasında da gerçekleşmesi durumu bu etkileşim boyutunu oluşturmaktadır. Bu tür etkileşimlerde kullanıcılar, kullanılan z-kitap yazılımlarının el verdiği ölçüde ortak çalışmalarda bulunabilir, birbirini destekleyebilir ya da birbirini denetleme imkânına sahip olabilirler. Söz konusu bu durum tamamen z-kitapların sahip olduğu yazılım özelliklerine bağlı olarak gelişmektedir.

Z-kitaplar, sahip olduğu bu etkileşimli ve zenginleştirilmiş yapısı nedeniyle basılı ders kitaplarından ayrılmakta ve kullanıcılarına pek çok farklı noktada avantaj sağlamaktadır. Zenginleştirilmiş kitapların sahip olduğu bu avantajları ise basılı ders kitaplarıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Z-kitapların basılı ders kitaplarından farklı olarak sahip olduğu avantajları

Zenginleştirilmiş ders kitapları (Z-kitap)	Basılı ders kitapları
Basım derdi yoktur.	Basım süreci zor ve maliyetlidir.
İstenilen her an erişilebilir ya da satın alınabilir.	Belirli çalışma saatleri içerisinde erişilebilir ya da satın alınabilir.
Mobil cihazlarla birlikte istenilen her yere kolayca taşınabilir.	Sürekli olarak taşınması zahmetlidir.
Güncellenmesi kolay ve maliyetsizdir.	Güncellenmesi yeni baskılar gerektirdiği için zahmetli ve maliyetlidir.
Kâğıt tüketimi olmadığı için çevre dostudur.	Kâğıt tüketimine ihtiyaç vardır.
Hem görme hem de işitme duyusuna hitap eder.	Yalnızca görme duyusuna hitap eder.
Her türlü ışık ortamında kullanılabilir.	Yalnızca aydınlık ortamlarda kullanılabilir.
Uzun yıllar boyunca eskime derdi olmadan kullanılabilir.	Zaman içerisinde yıpranabilir ve kullanılmaz hale gelebilir.
Kullanıcıları ile etkileşim halindedir.	Karşılıklı bir etkileşimden söz etmek mümkün değildir.
Özeleştirilebilirdir.	Özelleştirme seçeneklerine sahip değildir.
Fiziksel bir yer kaplamaz bu nedenle kolay bir şekilde saklanabilir.	İstiflenmesi ve dış etmenlere karşı korunması daha zahmetlidir.
Kullanım kolaylığı sunan pek çok kullanıcı aracına sahiptir.	Yapısı gereği kullanıcı araçları ile donatılması mümkün değildir.

Zenginleştirilmiş ders kitapları ile basılı ders kitapları arasında sahip oldukları özellikler bakımından pek çok farklılık bulunduğu gibi bu kitapların hazırlanması sürecinde de doğal olarak pek çok farklılık bulunmaktadır. Bozkurt ve Bozkaya (2013b: 11-17) tarafından yapılan çalışmada z-kitapların hazırlanması sürecinde izlenen şu beş adımdan söz edilmiştir:

- Planlama: Bu aşama, z-kitap hazırlama ekibinin oluşturulması ve z-kitabın hangi bölüm ve bileşenlerden oluşacağının belirlenmesi aşamasıdır.
- Analiz: Bu aşama; hedef kitlenin gelişim düzeylerinin, öğrenme biçimlerinin ve sosyal özelliklerinin analiz edilmesi, z-kitapta kullanılacak dilin yapısının belirlenmesi ve z-kitabın dayandırılacağı kuramsal temellerin oluşturulması aşamasıdır.
- Uygulama: Bu aşama, z-kitabın kullanıma sunulacağı dijital platformların belirlenmesi ve z-kitabın sahip olacağı arayüz ve etkileşim boyutlarının tasarlanması aşamasıdır.
- Koruma: Bu aşama, hazırlanmakta olan z-kitabın; izinsiz bir şekilde kopyalanması, değiştirilmesi veya paylaşılması gibi çeşitli telif ihlallerine yol açan durumlara karşı korunması aşamasıdır.
- Yayınlama: Bu aşama, hazırlanan z-kitabın ücretli veya ücretsiz bir şekilde kullanıcıların erişimine açılması aşamasıdır.

2.8. Çalışma Kapsamında İncelenecek Z-Kitaplar

Bu çalışmada Yedi İklim Türkçe ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe öğretim setlerine ait A1 dil seviyesindeki z-kitaplar ele alınmıştır.

2.8.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Yunus Emre Enstitüsü tarafından Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne uygun olarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına hizmet etmesi amacıyla hazırlanmış, içerisinde A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 dil seviyelerine uygun

ders kitapları, çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, dinleme kitapçıkları ve ses CD'leri barındıran Türkçe öğretim setidir. Yedi İklim Türkçe z-kitabı ise Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti içerisinde bulunan A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitaplarının 2014 yılında Yunus Emre Enstitüsü tarafından geliştirilen z-kitap uygulamasıyla birlikte ses kayıtları, videolar, görseller, kullanıcı araçları ve etkileşimli etkinliklerle zenginleştirilmesiyle ortaya çıkmış yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine kaynaklık eden yeni nesil öğretim materyalleridir. Söz konusu zenginleştirilmiş ders kitaplarına internet tarayıcılarından “<http://oys.yee.org.tr>” adresi üzerinden kullanıcı adı ve şifre girilerek çevrimiçi bir şekilde ulaşılabildiği gibi aynı zamanda Windows işletim sistemine sahip bilgisayarlardan “Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması” üzerinden (kitap içeriklerinin yalnızca bir kere bilgisayara indirilmesi şartıyla) çevrimdışı olarak da ulaşılabilmektedir.

2.8.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Öğretim Seti, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne bağlı kalınarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi için hazırlanmış, içerisinde A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesinde ders kitapları, çalışma kitapları ile ses ve video kayıtları barındıran Türkçe öğretim setidir. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Öğretim Seti içerisinde yer alan A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders ve çalışma kitaplarının çeşitli ses kayıtları, görsel öğeler ve etkileşimli etkinliklerle birlikte zenginleştirilmesiyle oluşturulmuş çevrimiçi kullanıma sahip dijital kitaplardır. Basılı ders ve çalışma kitaplarına iyi bir alternatif oluşturan bu zenginleştirilmiş kitaplara “<https://apitwist.com>” internet adresi üzerinden sahip olunan kullanıcı adı ve şifreyle çevrimiçi olarak erişim sağlanabilmektedir.

2.9. İlgili Araştırmalar

İlgili alan yazın incelendiğinde ders kitapları üzerine yapılmış çalışmaların büyük bir çoğunluğunun basılı ders kitapları etrafında toplandığı ancak bu duruma karşılık olarak son zamanlarda sayıları ve kullanımları gittikçe artmakta olan zenginleştirilmiş ders kitapları üzerine yapılan çalışmaların da alanda yavaş yavaş yer edinmeye başladığı görülmektedir.

Temel amacı nitelikli z-kitapların hazırlanmasına katkıda bulunmak olan bu çalışma ile ilgili önemli görülen başlıca akademik çalışmalar ise şunlardır:

Doğan (2018) tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Öğretiminde Z-Kitap Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: New English File Itools ve Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Örneği” adlı yüksek lisans tezinde, Yedi İklim Türkçe z-kitap uygulaması ile New English File Itools uygulaması, sahip oldukları özellikler bakımından karşılaştırılmış ve elde edilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitap uygulamasının; bulunduğu platform, güncelleme olanakları, dosya boyutu, kaydetme olanakları ve sahip olduğu etkinlik şablonları yönünden, New English File Itools uygulamasının ise içerik, internet etkileşimi, yardım ekranı ve kullanıcı araçları yönünden daha avantajlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçların hemen ardından da hem yapılan çalışmada ele alınan Yedi İklim Türkçe z-kitap uygulamasının güncellenmesi adına hem de daha sonraki süreçlerde hazırlanacak z-kitap uygulamaları adına önerilerde bulunulmuştur. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında z-kitap uygulamalarının incelenmesi konusunda bir ilk olma özelliği taşıyan bu çalışma, alanda hazırlanacak z-kitaplara fikir oluşturması bakımından oldukça önemlidir.

Bölükbaş Kaya, Kahraman ve Uysal (2021) tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Uzaktan Öğretime Uygunluğu: Yeni İstanbul Örneği” adlı makalede Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Öğretim Seti içerisinde yer alan A1, A2, B1, B2 ve C1 düzeyindeki ders kitaplarının uzaktan eğitime uygunluk sağlayıp sağlamadıkları konusu ele alınmış ve bu doğrultuda uzaktan

eğitimde kullanılacak ders kitaplarının temel nitelikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Öğretim Seti içerisinde yer alan kitapların birer zenginleştirilmiş ve kişileştirilmiş etkileşimli kitaplar olduğu, sahip oldukları z-kitap özelliği sayesinde uzaktan eğitim için gerekli teknolojik alt yapıyı destekledikleri ve hem biçimsel hem de içerik açısından uzaktan eğitimde kullanılabilir oldukları sonucuna varılmıştır. Söz konusu bu çalışma z-kitapların taşınması gereken temel özelliklerin belirlenmesi ve z-kitap hazırlayıcılarına yol göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Gürbüz (2018) tarafından hazırlanan “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortam Materyali Olarak Geliştirilen Zenginleştirilmiş Kitabın Öğrenme Üzerinde Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup belirlenmiş, bu gruplardan 23 kişilik deney grubunda dersler B2 düzeyine ait Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile işlenirken 21 kişilik kontrol grubunda ise dersler normal seyrinde (basılı ders kitabı ile) işlenmiştir. 45 gün süren bu uygulama sonucunda ise öğrencilere, temel dil becerilerini ölçecek şekilde başarı testi uygulanmış ve aynı zamanda bu çalışma öğrenci görüşme formu ve araştırmacı gözlemi ile desteklenmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre derslerde z-kitap kullanımının öğrenci başarısını anlamlı bir şekilde arttırdığı ve bu başarı artışının dört temel dil becerisi üzerindeki etki sıralamasının okuma, dinleme, konuşma, yazma şeklinde olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilere uygulanan görüşme formu ile araştırmacı tarafından yapılan gözlemler de yine z-kitap ile işlenen derslerin öğrenci başarı ve motivasyonunu arttırdığı sonucunu desteklemiştir. Söz konusu çalışma, hem z-kitapların dil öğretimi üzerindeki öneminin anlaşılması hem de alanda z-kitaplara karşı ilgi uyandırması bakımından oldukça önemli görülmektedir.

Benzer bir çalışma olarak Şanal (2016) tarafından hazırlanan “Ders Kitabı Olarak Z-Kitap Kullanımının Okuduğunu Anlamaya Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe öğretimi için hazırlanmış altıncı sınıf düzeyindeki Türkçe z-kitabının öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkileri incelenmek istenmiş ve bu amaç doğrultusunda 10 deney, 10 kontrol grubu olmak üzere 20 öğrenci üzerinde deneysel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmada öncelikle her iki gruba da ön test

uygulanmış ve ardından deney grubundaki dersler z-kitap üzerinden işlenmeye, kontrol grubundaki dersler de basılı ders kitapları üzerinden işlenmeye başlanmıştır. On beş ders saati süren bu derslerin sonunda ise son test olarak öğrencilere okuduğunu anlama testi uygulanmıştır. Sonuç olarak yapılan analizlerin ardından Türkçe öğretiminde z-kitap kullanımının öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini geliştirdiği sonucuna varılmış ve bu doğrultuda eğitimde z-kitap kullanımına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Yapılan çalışmanın, zenginleştirilmiş ders kitaplarının okuduğunu anlama becerisi üzerindeki olumlu etkilerinin uygulamalı bir şekilde gözler önüne serilmesi ve Türkçe öğretiminde z-kitap kullanımının teşviki açısından önemi büyüktür.

Oruçoğlu (2015) tarafından hazırlanan “Z-Kitap Geliştirme Kriterlerinin Derlenmesi ve Bu Kriterlere Göre Güncellenen Bir Z-Kitabın Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde z-kitapların genel olarak sahip olması gereken özellikleri tespit edilmeye çalışılmış ve bu doğrultuda yapılan alan yazın taramasıyla birlikte z-kitap geliştirme kriterleri belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu kriterlerle birlikte de FATİH Projesi kapsamında hazırlanan bir z-kitabın eksik yönleri belirlenmeye ve giderilmeye çalışılmıştır. Son olarak ise daha önce hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çalışmaya katılan öğretmenlerin, güncellenen z-kitabın ilk ve son hali üzerindeki görüşleri alınmıştır. Sonuç olarak, ele alınan z-kitap hakkındaki öğretmen görüşleri; z-kitapların daha gelişmiş özelliklere, daha etkileşimli bir yapıya ve daha güncel içeriklere sahip olması, içerisinde daha fazla etkinlik çeşidi barındırması ve daha kullanışlı bir yapıda olması gerektiği yönündedir. Söz konusu çalışma, hem alanda z-kitap konusu üzerine yapılmış ilk çalışmalar arasında yer alması hem z-kitap geliştirme kriterlerinin derlenerek bir araya getirilmesi hem de hazırlanacak z-kitaplara yol gösterici bir nitelik taşıması sebebiyle oldukça önemli görülmektedir.

Bozkurt (2013) tarafından hazırlanan “Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Yönelik Etkileşimli E-Kitap Değerlendirme Kriterlerinin Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde z-kitapların hangi tema, boyut ve kriterler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuş ve bu doğrultuda Delphi tekniği kullanılarak 30 panelistten oluşan bir gruptan uzman görüşü alınmıştır. Çalışmanın bu aşamasında z-kitap değerlendirme kriterleri ilk şeklini almaya başladığı gibi çalışmanın son aşamasında heuristic yaklaşımla birlikte 20

z-kitap incelenmiş ve araştırmacının görüşleri doğrultusunda bu kriterler değerlendirilerek son şeklini almıştır. Sonuç olarak yapılan çalışma doğrultusunda açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik hazırlanmış z-kitapların değerlendirilebilmesi için 4 tema, 14 boyut ve 37 kriter oluşturulmuştur. Yapılan bu çalışma hem z-kitap değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi konusunda bir ilk olma yönüyle hem de kendisinden sonra yapılacak çalışmalara ve hazırlanacak z-kitaplara dayanak oluşturacak olması yönüyle önemli nitelikler taşımaktadır.

Kara (2016) tarafından hazırlanan “Etkileşimli E-Kitap Uygulama Tasarımı: Manas Destanı” adlı sanatta yeterlik tezinde Türk kültürünün önemli miraslarından biri olan Manas Destanı’nın zenginleştirilmiş bir kitap haline getirilmesi sağlanmıştır. Disiplinler arası yapılan çalışmalarda öncelikle destanın bir özeti yapılarak bu özetin hem Türkçe hem de Kırgızca’ya çevrilmiş hali profesyonellerce seslendirilmiştir, ardından yine alanında uzman kişiler tarafından üzerinde çalışılan kitabın yazılımı ve görsel tasarımı yapılmıştır. Oluşturulan kitap son halini aldığı anda ise hazırlanan bir tanıtım videosuyla birlikte yerini çevrimiçi uygulama mağazasında almıştır. Sonuç olarak söz konusu çalışma gerek kültürümüzün önemli eserlerinden biri olan Manas Destanı’nın bir dijital öğrenme materyali olarak günümüz koşullarıyla görselleştirilmesi ve etkileşimli bir yapıya kavuşturulması açısından gerekse z-kitap hazırlama süreçlerine bir örnek oluşturması açısından oldukça önemlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Modeli

Temelde bir doküman inceleme çalışması olan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği” araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 37). Nitel araştırmalarda araştırmacı elde edilen verileri belirli sınıflamalara tabi tutar, veriler arasında ilişkiler kurar ve yapılan tüm bu işlemler sonucunda da ortaya çıkan bulguları rapor haline getirir (Gürbüz ve Şahin, 2018: 433). Nitel araştırmalarda genel olarak kullanılan üç tür veri toplama yönteminden söz edilebilir: Bu yöntemler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 38). Bu çalışmada, bahsi geçen nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak araştırma kapsamında ele alınan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının incelenmesi sağlanmıştır.

Doküman incelemesi ya da diğer bir adıyla doküman analizi olarak da bilinen bu yöntem “araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir” (Özkan, 2021: 2). Araştırmalarda tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilecek bu yöntem aynı zamanda diğer nitel araştırma yöntemlerini destekleyici bir araştırma yöntemi olarak da kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 189).

Doküman incelemesi yönteminin uygulanması sürecinde takip edilmesi gereken birtakım adımlar bulunmaktadır. Bu adımlar şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Dokümanlara ulaşma
- 2- Dokümanların orijinalliğini kontrol etme
- 3- Dokümanları anlama

4- Dokümanlardan elde edilen verileri analiz etme

5- Analiz edilen verileri kullanma (Forster, 1995; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021: 194).

3.2. Araştırma Materyali

Eğitim alanı üzerinde doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalarda “ders kitapları, program yönergeleri (müfredat), okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite plânları, öğretmen dosyaları, eğitimle ilgili resmi belgeler, vb.” gibi dokümanlar araştırma materyali olarak kullanılabilir (Bogdan ve Biklen, 1992; Goetz ve LeCompte, 1984; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021: 190).

Bu çalışmada araştırma materyali olarak, Yedi İklim Türkçe ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe öğretim setlerine ait A1 dil seviyesindeki zenginleştirilmiş ders kitapları kullanılmıştır. Söz konusu araştırma materyallerinin tercih edilmesinde her iki zenginleştirilmiş kitabın da halen yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanı üzerinde güncel ve yaygın şekilde kullanılıyor olması durumu etkili olurken bu kitaplar üzerinde A1 dil seviyesinin tercih edilmesinde ise A1 dil seviyesinin yabancı dil öğretiminin temelinde yer alıyor olması ve aynı öğretim seti içerisinde yer alan farklı dil seviyesindeki zenginleştirilmiş kitaplar arasında zenginleştirilmiş kitap özellikleri bakımından benzer özelliklerin bulunuyor olması durumu etkili olmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabını karşılaştırmalı bir yolla ele almayı hedefleyen bu çalışmada, elde edilmesi beklenen verilerin sistematik bir temele dayandırılması amaçlandığından zenginleştirilmiş kitapların incelenmesi sürecinde göz önünde bulundurulması gereken birtakım inceleme başlıklarına ihtiyaç duyulmuştur. Tam da bu noktada söz konusu ihtiyacı karşılamak adına alan yazın

üzerinde bir inceleme gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilen bu inceleme sonucunda da içerisinde zenginleştirilmiş kitap kriterleri bulunan şu çalışmalara rastlanmıştır.

Oruçoğlu (2015: 22), “Z-Kitap Geliştirme Kriterlerinin Derlenmesi ve Bu Kriterlere göre Güncellenen Bir Z-Kitabın Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde yapmış olduğu alan yazın taraması sonucunda zenginleştirilmiş kitapların “öğretimsel içerik, sayfa düzeni, metin tasarımı, kişiselleştirme, platform, arayüz, çoklu ortam, etkileşim ve sözlük” olmak üzere dokuz başlık altında ele alınması gerektiği kanısına varmıştır.

Doğan (2018: 36), “Yabancı Dil Öğretiminde Z-Kitap Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: New English File Itools ve Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Örneği” adlı yüksek lisans tezinde yapmış olduğu alan yazın taramasının yanında uzaman görüşlerine de başvurarak çalışma kapsamında ele aldığı zenginleştirilmiş kitapları “teknoloji, materyaller, içerik, kullanıcı dostu olma ve etkinlikler” olmak üzere beş başlık altında incelemeye karar kılmıştır.

Bozkurt (2013: 121-124), “Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Yönelik Etkileşimli E-Kitap Değerlendirme Kriterlerinin Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde delphi tekniği ve heuristic yaklaşımı aynı çalışmada kullanarak zenginleştirilmiş kitapların “içerik, arayüz, etkileşim ve teknoloji” olmak üzere dört başlık altında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2022: 9), tarafından yayınlanan “Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi” adlı başvuru kaynağında eğitim-öğretim faaliyetleri içinde kullanılacak her türlü elektronik içeriklerin sahip olması gereken özellikler “eğitsel özellikler, teknolojik ve tasarımsal özellikler, yasal düzenlemeler ve etik ilkelere uygunluk ve güvenlik, gizlilik ve mahremiyet ilkelerine uygunluk” olmak üzere dört başlık altında ifade edilmiştir.

Bahsi geçen Oruçoğlu (2015), Doğan (2018), Bozkurt (2013) ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2022)’na ait çalışmalar da referans alınarak araştırma öncesinde Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde bir tespit çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu tespit çalışmasıyla birlikte söz konusu zenginleştirilmiş kitapların sahip olduğu z-kitap bileşenlerinin tespiti sağlanmış ve tespit edilen tüm bu bileşenler bir form üzerine işlenmiştir. Daha sonra oluşturulan bu form üzerinde uzman görüşlerine başvurulmuş ve alınan uzman

görüşleri doğrultusunda da çalışma kapsamında incelenecek zenginleştirilmiş kitapların “kitap seçenekleri, bulunulan platform, kullanıcı araçları, yardım ve tanıtım olanakları, kısayol ve hızlı erişim olanakları, kayıt tutma olanakları, etkileşimli etkinlik çeşitleri, dönüt verme olanakları, çoklu ortam öğeleri ve etkileşim olanakları” olmak üzere 10 zenginleştirilmiş kitap inceleme başlığı altında incelenmesine karar verilmiştir. Bu sayede ise araştırmada ele alınan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sistematik temellere dayandırılarak incelenmesine zemin hazırlanmış olup araştırma kapsamında elde edilen tüm veriler doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yukarıda yer verilen inceleme başlıkları üzerinden elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak elde edilen verilerin analizi aşamasında betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma kapsamında elde edilen verilerin araştırma alt problemlerinden yola çıkılarak oluşturulan temalara göre betimlenmesi, açıklanması, yorumlanması ve anlamlandırılması yoluyla çeşitli sonuçlara ulaştırılması süreci olarak tanımlanabilir. Betimsel analizde temel amaç, araştırmadan elde edilen verilerin okuyuculara düzenli ve açıklığa kavuşturulmuş bir halde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 244). Tam da bu doğrultuda, Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının karşılaştırmalı bir yolla ele alındığı bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak, araştırma öncesinde belirlenmiş olan 10 inceleme başlığı üzerinden araştırma verileri elde edilmiş ve elde edilen tüm bu veriler araştırmacı tarafından yorumlanarak tablolar ve görsellerle desteklenmiştir. Sistematik bir şekilde elde edilen ve daha sonra rapor haline dönüştürülen söz konusu bu veriler ise daha sonra araştırmacı tarafından bulundukları inceleme başlıkları altında tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirilmeye, analiz edilmeye ve karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu sayede de çalışma kapsamında ele alınan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerinin tespiti sağlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sunduğu kitap seçenekleri bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi dil seviyelerine ve hangi kitap türlerine yönelik hazırlandığı araştırılmıştır.

4.1.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sunduğu Kitap Seçenekleri

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti bilindiği üzere; A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 olmak üzere altı dil seviyesine sahip olan ve içerisinde her bir dil seviyesine özel olarak hazırlanmış ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kitabı barındıran bir Türkçe öğretim setidir ancak bu öğretim seti içerisinde yer alan kitapların tamamının birer zenginleştirilmiş kitap haline dönüştürülmesi mümkün olmamıştır. Nitekim Yunus Emre Enstitüsü tarafından yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konulan z-kitaplar incelendiğinde bu kitapların yalnızca A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyelerine yönelik olduğu ve C2 dil seviyesine yönelik herhangi bir z-kitabın hazırlanmadığı görülmektedir. Buna ek olarak A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyelerine yönelik hazırlanan z-kitapların da yalnızca ders kitapları ile sınırlı kaldığı ve yapılan z-kitap çalışmalarına öğrenci çalışma kitapları ile öğretmen kitaplarının dahil edilmediği görülmektedir. Şekil 1.’de Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitaplarına ait görsellere yer verilmiştir.

Şekil 1. Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitapları.

4.1.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sunduğu Kitap Seçenekleri

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Öğretim Seti, A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere beş dil seviyesinde ders ve çalışma kitaplarına sahip olan ve aynı zamanda bu basılı kitapları çeşitli kullanıcı araçları, çoklu ortam öğeleri ve etkileşimli etkinlikler ile zenginleştirilerek dijital ortama taşıyan yenilikçi bir Türkçe öğretim setidir. Söz konusu öğretim setinde yer alan z-kitaplara bakıldığında bu kitapların A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyelerine yönelik hazırlandığı ve C2 dil seviyesin ise bu zenginleştirilmiş kitaplar arasında yer bulmadığı görülmektedir. Bununla beraber hazırlanan z-kitapların da ders kitabı ve çalışma kitabı seçeneği ile öğrencilere, zenginleştirilebilir özellikli öğretmen kitabı seçeneği ile de öğretmenlere hitap ettiği görülmektedir. Şekil 2.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitaplarına ait görsellere yer verilmiştir.

Şekil 2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitapları.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sunduğu kitap seçenekleri Tablo 2 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 2

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sunduğu kitap seçenekleri

Ölçütler	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı
Dil Seviyesi	A1, A2, B1, B2 ve C1	A1, A2, B1, B2 ve C1
Kitap Türü	Ders kitabı	Ders kitabı, çalışma kitabı ve zenginleştirilebilir özellikli öğretmen kitabı

Tablo 2’de yer verilen bilgilere bakıldığında; her iki öğretim setine ait z-kitapların A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesine yönelik hazırlandığı, yapılan z-kitap çalışmalarında C2 dil seviyesine yönelik herhangi bir z-kitabın hazırlanmadığı, diğer taraftan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile birlikte yalnızca öğrenci ders kitaplarının birer zenginleştirilmiş kitap haline dönüştürüldüğü ve öğrenci çalışma kitapları ile öğretmen ders kitaplarının z-kitap çalışmalarına dahil edilmediği buna karşılık olarak ise Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ile birlikte ders kitaplarının yanında çalışma kitapları ve zenginleştirilebilir özellikli öğretmen kitaplarının da birer zenginleştirilmiş kitap haline dönüştürüldüğü yorumuna ulaşılabilir.

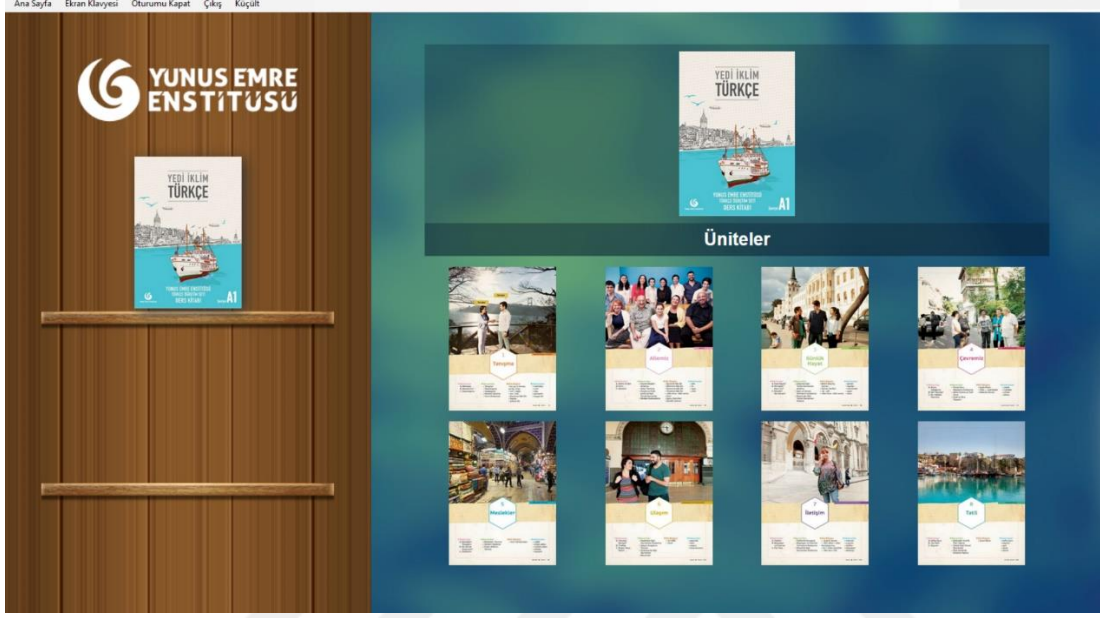
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanılabildiği platformlar bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi platformlar üzerinden kullanıcılara hizmet sağladığı araştırılmıştır.

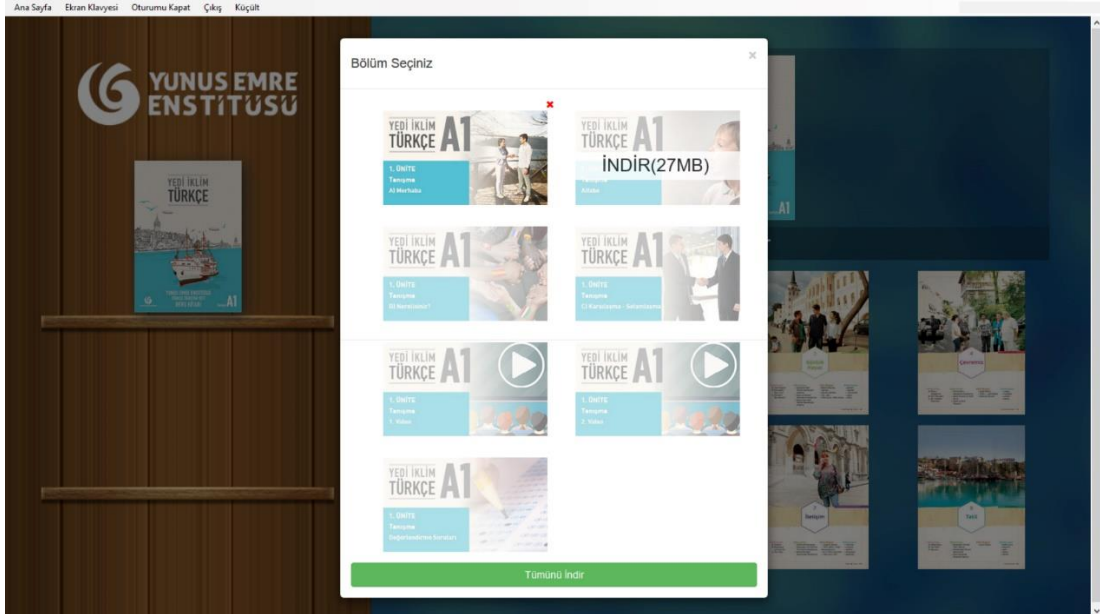
4.2.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanılabildiği Platformlar

Yedi İklim Türkçe z-kitabı temelde iki ayrı platform üzerinden kullanıcılara çevrimiçi ve çevrimdışı erişim imkânı tanımaktadır. Bu platformlardan ilki Windows işletim sistemine uygun olarak geliştirilen “Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması”dır. Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması, herhangi bir dosya kurulumuna gerek duyulmadan doğrudan yolla çalıştırılabilen ve gerekli içeriklerin indirilmesi şartıyla kullanıcılara çevrimdışı olarak hizmet sunan “.exe” dosya uzantısına sahip taşınabilir nitelikte bir yazılımdır. Söz konusu bu yazılım hem Yedi İklim Türkçe z-kitabı içeriklerinin internet erişimi olmadan kullanılmasına imkân tanınması bakımından hem de günümüzde yaygın şekilde kullanılan işletim sistemlerinden biri olan Windows işletim sistemini desteklemesi bakımından oldukça faydalı görülmektedir ancak Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması’nın Windows işletim sisteminin dışında macOS, iOS ve Android gibi işletim sistemlerine uygun versiyonlarının

bulunmaması da diğer yandan bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil 3. ve Şekil 4.'te Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'na ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

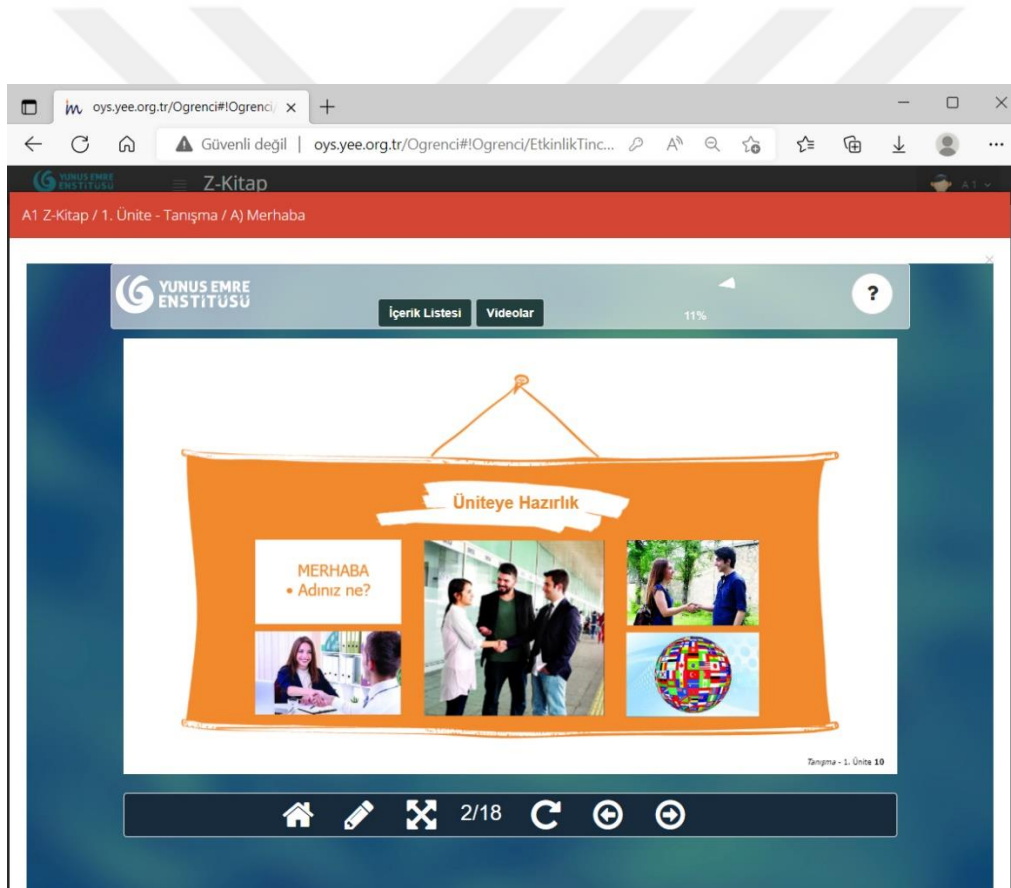

Şekil 3. Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'nın ana ekranı.

Şekil 4. Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'nın dosya indirme ekranı.

Yedi İklim Türkçe z-kitabının kullanılabildiği bir diğer platform ise Yunus Emre Enstitüsü'ne ait "<http://oys.yee.org.tr>" bağlantı adresli Web sayfasıdır. Temelde bir öğrenme yönetim sistemi (ÖYS) olan bu Web sayfası, Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması'nın aksine kullanıcılara çevrimiçi şekilde hizmet sunmaktadır. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait içerikleri görebilmek için öncelikle "<http://oys.yee.org.tr/Login>" internet adresine gidilerek sahip olunan kullanıcı bilgileriyle Yunus Emre Enstitüsü Öğrenme Yönetim Sistemi'ne başarılı bir şekilde giriş yapılması ve "Derslerim" bölümünde yer alan ilgili z-kitaba tıklanması gerekmektedir. Bu yolla Yedi İklim Türkçe z-kitabına, internet tarayıcısına sahip herhangi bir işletim sistemi üzerinden kolayca erişim sağlanabilmektedir. Şekil 5. ve Şekil 6.'da Yedi İklim Türkçe z-kitabının Web sürümüne ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Şekil 5. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının masaüstü site görünümü.

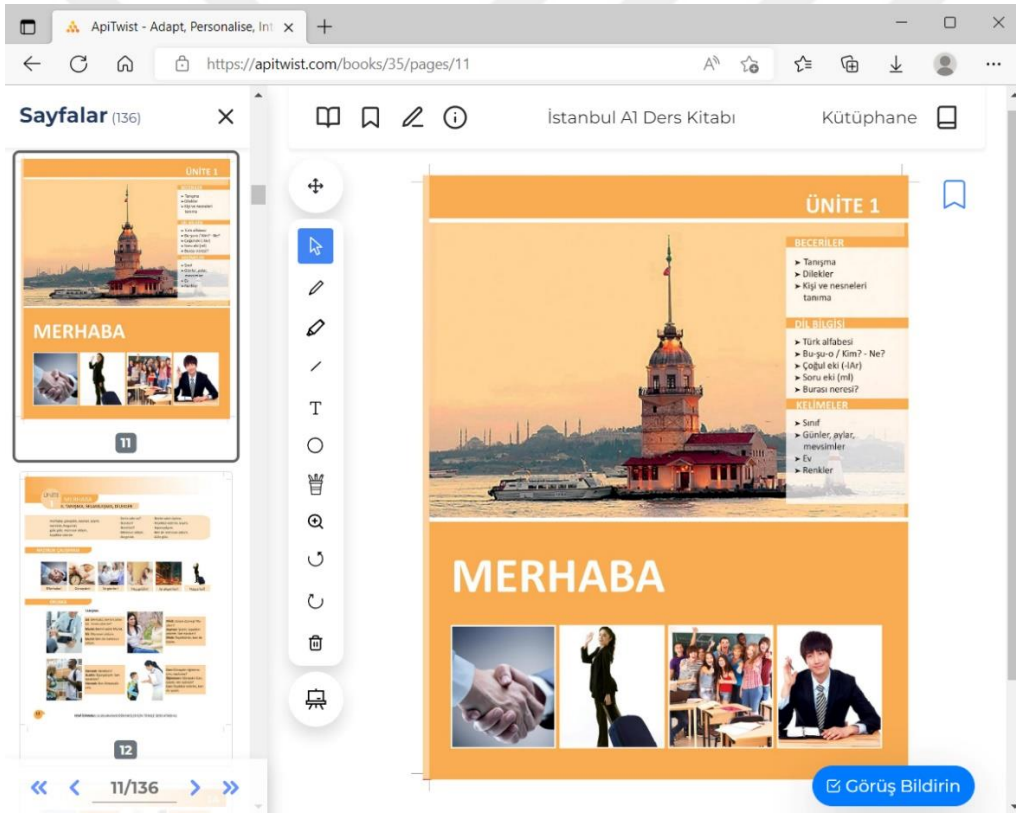

Şekil 6. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının mobil site görünümü.

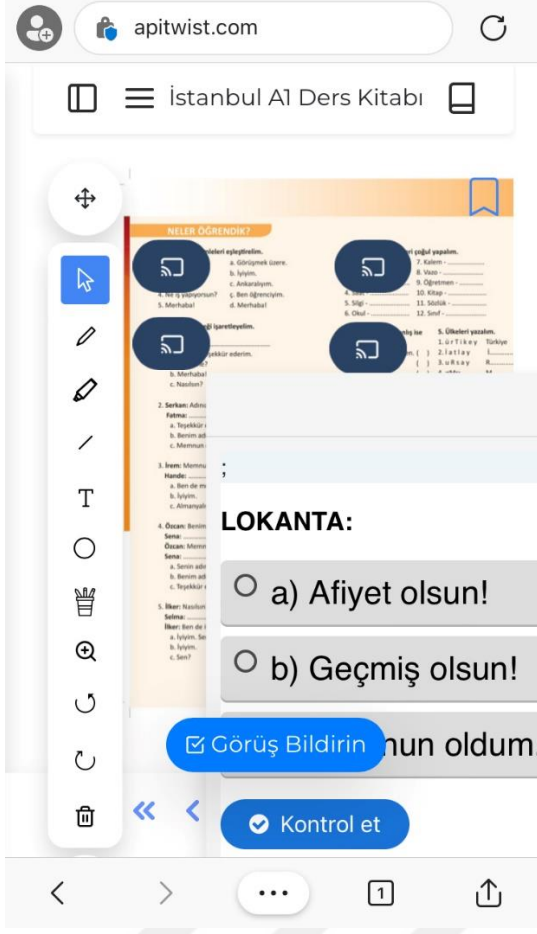
4.2.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanılabildiği Platformlar

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı yalnızca tek bir platform üzerinden kullanıcılara hizmet sağlamaktadır. Söz konusu bu platform “<https://apitwist.com>” bağlantı adresine sahip olan ApiTwist isimli Web sayfasıdır. ApiTwist Web sayfası; kullanıcıların ApiTwist Stüdyo seçeneği ile zenginleştirilmiş kitaplar hazırlayabildikleri, ApiTwist Kitap seçeneği ile sahip oldukları z-kitapları kullanabildikleri ve ApiTwist Öğrenme Yönetim Sistemi seçeneği ile de kendi öğrenme süreçlerini yönetebildikleri bir eğitim platformudur. Bu eğitim platformu sayesinde kullanıcılar Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait ders ve çalışma kitaplarını çevrimiçi bir şekilde kullanabilir ya da sahip oldukları ApiTwist Stüdyo erişimi ile de söz

konusu z-kitapları kendi istekleri doğrultusunda zenginleştirebilirler. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına gerek masaüstü cihazlar gerekse mobil cihazlar aracılığı ile “<https://apitwist.com>” bağlantı adresi üzerinden kolay bir şekilde ulaşım sağlanabilmektedir ancak söz konusu cihazlar üzerinde yapılan incelemeler doğrultusunda bu zenginleştirilmiş kitabın, mobil cihazlar üzerinde yaşanan teknik sorunlar (ölçeklendirme ve komut edilememe vb.) sebebiyle yalnızca masaüstü cihazlar üzerinde sorunsuz bir şekilde kullanılabildiği sonucuna varılmıştır. Şekil 7. ve Şekil 8.’de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının Web sayfasına ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Şekil 7. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının masaüstü site görünümü.

Şekil 8. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait Web sayfasının teknik sorunlar yaşanan mobil site görünümü.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanılabildiği platformlar ve bu platformların özellikleri Tablo 3 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 3

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanılabildiği platformlar ve bu platformların özellikleri

Z-Kitap Adı	Kullanıldığı Platform	Kullanım İmkânı	İşletim Sistemi Desteği
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	“Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması” isimli bilgisayar yazılımı	Çevrimiçi ve çevrimdışı kullanım	Windows işletim sistemi
	“ http://oys.yee.org.tr ” bağlantı adresli Web sayfası	Çevrimiçi kullanım	İnternet tarayıcısına sahip; Windows, macOS, iOS ve Android gibi işletim sistemleri
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	“ https://apitwist.com ” bağlantı adresli Web sayfası	Çevrimiçi kullanım	İnternet tarayıcısına sahip; Windows, macOS, iOS ve Android gibi işletim sistemleri

Tablo 3’te yer verilen bilgilere bakıldığında; Yedi İklim Türkçe z-kitabının, “Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması” ve “<http://oys.yee.org.tr>” bağlantı adresli Web sayfası olmak üzere iki ayrı platform üzerinden kullanıcılara çevrimiçi ve çevrimdışı olarak hizmet sunduğu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise yalnızca “<https://apitwist.com>” bağlantı adresli Web sayfası üzerinden kullanıcılara çevrimiçi olarak hizmet sunduğu ve buna ek olarak Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının Windows, macOS, iOS ve Android gibi işletim sistemleri üzerinde herhangi bir özel yazılıma sahip olmadığı, Yedi İklim Türkçe z-kitabının ise bu işletim sistemleri arasından yalnızca Windows işletim sistemine yönelik hazırlanmış bir bilgisayar yazılımına sahip olduğu yorumuna ulaşılabilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi işlevlere sahip kullanıcı araçlarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.3.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kullanıcı Araçları

Şekil 9. Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları.

Şekil 9.'da Yedi İklim Türkçe z-kitabının kullanıcı arayüzüne yer verilerek bu arayüz üzerinde tespit edilen kullanıcı araçları 1'den 16'ya kadar numaralandırılmıştır. Bahsi geçen kullanıcı araçlarına bakıldığında ise bu araçların, ekranın alt ve üst bölümleri üzerine sıralı ve yatay şekilde konumlandırıldığı ve yapılan bu konumlandırma işlemiyle birlikte de ekran

üzerinde sabit bir şekilde bulunduğu görölmektedir. Bununla beraber hemen aşağıda, Şekil 9.'da yapılan numaralandırma da göz önünde bulundurularak Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları listelenmiş ve bu araçların z-kitap üzerindeki işlevlerine değinilmiştir.

1. İçerik listesi aracı: Bu kullanıcı aracı, Yedi İklim Türkçe z-kitabının üniteleri içerisinde hangi bölüm, başlık ve etkinliklerin bulunduğunu gösteren ve içerisinde kurulan köprü bağlantılarıyla da bu içeriklere hızlı erişim olanağı sağlayan bir araçtır.
2. Videolar listesi aracı: Bu kullanıcı aracı, Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan videoların listeler halinde görüntülenebilmesini sağlayan bir araçtır ancak çalışma kapsamında yapılan incelemelerde bu araç üzerine tıklandığında “Henüz gösterilecek video bulunmamaktadır” uyarısı ile karşılaşılmaktadır.
3. Başarım yüzdesi aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların Yedi İklim Türkçe z-kitabında bulunan bölümler üzerinde ne kadar ilerleme katettiklerini anlık olarak gösteren bir dairesel yüzde grafiğidir.
4. Yardım ekranı aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıları bir yardım ekranına yönlendirerek bu ekran üzerinden, Yedi İklim Türkçe z-kitabında bulunan kullanıcı araçlarının işlevlerini açıklayan ve aynı zamanda z-kitap içerisinde yer alan etkileşimli etkinliklerin de tanıtımını yapan bir yardım aracıdır.
5. Ana sayfa aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların zenginleştirilmiş kitap içerisinde tek bir tıklama ile bölüm başlarına dönebilmelerine imkân tanıyan bir kısayol aracıdır.
6. Çizim aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların Yedi İklim Türkçe z-kitabı sayfaları üzerinde çizim yapabilmelerine olanak tanıyan bir araçtır.
7. Tam ekran aracı: Bu kullanıcı aracı, Yedi İklim Türkçe z-kitabının tam ekran halinde kullanılabilmesini sağlayan bir ekran boyutu ayarlama aracıdır.
8. Sayfa bilgisi aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların hangi sayfa üzerinde bulunduklarını gösteren bir sayfa numaralandırma aracıdır.
9. Sayfa yenileme aracı: Bu kullanıcı aracı, ekranda açık halde bulunan sayfaların tazelenmesini sağlayarak kullanıcıların görüntülemiş oldukları içerikleri tekrar görüntüleyebilmelerine olanak tanıyan bir araçtır.
10. Sayfa değıştirme aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların sayfalar arasında geçiş yapabilmelerine olanak tanıyan bir sayfa yönetim aracıdır.

11. Renk ayarlama aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların çizim aracını kullanarak farklı renklerde çizim yapabilmelerine olanak sağlayan ve içerisinde “kırmızı, lacivert, pembe, sarı, yeşil, mavi, beyaz ve siyah” olmak üzere 8 farklı renk tonu barındıran bir renk değiştirme aracıdır.
12. Kalınlık ayarlama aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların çizim aracını kullanarak farklı boyutlarda çizim yapabilmelerine olanak tanıyan bir düzenleme aracıdır.
13. Silgi aracı: Bu kullanıcı aracı, ekran üzerinde yapılan çizimlerin silinebilmesini sağlayan bir sayfa temizleme aracıdır.
14. Ekran yakınlaştırma ve uzaklaştırma aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların ekran üzerinde yakınlaştırma ve uzaklaştırma yapabilmelerine fırsat tanıyan bir odaklama aracıdır.
15. Toplu silme aracı: Bu kullanıcı aracı, ekran üzerinde yapılan çizimlerin toplu bir şekilde silinebilmesini sağlayan bir sayfa temizleme aracıdır.
16. Sayfa yazdırma aracı: Bu kullanıcı aracı, görüntülenmekte olan ekranın çıktı olarak alınmasını sağlayan bir baskı alma aracıdır.

4.3.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kullanıcı Araçları

İstanbul A1 Ders Kitabı

Kütüphane

2B

a. A: Affedersiniz? Kadıköy otobüsünün numarası kaç?
B: 19.

d. A: Senin evin nerede?
B: Benim evim 209. Sokak'ta.

g. A: Kaç yaşındasın?
B: 30 yaşımdayım.

b. A: Saat kaç?
B: Saat iki.

e. A: 1 kilo domates kaç lira?
B: 5 lira.

h. A: Bugünün tarihi nedir?
B: 29 Ekim.

c. A: Bu kim?
B: Bu Ronaldinho. 80 numara.

f. A: Buyurun, anahtarlarınız.
Oda numaranız 16.

YA SİZ?

1. Kaç yaşındasınız?
2. Bugünün tarihi nedir?
3. Telefon numaranız kaç?

ç. A: Bende 20 lira var.

ğ. A: Acil servisin numarası kaç?
B: 112.

DİL BİLGİSİ

Sayılar (Numbers)

0	1	2	3	4	5	6
sıfır	bir	iki	üç	dört	beş	altı
7	8	9	10	11	12	13
yedi	sekiz	dokuz	on	on bir	on iki	on üç
20	21	22	23	24	25	30
yirmi	yirmi bir	yirmi iki	yirmi üç	yirmi dört	yirmi beş	otuz
31	32	33	40	41	42	50
otuz bir	otuz iki	otuz üç	kırk	kırk bir	kırk iki	elli

35/136

Görüş Bildirin

Şekil 10. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları.

Şekil 10.'da tıpkı Şekil 9. üzerinde yapılan numaralandırma işlemine benzer olarak bu sefer Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcı arayüzüne yer verilmiş ve bu arayüz üzerinde bulunan kullanıcı araçları da belli bir gruplandırma yapılarak 1'den 17'ye kadar numaralandırılmıştır. Söz konusu bu kullanıcı araçlarına bakıldığında ise bu araçların, bir kısmının arayüz ekranı üzerine sabit olacak şekilde yerleştirildiği diğer kısmının ise taşınabilir nitelikte olan bir araç çubuğu üzerine yerleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte aşağıda, Şekil 10.'da yapılan numaralandırma da göz önünde bulundurularak Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları listelenmiş ve bu araçların z-kitap üzerindeki işlevlerine değinilmiştir.

1. Sayfa önizleme aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabında bulunan sayfaların küçük resimler olarak görüntülenebilmesine olanak sağlayan ve kullanıcılara bu resimler arasında hızlı geçiş imkânı tanıyan bir içerik görüntüleme aracıdır.
2. İçerik listesi aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer alan üniteleri sayfa numaralarıyla birlikte listeleyen ve içerisinde bulunan köprü bağlantılarıyla da kullanıcılara hızlı erişim olanağı sağlayan bir listeleme aracıdır.
3. Yer imi görüntüleme aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer imi aracıyla işaretlenmiş olan sayfaları listeleyen ve kullanıcıların işaretlenen bu sayfalara kolay bir şekilde erişebilmelerini sağlayan bir listeleme aracıdır.
4. Çizimler listesi aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde çizim yapılan sayfaları listeleyen ve kullanıcıların bu sayfalara kolay bir şekilde ulaşabilmelerini sağlayan bir listeleme aracıdır.
5. Tanıtım aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde bulunan kullanıcı araçlarının işlevlerini açıklayan bir yardım aracıdır.
6. Kütüphane aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların kütüphanelerinde bulunan kitaplara hızlı bir şekilde ulaşabilmelerini sağlayan bir kısayol aracıdır.
7. Araç çubuğu konumlandırma aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı arayüzünde bulunan araç çubuğunun ekran üzerinde yeniden konumlandırılabilmesine imkân sağlayan bir taşıma araçtır.
8. Seçim yapma aracı: Bu kullanıcı aracı, sayfa üzerinde oluşturulan yazı, şekil ve çizim gibi öğelerin seçim yapılarak yeniden konumlandırılabilmesi ve düzenlenebilmesine olanak tanıyan bir düzenleme aracıdır.
9. Çizim aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların ekran üzerinde serbest çizimler yapabilmelerine, şekiller oluşturabilmelerine ve içerikler üzerinde vurgular yapabilmelerine olanak sağlayan bir araçtır.
10. Metin oluşturma aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde farklı yazı tipi boyutlarından yararlanarak yazılar yazmalarına olanak sağlayan bir yazma aracıdır.

11. Renk ve kalınlık ayarlama aracı: Bu kullanıcı aracı; metin oluşturma aracı ile oluşturulacak metinlerin farklı renklerde oluşturulabilmesine, çizim aracı ile oluşturulacak şekil ve vurguların ise farklı renk ve kalınlıklarda oluşturulabilmesine olanak sağlayan bir düzenleme aracıdır.
12. Ekran yakınlaştırma ve uzaklaştırma aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların ekran üzerinde yakınlaştırma ve uzaklaştırma yapabilmelerine olanak sağlayan bir odaklama aracıdır.
13. İşlem geri ve ileri alma aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde yapılan yazma, çizme ve silme gibi işlemlerin geri alınabilmesini veya geri alınan bu işlemlerin de tekrar eski haline döndürülebilmesini sağlayan bir yönetim aracıdır.
14. Silgi ve toplu silme aracı: Bu kullanıcı aracı, ekran üzerinde oluşturulan metin, şekil ve vurguların tek tek ya da toplu bir şekilde silinebilmesini sağlayan bir temizleme aracıdır.
15. Akıllı tahta modu aracı: Bu kullanıcı aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının geniş ekranlar üzerinde de yüksek çözünürlükte görüntülenebilmesini sağlayan bir görüntü ayarlama aracıdır.
16. Sayfa değiştirme ve sayfa bilgisi aracı: Bu kullanıcı aracı; kullanıcıların, z-kitap sayfaları arasında geçiş yapabilmelerine ve bulundukları sayfaların sayfa numaralarını görebilmelerine olanak sağlayan bir numaralandırma ve sayfa yönetim aracıdır.
17. Yer imi aracı: Bu kullanıcı aracı, kullanıcıların istedikleri sayfalara yer işaretlemesi yapabilmelerine ve daha sonra bu sayfalara kolay bir şekilde ulaşabilmelerine olanak sağlayan bir sayfa kaydetme aracıdır.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları Tablo 4 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 4

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları

Yedi İklim Türkçe Z-Kitabına Özgü Kullanıcı Araçları	Her İki Z-Kitapta Bulunan Ortak Kullanıcı Araçları	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabına Özgü Kullanıcı Araçları
Videolar listesi aracı	İçerik listesi aracı	Sayfa önizleme aracı
Başarım yüzdesi aracı	Yardım ekranı/Tanıtım aracı	Yer imi görüntüleme aracı
Ana sayfa aracı	Çizim aracı	Çizimler listesi aracı
Tam ekran aracı	Sayfa bilgisi aracı	Kütüphane aracı
Sayfa yenileme aracı	Sayfa değiştirme aracı	Araç çubuğu konumlandırma aracı
Sayfa yazdırma aracı	Renk ayarlama aracı	Seçim yapma aracı
	Kalınlık ayarlama aracı	Metin oluşturma aracı
	Silgi aracı	İşlem geri ve ileri alma aracı
	Ekran yakınlaştırma ve uzaklaştırma aracı	Akıllı tahta modu aracı
	Toplu silme aracı	Yer imi aracı

Tablo 4’te yer verilen bilgilere bakıldığında; her iki zenginleştirilmiş kitapta toplam 26 çeşit kullanıcı aracı bulunduğu, bu araçlardan “içerik listesi aracı, yardım ekranı/tanıtım aracı, çizim aracı, sayfa bilgisi aracı, sayfa değiştirme aracı, renk ayarlama aracı, kalınlık ayarlama aracı, silgi aracı, ekran yakınlaştırma ve uzaklaştırma aracı ve toplu silme aracının” her iki z-kitap üzerinde ortak şekilde bulunduğu ve buna karşılık olarak, bu ortak kullanıcı araçlarının dışında kalan “videolar listesi aracı, başarımlar yüzdesi aracı, ana sayfa aracı, tam ekran aracı, sayfa yenileme aracı ve sayfa yazdırma aracının” Yedi İklim Türkçe z-kitabına özgü kullanıcı araçları olduğu, “sayfa önizleme aracı, yer imi görüntüleme aracı, çizimler listesi aracı, kütüphane aracı, araç çubuğu konumlandırma aracı, seçim yapma aracı, metin oluşturma aracı, işlem geri ve ileri alma aracı, akıllı tahta modu aracı ve yer imi aracının” ise Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına özgü kullanıcı araçları olduğu yorumuna ulaşılabilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

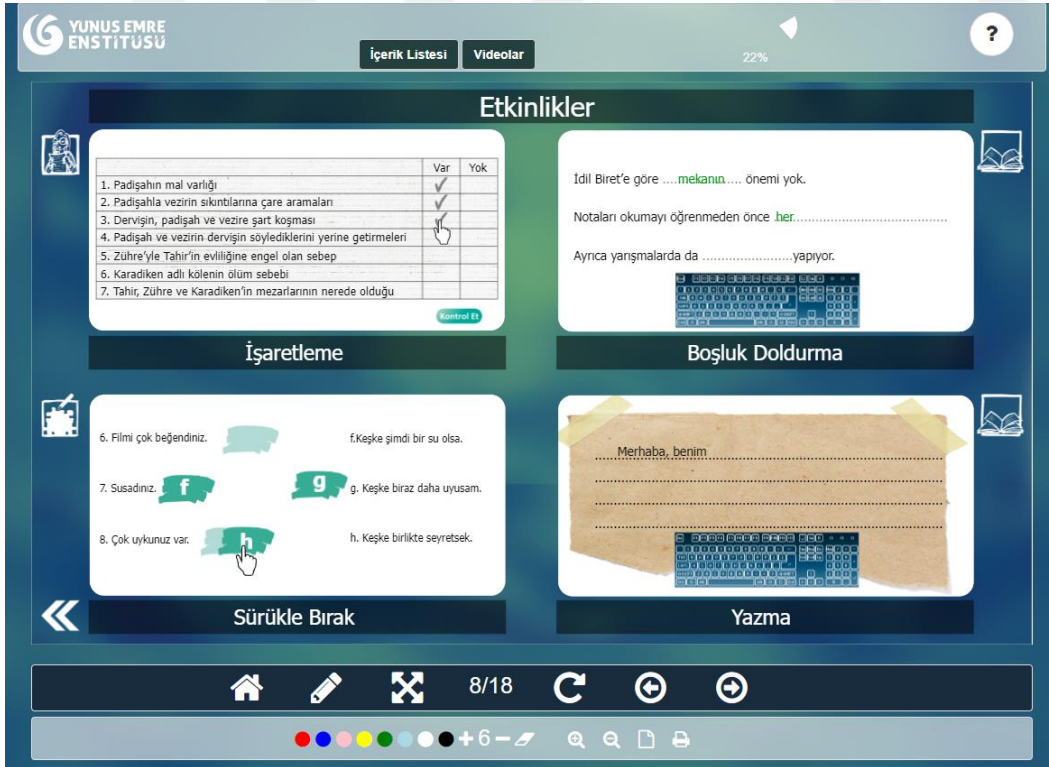
Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi yardım ve tanıtım olanaklarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.4.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Yardım ve Tanıtım Olanakları

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, kullanıcıların hem bölüm başlarında (ana sayfa üzerinde) yer alan “yardım ekranını görüntüle” seçeneği ile hem de kullanıcı arayüzü üzerinde bulunan “?” sembollü yardım ekranı aracı ile erişim sağlayabildikleri bir yardım ekranına sahiptir. Söz konusu yardım ekranına bakıldığında, bu ekran üzerinde Yedi İklim Türkçe z-kitabı kullanıcı araçlarının sembollerine yer verildiği ve bu sembollerin “ilerleme menüsü”, “kontrol menüsü” ve “kalem menüsü” başlıkları altında gruplandırılarak kısaca tanıtıldığı görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu yardım ekranının sağ alt köşesinde yer alan “etkinlikler” seçeneği ile de bir sonraki yardım ekranına ulaşım sağlanabilmekte ve bu ekran üzerinde Yedi İklim Türkçe z-kitabında bulunan “işaretleme”, “boşluk doldurma”, “sürükle bırak” ve “yazma” türlerindeki etkileşimli etkinliklerin ne şekilde tamamlanması gerektiği animasyonlar aracılığıyla kullanıcılara tanıtılmaktadır. Şekil 11. ve Şekil 12.’de Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ekranı ile etkinlik tanıtım ekranına ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Şekil 11. Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ekranı.

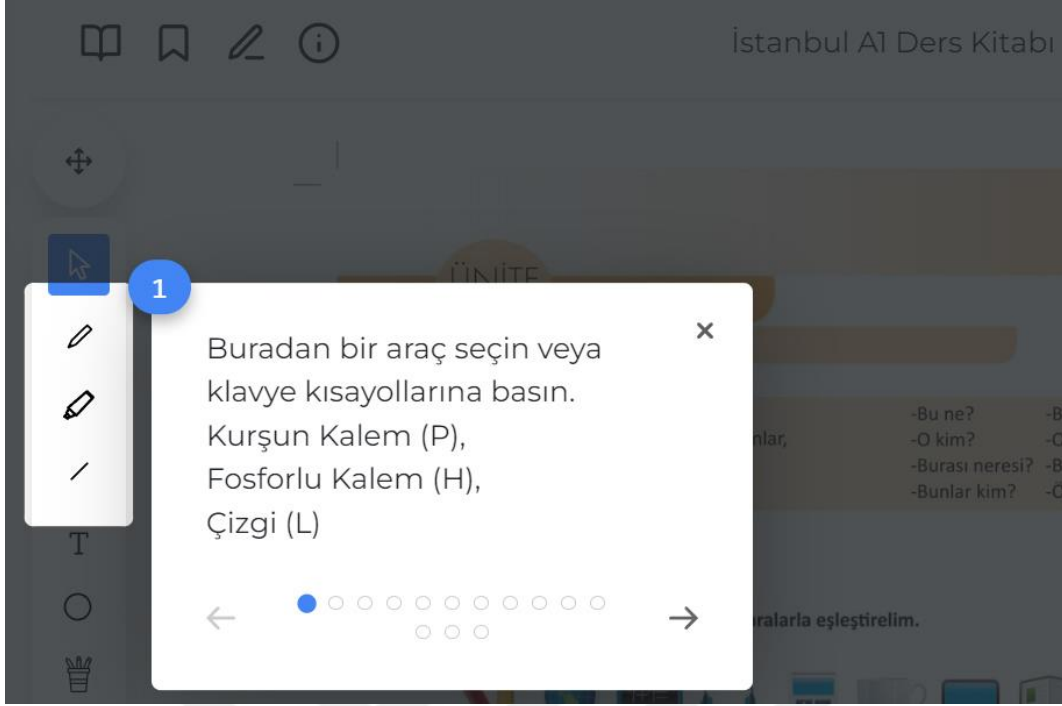
Şekil 12. Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkinlik tanıtım ekranı.

4.4.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Yardım ve Tanıtım Olanakları

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, Yedi İklim Türkçe z-kitabında bulunan yardım ekranından farklı olarak içerisinde yer alan “hadi tura başlayalım” ifadeli tanıtım aracı ile kullanıcılara arayüz ekranı üzerinden doğrudan yolla yardım ve tanıtım imkânı sağlamaktadır. Söz konusu bu tanıtım aracı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı arayüzünde bulunan kullanıcı araçlarını tek tek ya da gruplar halinde numaralandırarak bu numaralandırma sırasına göre bir tanıtım turu oluşturmakta ve oluşturulan bu tanıtım turuyla birlikte de bahsi geçen kullanıcı araçlarının işlevlerini ve sahip oldukları kısayol tuşlarını hemen karşılarında açıklamaktadır. Şekil 13. ve Şekil 14.’te Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu tanıtım aracına ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Şekil 13. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu “hadi tura başlayalım” ifadeli tanıtım aracı.

Şekil 14. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu bir tanıtım örneği.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları Tablo 5 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 5

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları

Z-Kitap Adı	Yardım ve Tanıtım Aracı	Yardım ve Tanıtım Olanakları
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	“Yardım ekranını görüntüle” seçenekli ve “?” sembolü yardım ekranı aracı	Etkileşimli etkinliklerin ve kullanıcı araçlarının tanıtımı
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	“Hadi tura başlayalım” ifadeli tanıtım aracı	Kullanıcı araçlarının tanıtımı

Tablo 5’te yer verilen bilgilere bakıldığında; her iki zenginleştirilmiş kitap içerisinde de kullanıcılara yardım ve tanıtım imkânı sağlayabilecek seçeneklerin bulunduğu, Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu “yardım ekranını görüntüle” seçeneği ve “?” sembolü yardım ekranı aracı ile içerisinde yer alan etkileşimli etkinliklerin ve kullanıcı araçlarının tanıtımını yaptığı, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise sahip olduğu “hadi tura başlayalım” ifadeli tanıtım aracı ile Yedi İklim Türkçe z-kitabından farklı olarak yalnızca içerisinde bulunan kullanıcı araçlarının işlevlerini tanıttığı ve etkileşimli etkinliklere yönelik herhangi bir yardım ve tanıtım olanağına sahip olmadığı yorumuna ulaşılabilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol ve hızlı erişim olanakları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi kısayol ve hızlı erişim olanaklarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.5.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kısayol ve Hızlı Erişim Olanakları

Yedi İklim Türkçe z-kitabı üzerinde yapılan incelemeler sonucunda bu zenginleştirilmiş kitabın, klavye tuşları üzerine atanmış herhangi bir kısayol tuşuna sahip olmadığı ve kullanıcılara yalnızca arayüz ekranı üzerinde bulunan kullanıcı araçları ile hızlı erişim olanağı sağladığı görülmektedir. Söz konusu kullanıcı araçları ve bu araçların kullanıcılara sağladığı hızlı erişim olanakları ise şunlardır:

1. İçerik listesi aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar ünite bölümleri içerisinde yer alan etkinlik ve bölüm başlıklarını bir liste halinde görebilir ve bu içeriklere kolay bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.

2. Videolar listesi aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde yer alan videolara kolay bir şekilde ulaşım sağlayabilirler ancak daha önce de belirtildiği üzere bu kullanıcı aracının, “Henüz gösterilecek video bulunmamaktadır” uyarısını vermesi nedeniyle şu anlık kullanımı mümkün değildir.
3. Yardım ekranı aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar istedikleri her an z-kitap içerisinde yer alan yardım ekranına ulaşabilir ve bu ekran üzerinde bulunan yardım ve tanıtım imkânlarından yararlanabilirler.
4. Ana sayfa aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar bulundukları bölümün ana sayfasına kolay bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.

4.5.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kısayol ve Hızlı Erişim Olanakları

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde yapılan incelemeler doğrultusunda bu zenginleştirilmiş kitabın hem klavye tuşları üzerine atanmış kısayol tuşlarıyla birlikte hem de arayüz ekranı üzerinde bulunan kullanıcı araçlarıyla birlikte kullanıcılara pek çok noktada hızlı erişim olanağı sağladığı görülmektedir. Aşağıda öncelikle bahsi geçen kısayol tuşlarına ve bu tuşların görevlerine değinilmiş hemen ardından ise kullanıcılara hızlı erişim olanağı sağlayan kullanıcı araçlarına ve bu araçların işlevlerine yer verilmiştir.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol tuşları:

1. “S” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının arayüzünde bulunan seçim yapma kullanıcı aracının kolay bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.
2. “Shift + Sol Tık” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuş kombinasyonu, kullanıcıların seçim yapma aracını kullanırken ekran üzerinde yer alan öğeleri aynı anda seçebilmelerine olanak tanımaktadır.

3. “P” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının arayüzünde bulunan kurşun kalem kullanıcı aracının kolay bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktadır.
4. “H” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının arayüzünde bulunan fosforlu kalem kullanıcı aracının kolay bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktadır.
5. “L” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının arayüzünde bulunan çizgi kullanıcı aracının kolay bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktadır.
6. “T” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının arayüzünde bulunan metin oluşturma kullanıcı aracının kolay bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktadır.
7. “Backspace” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, seçim yapma aracı ile ekran üzerinde seçilen öğelerin kullanıcılar tarafından kolay bir şekilde silinebilmesini sağlamaktadır.
8. “B” Kısayol Tuşu: Bu kısayol tuşu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu akıllı tahta modunun devreye girmesini ya da devre dışı bırakılmasını sağlamaktadır.
9. “Sol Yön” ve “Sağ Yön” Kısayol Tuşları: Bu kısayol tuşları, kullanıcıların Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sayfalar arasında kolay bir şekilde geçiş yapabilmelerine olanak sağlamaktadır.
10. “Yukarı Yön” ve “Aşağı Yön” Kısayol Tuşları: Bu kısayol tuşları, kullanıcıların Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sayfalarda yukarı ve aşağı yönde kaydırma yaparak hareket edebilmelerine olanak sağlamaktadır.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının hızlı erişim olanağına sahip kullanıcı araçları:

1. Sayfa önizleme aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer alan sayfaları küçük resimler olarak görüntüleyebilir ve bu sayfalara kolay bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.

2. İçerik listesi aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer alan ünitelere hızlı bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.
3. Yer imi görüntüleme aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer işaretlemesi yaptıkları sayfaları bir liste halinde görebilir ve bu sayfalara hızlı bir şekilde ulaşabilirler.
4. Çizimler listesi aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerinde daha önce çizim yaptıkları sayfaları bir liste halinde görebilir ve bu sayfalara kolay bir şekilde ulaşabilirler.
5. Kütüphane aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, kütüphanelerinde bulunan kitaplara hızlı bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.
6. Sayfa değiştirme ve sayfa bilgisi aracı: Bu kullanıcı aracı sayesinde kullanıcılar, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tüm sayfalara kolay ve hızlı bir şekilde ulaşım sağlayabilirler.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol ve hızlı erişim olanakları Tablo 6 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 6

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kısayol ve hızlı erişim olanakları

Z-Kitap Adı	Kısayol Tuşları	Hızlı Erişim Olanaklarına Sahip Kullanıcı Araçları
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	Bulunmamaktadır	İçerik listesi aracı Videolar listesi aracı Yardım ekranı aracı Ana sayfa aracı
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	S, Shift + sol tık, P, H, L, T, Backspace, B, Sol yön ve sağ yön ile Yukarı yön ve aşağı yön kısayol tuşları	Sayfa önizleme aracı İçerik listesi aracı Yer imi görüntüleme aracı Çizimler listesi aracı Kütüphane aracı Sayfa değiştirme ve sayfa bilgisi aracı

Tablo 6’da yer verilen bilgilere bakıldığında; Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının hem içerisinde yer alan kısayol tuşlarıyla birlikte hem de hızlı erişim olanağına sahip kullanıcı araçlarıyla birlikte kullanıcılara pek çok noktada kullanım kolaylığı sağladığı, Yedi İklim Türkçe z-kitabının ise klavye tuşları üzerine atanmış herhangi bir kısayol tuşuna sahip olmaması nedeniyle Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabından farklı olarak kullanıcılara yalnızca hızlı erişim olanağına sahip kullanıcı araçlarıyla birlikte kullanım kolaylığı sağladığı yorumuna ulaşılabilir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanakları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi kayıt tutma olanaklarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.6.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kayıt Tutma Olanakları

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, sahip olduğu “<http://oys.yee.org.tr>” bağlantı adresli Öğrenme Yönetim Sistemi ile birlikte kullanıcıların, Yedi İklim Türkçe z-kitabı üzerindeki ilerlemelerini kayıt altına alan ve bu kayıtları da raporlar halinde kullanıcıların hizmetine sunan gelişmiş bir kayıt tutma sistemine sahiptir. Söz konusu bu kayıt tutma sistemiyle birlikte Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde yer alan bölümlerin tamamlanma durumları, tamamlanma süreleri, tamamlanma oranları ve tamamlanma yüzdeleri kayıt altına alınırken aynı zamanda bu bölümlerin içerisinde yer alan etkinliklerin de benzer şekilde tamamlanma durumları ve tamamlanma yüzdeleri de kayıt altına alınarak kullanıcılara raporlar halinde sunulmaktadır. Bununla beraber Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile birlikte yukarıda belirtilen kullanıcı ilerlemelerinin yanında kullanıcıların en son üzerinde bulundukları sayfalar da kayıt altına alınmakta ve kullanıcıların kaldıkları yerden devam edebilmelerine olanak sağlanmaktadır ancak Yedi İklim Türkçe z-kitabı üzerinde yapılan incelemeler doğrultusunda söz konusu z-kitabın, kullanıcılar tarafından üretilen metin, çizim, şekil ve

etkinlik yanıtları gibi kullanıcı içeriklerini ise herhangi bir şekilde kayıt altına almadığı ve bu içeriklerin, Yedi İklim Türkçe z-kitabının kapatılmasıyla birlikte tamamen ortadan kaybolduğu sonucuna varılmıştır. Şekil 15., Şekil 16. ve Şekil 17’de Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutuma olanaklarına ilişkin ekran görüntülerine yer verilmiştir.

RAPOR Detay

A1 Z-Kitap A1 Z-Kitap

A 1

Etkinlik Adı	Etkinlik Türü	Durum	SüreSüre
A) Merhaba	Tincan	●	0,0 dk
Alfabe	Tincan	●	0,0 dk
B) Nerelisiniz?	Tincan	●	0,0 dk
C) Karşılaşma - Selamlaşma	Tincan	●	0,0 dk
1. Video	Tincan	●	0,0 dk
2. Video	Tincan	●	0,0 dk

Şekil 15. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait bölümlerin tamamlama durumu ile tamamlanma sürelerini gösteren bir kayıt tutma örneği.

26,5 / 49

Etkinlik Tamamlanma Oranı

54 %

Etkinlik Tamamlama Yüzdesi

[Dersler ▾](#)

1. Ünite - Tanışma
Ders Künyesi

Tümü
Z-Kitap

YEDİ İKLİM TÜRKÇE AI Tincan İçerik

1. ÜNİTE Tanışma AI Merhaba

A) Merhaba

Tamamlandı

YEDİ İKLİM TÜRKÇE AI Tincan İçerik

1. ÜNİTE Tanışma Alfabe

Alfabe

Devam

YEDİ İKLİM TÜRKÇE AI Tincan İçerik

1. ÜNİTE Tanışma B) Nerelisiniz?

B) Nerelisiniz?

Tamamlandı

YEDİ İKLİM TÜRKÇE AI Tincan İçerik

1. ÜNİTE Tanışma C) Karşılaşma - Selamlaşma

C) Karşılaşma - Selamlaşma

Tamamlandı

Şekil 16. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait bölümlerin tamamlama oranı ile tamamlama yüzdesini gösteren bir kayıt tutma örneği.

İçerik Listesi
Videolar

75%

	ETKİNLİK	BAŞLIK	SAYFA
☐	Giriş	—	118
☒	Üniteye Hazırlık	—	118
☒	1. Dinleyelim, işaretleyelim.	Otel Nerede?	124
☒	2. Okuyalım, yazalım.	Ben Kimim?	124
☐	3. Aşağıdaki işaretleri nerelerde görüyoruz? Yazalım.	Kurallar	125
☒	4. Konuşalım.	Tercihim	125
☐	5. Okuyalım, cevaplayalım.	Hızlı Adam	126
☒	6. Cevaplayalım, yazalım.	Benim Kursum / Okulum	127
☒	7. Yazalım.	—	127
☒	8. Kapanış	—	0

Şekil 17. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinliklerin tamamlama durumu ile tamamlanma yüzdesini gösteren bir kayıt tutma örneği.

4.6.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Kayıt Tutma Olanakları

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının içerisinde barındırdığı kayıt tutma olanaklarına bakıldığında bunların;

- Kullanıcıların z-kitap üzerindeki genel ilerlemelerinin kaydedilmesi,
- Kullanıcılar tarafından oluşturulan metin, şekil ve çizimlerin kaydedilmesi,
- Kullanıcıların en son üzerinde bulundukları sayfanın kaydedilmesi,
- Kullanıcıların üzerinde çizim yaptıkları sayfaların kaydedilmesi,
- Kullanıcıların üzerinde yer işaretlemesi yaptıkları sayfaların kaydedilmesi olduğu görülmektedir.

Bununla beraber yapılan incelemeler doğrultusunda Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının, kullanıcıların etkileşimli etkinlikler üzerinde verdikleri yanıtları ise herhangi bir şekilde kayıt altına almadığı ve bu yanıtların mevcut etkinliğin kapatılmasıyla beraber tamamen ortadan kaybolduğu sonucuna varılmıştır. Şekil 18., Şekil 19., Şekil 20. ve Şekil 21.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanaklarına ilişkin ekran görüntülerine yer verilmiştir.

İstanbul A1 Ders Kitabı

Press Global

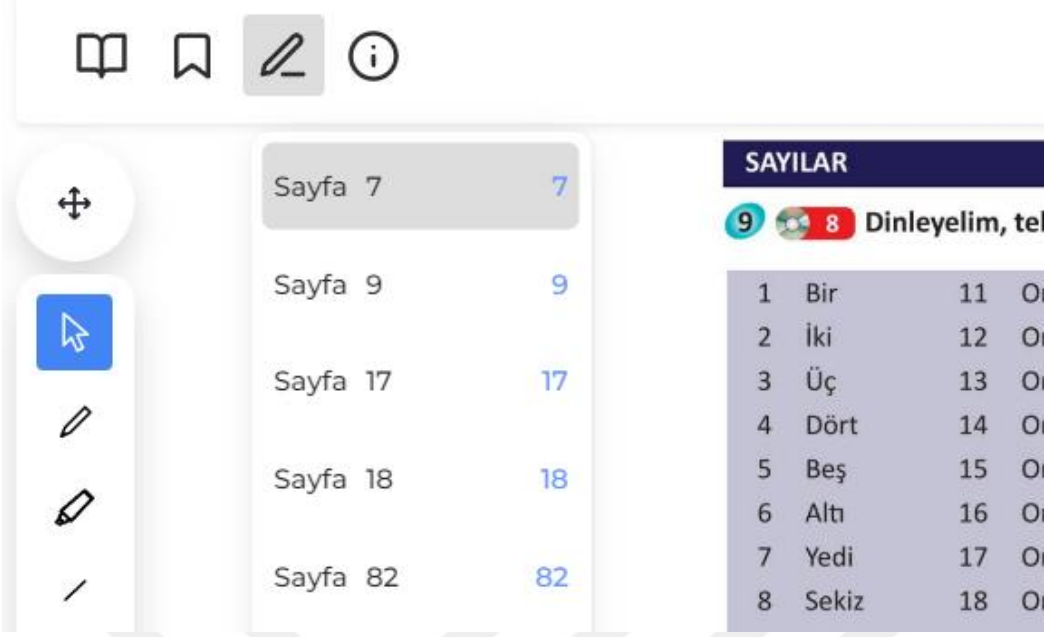
Şekil 18. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait kullanıcı ilerlemelerini gösteren bir kayıt tutma örneği.

1 Haritaya bakalım. Aşağıdaki kelimeleri uygun boşluklara yerleştirelim.

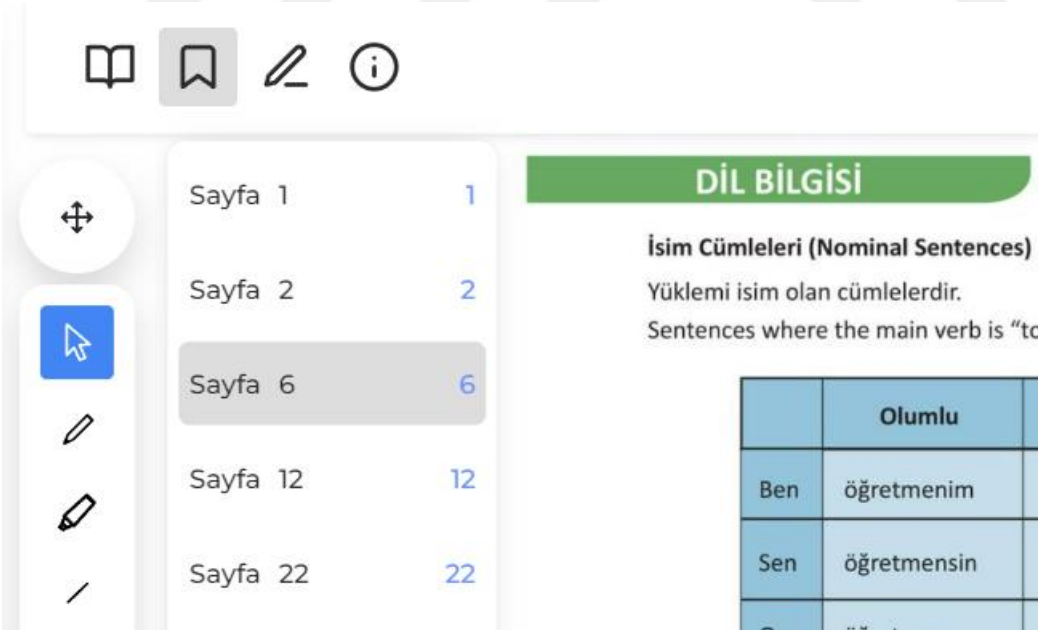
arasında / içinde / üstünde / yanında / karşısında / arkasında / kenarında

1. Büfe, parkın **icinde**
2. Lale Sokak, okul ile kafenin **arasında**
3. Alışveriş merkezi, otelin **karşısında**
4. Banka, otelin
5. Hastane, parkın **yanında**
6. Köprü, nehrin
7. Kafe, nehrin

Şekil 19. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde oluşturulan metin, şekil ve çizimlerin kayıt altına alındığı bir kayıt tutma örneği.

Şekil 20. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde çizim yapılan sayfaları gösteren bir kayıt tutma örneği.

Şekil 21. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde yer işaretlemesi yapılan sayfaları gösteren bir kayıt tutma örneği.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanakları Tablo 7 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 7

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kayıt tutma olanakları

Z-Kitap Adı	Kayıt Altına Alınan Kullanıcı İlerlemeleri	Kayıt Altına Alınan Kullanıcı İçerikleri	Kayıt Altına Alınan Kitap Sayfaları
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	Bölümlerin tamamlanma durumları Bölümlerin tamamlanma süreleri Bölümlerin tamamlanma oranları Bölümlerin tamamlanma yüzdeleri Etkinliklerin tamamlanma durumları Etkinliklerin tamamlanma yüzdeleri kayıt altına alınmaktadır.	Kullanıcılar tarafından üretilen metin, şekil, çizim ve etkinlik yanıtları gibi içerikler kayıt altına alınmamaktadır.	En son üzerinde kalınan sayfa kayıt altına alınmaktadır.
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	Kullanıcıların z-kitap üzerindeki genel ilerleme durumları kayıt altına alınmaktadır.	Kullanıcılar tarafından üretilen metin, şekil ve çizimler kayıt altına alınırken kullanıcılar tarafından verilen etkinlik yanıtları kayıt altına alınmamaktadır.	En son üzerinde kalınan sayfa Üzerinde çizim yapılan sayfalar Üzerinde yer işaretlemesi yapılan sayfalar kayıt altına alınmaktadır.

Tablo 7’de yer verilen bilgilere bakıldığında; Yedi İklim Türkçe z-kitabının kullanıcı ilerlemelerinin kaydedilmesi konusunda, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise kullanıcı içerikleri ile kitap sayfalarının kaydedilmesi konusunda kullanıcılara daha gelişmiş kayıt tutma olanakları sağladığı, bununla beraber her iki

zenginleştirilmiş kitabın da kullanıcılar tarafından verilen etkinlik yanıtlarını herhangi bir şekilde kayıt altına almadığı ve bu nedenlerden ötürü kayıt tutma olanakları bakımından bir yandan güçlü diğer yandan zayıf özellikler sergileyen her iki zenginleştirilmiş kitabın da geliştirilmesi gereken bazı yönlerinin olduğu yorumuna ulaşılabilir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

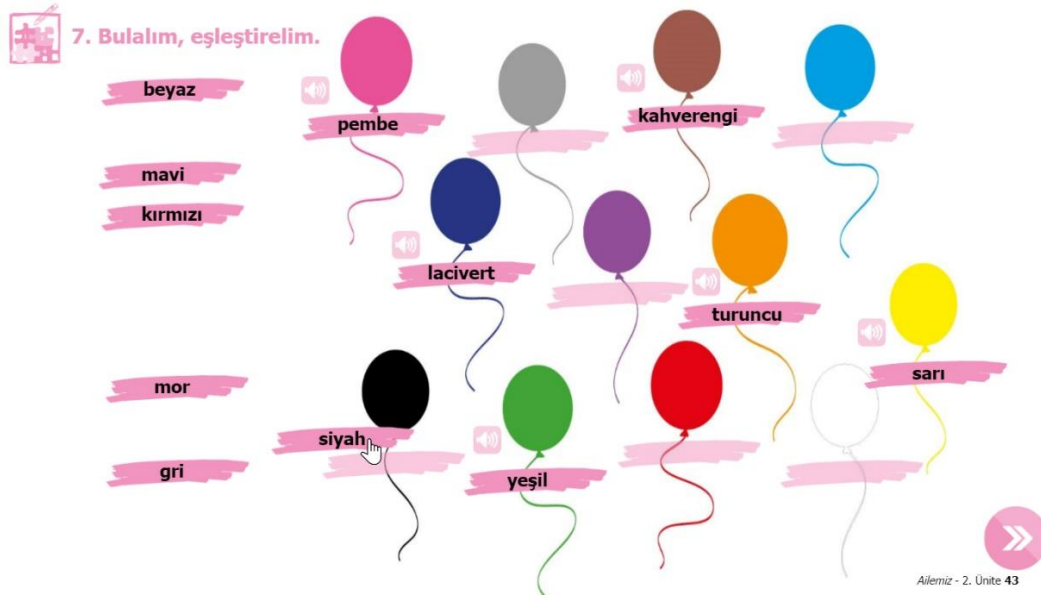
Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi etkileşimli etkinlik çeşitlerine sahip olduğu araştırılmıştır.

4.7.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Etkileşimli Etkinlik Çeşitleri

Etkileşimli etkinlikler kullanıcıların klavye, mouse, touchpad, mikrofon, kamera ya da dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak z-kitap üzerinde yanıt verdikleri, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan dijital etkinliklerdir. Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinliklere bakıldığında bunların, yanıtlanma biçimlerine göre sürüklemeye etkinlikleri, seçim yapma etkinlikleri, sabit cevaplı yazma etkinlikleri, serbest cevaplı yazma etkinlikleri ve çizim yapma etkinlikleri olmak üzere temelde 5 etkinlik türü altında toplandığı görülmektedir. Aşağıda söz konusu etkinlik türlerine ve bu etkinlik türlerinin içerisinde yer alan aynı yanıtlanma biçimine sahip farklı çeşitteki etkileşimli etkinliklere yer verilmiştir.

1. Sürükleme Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan öğeleri sürükleme yoluyla cevaplandırdıkları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 22.'de Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 22. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde sürükleme etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Sıralama Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen cümleleri, sürükleme yoluyla anlamlı bir şekilde sıralamaları istenmektedir. Şekil 23.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

5. Sıralayalım. Atlıhan

Onlar Eskişehir'de sırasıyla hangi mekânları gezdiler. Sıralayalım.

Tekne turu

Balmumu Müzesi

Kurşunlu Camii ve Külliyesi

El işi Pazarı

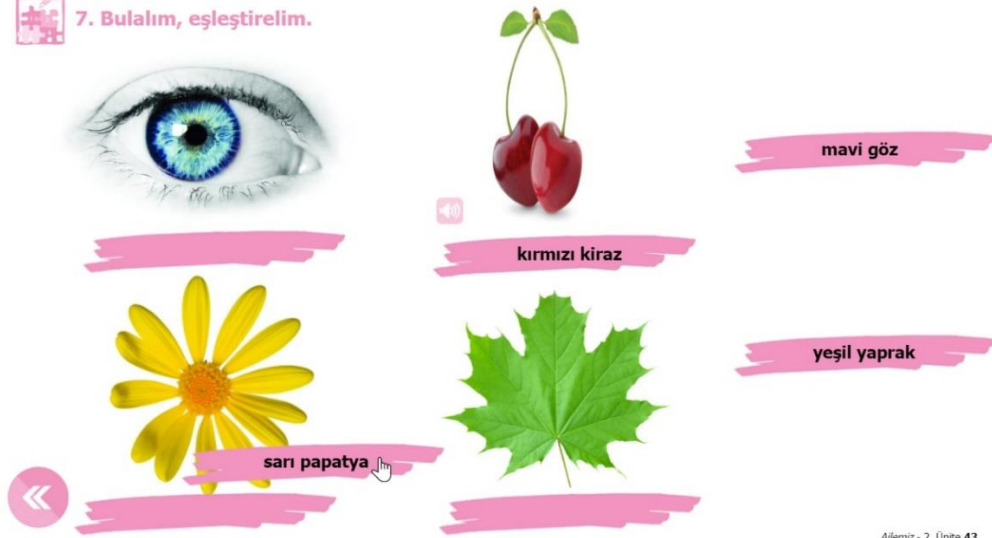
Atlıhan El sanatları Çarşısı

Şekil 23. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sıralama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Eşleştirme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen birbirleriyle ilişkili öğeleri, sürükleme yoluyla başarılı bir şekilde eşleştirmeleri istenmektedir. Şekil 24.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

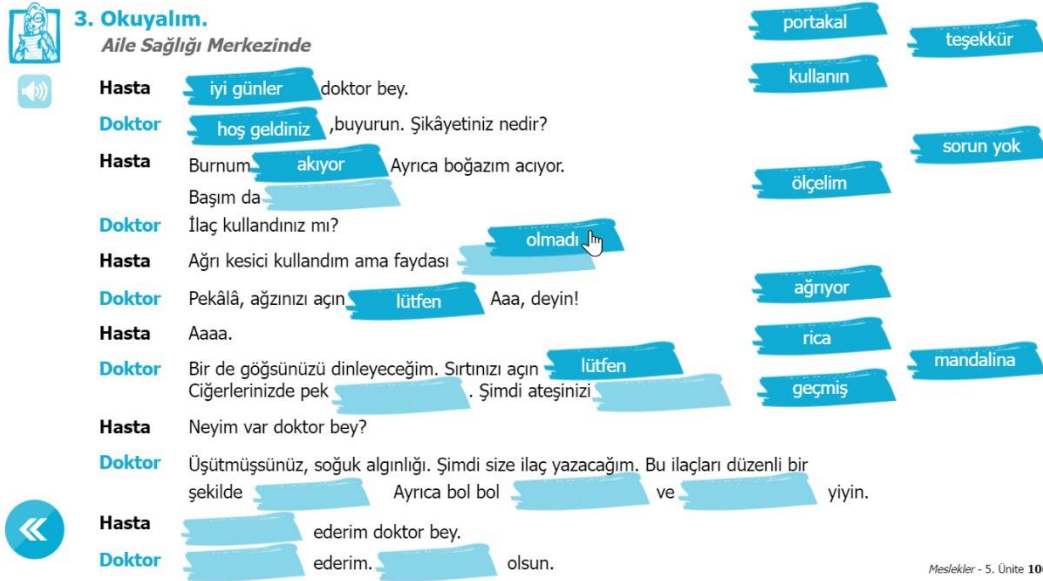
7. Bulalım, eşleştirelim.

Ailemiz - 2. Ünite 43

Şekil 24. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen kelimeleri kullanarak içerisinde boşluklar bulunan yazı alanlarını, sürükleme yoluyla başarılı bir şekilde doldurmaları istenmektedir. Şekil 25.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 25. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

2. Seçim Yapma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan öğeleri seçme (tıklama) yoluyla cevaplandırıdıkları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 26.'da Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

7. Okuyalım, karşılıklı konuşalım.

Kuaförde

1. Zeynep Hanım nereye gidiyor?

- ☒ A) Kuaföre
- B) Hastaneye
- C) Markete

3. Zeynep Hanım hangi rengi seçiyor?

- ☒ A) Kızıl
- B) Kumral
- C) Siyah

2. Zeynep Hanım orada ne yapmak istiyor?

- A) Sağlık kontrolü yaptırmak
- ☒ B) Saçlarını boyatmak
- C) Alışveriş yapmak

4. Zeynep Hanım kaç para ödüyor?

- A) 30 TL
- B) 50 TL
- C) 10 TL

Kontrol Et

Meslekler - 5. Ünite 113

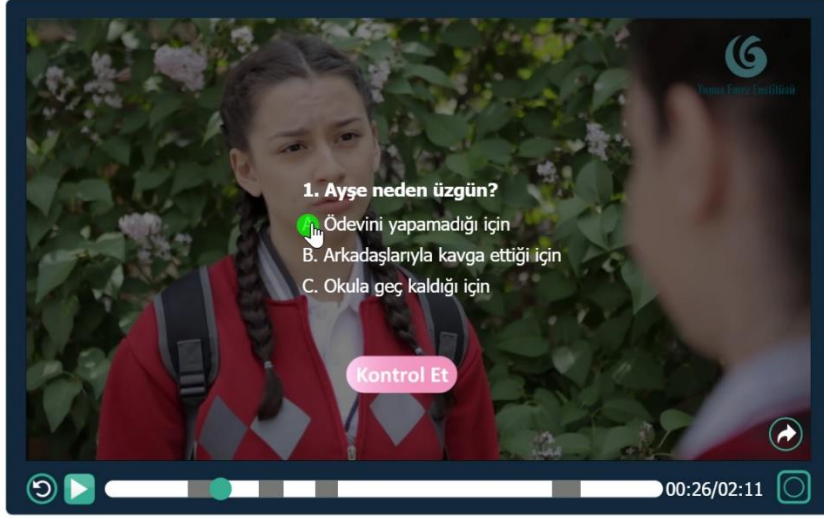
Şekil 26. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde seçim yapma etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Seçenek İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan okuyarak, dinleyerek, inceleyerek ya da izleyerek edindikleri bilgilerden hareketle ekran üzerinde seçim yapma yoluyla doğru seçeneği işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 27.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

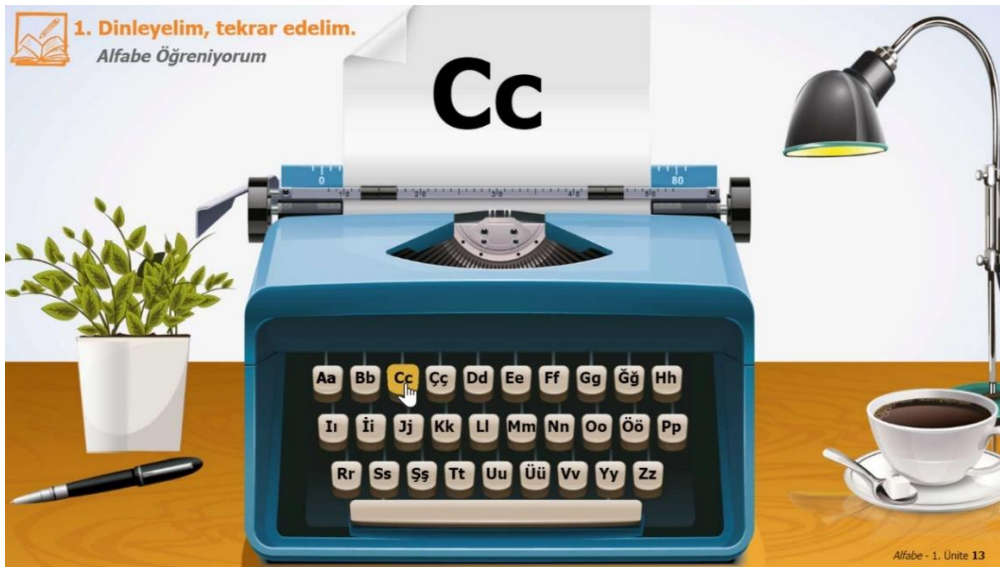

4. İzleyelim, işaretleyelim. Arkadaş Yardımı

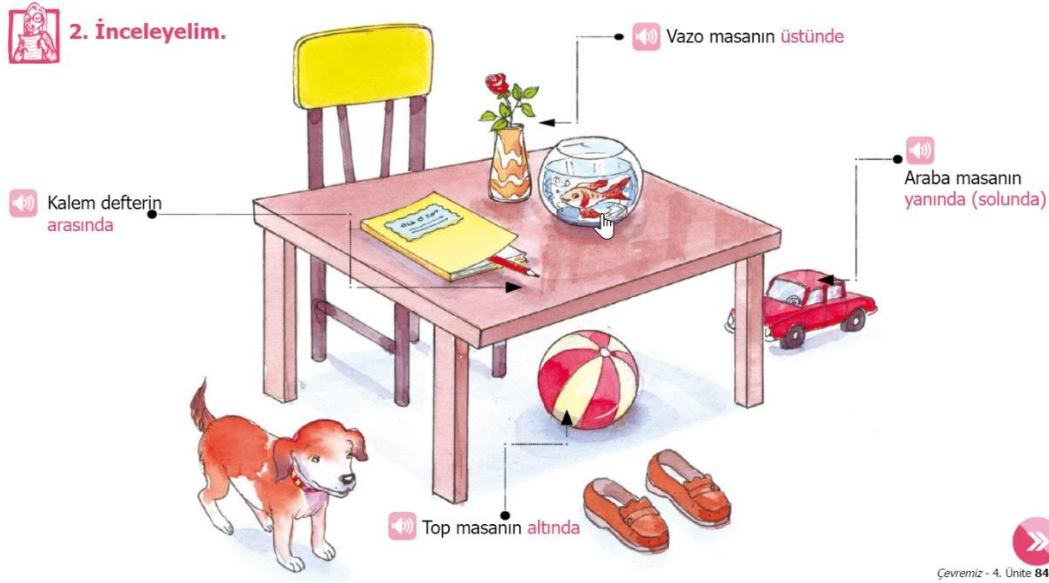
Şekil 27. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Tıkla-Dinle-Tekrarla Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen bilgileri, tıklama yoluyla dinlemeleri ve dinleyerek sesli bir şekilde tekrar etmeleri istenmektedir. Şekil 28.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 28. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-dinle-tekrarla etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Tıkla-İncele Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen etkileşimli öğelere tıklamaları, bu öğeleri incelemeleri ve bu yolla da çeşitli bilgilere ulaşmaları istenmektedir. Şekil 29.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 29. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-incele etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

d.) Doğru-Yanlış Yanıtlama Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen bilgileri, doğruluk durumlarına göre doğru ya da yanlış olarak tıklama yoluyla işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 30.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

13. Dinleyelim, işaretleyelim. Yağmurlu Bir Gün

1. Dün hava güneşliydi.

2. Pazar günü hava yağmurlu.

3. Azra, pazar günü dışarı çıktı.

4. Azra, şekerli çay içiyor.

5. Bir adam şemsiye satıyor.

6. Azra yağmuru hiç sevmiyor.

Doğru

Yanlış

Kontrol Et

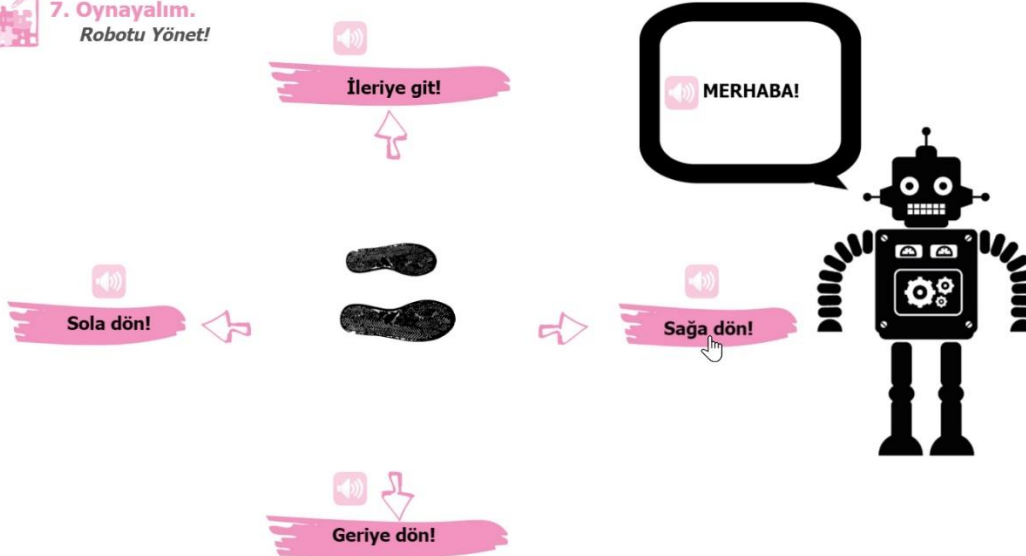
Günlük Hayat - 3. Ünite 62

Şekil 30. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan doğru-yanlış yanıtlama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

e.) Tıkla-Yönet Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen komut edilebilen öğeleri, tıklama yoluyla yönetmeleri istenmektedir. Şekil 31.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

7. Oynayalım. Robotu Yönet!

Ailemiz - 2. Ünite 38

Şekil 31. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-yönet etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

f.) Çoklu İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen seçeneklerden bir veya birden fazlasını tıklama yoluyla işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 32.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

5. İşaretleyelim.
Metinde hangi organ adları var?

☒ burun	☒ kafa	☒ göğüs
☒ baş	☐ ağız	☒ göz
☐ sirt	☒ ayak	☒ alın
☐ ciğer	☐ parmak	

Kontrol Et

Meslekler - 5. Ünite 107

Şekil 32. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

3. Sabit Cevaplı Yazma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler kullanıcıların klavye, mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan yazı boşluklarına, yazma (tuşlama) yoluyla yalnızca tek tip cevaplar yazabildikleri, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Sabit cevaplı yazma etkinlikleriyle birlikte kullanıcılardan, yalnızca etkinlik içerisinde gömülü halde bulunan cevabı yazmaları istendiğinden bu etkileşimli etkinlik türü ile beraber kullanıcılar, yazmış (tuşlamış) oldukları her harf üzerinden anlık olarak uyarılmaktadır. Bu duruma örnek olarak Şekil 33.'te doğru yapılan tuşlamaların yeşil renkle, yanlış yapılan tuşlamaların ise kırmızı renkle belirtildiği sabit cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

6. İnceleyelim.

Haftanın birinci günü hangisidir?	pazartesi.....
Haftanın ikinci günü hangisidir?	sali.....
Haftanın üçüncü günü hangisidir?	çarşambe.....
Haftanın dördüncü günü hangisidir?	perşambe.....
Haftanın beşinci günü hangisidir?	cuma.....
Haftanın altıncı günü hangisidir?	cumaertesi.....
Haftanın son günü hangisidir?	pazar.....

Günlük Hayat - 3. Ünite 72

Şekil 33. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sabit cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde sabit cevaplı yazma etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan okuyarak, dinleyerek, inceleyerek ya da izleyerek edindikleri bilgilerden hareketle ekran üzerinde verilen yazı boşluklarını, yazma (tuşlama) yoluyla başarılı bir şekilde doldurmaları istenmektedir. Şekil 34.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

7. Tamamlayalım. Nasılsın?

Kerem

Merhaba!

Ayla

Merhaba, nasılsın?

Kerem

Teşekkür ederim, iyiyim. Sen nasılsın ?

Ayla

Teşekkür ederim ben de iyiyim.

Kerem

Seni arkadaşım ile Bu, Kemal

Ayla

Memnun oldum.

Kemal

Ben de

Tanışma - 1. Ünite 12

Şekil 34. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Kısa Cevaplı Yanıt Verme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen kısa cevaplı soruları, yazma (tuşlama) yoluyla yanıtlamaları istenmektedir. Şekil 35'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

13. Cevaplayalım.

Bu ne? Bu kim? Burası neresi?

Bu ne?

Bu ayakkabı.....

Şu ne?

Şu bardak.....

O ne?

O arı.....

Bu kim?

Bu öğretmen.....

Şu kim?

.....

O kim?

.....

Burası neresi?

.....

Şurası neresi?

.....

Orası neresi?

.....

.....

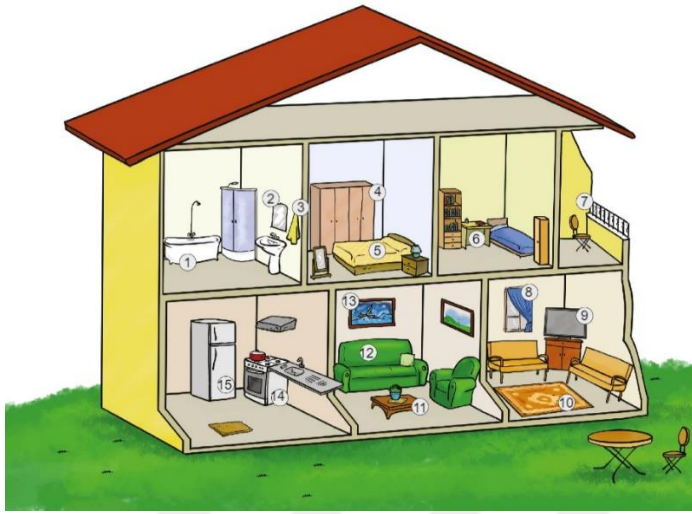
Tanışma - 1. Ünite 15

Şekil 35. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Eşleştirme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen birbirleriyle ilişkili öğeleri, numaralandırma (tuşlama) yoluyla başarılı bir şekilde eşleştirmeleri istenmektedir. Şekil 36.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

3. İnceleyelim, eşleştirelim. Evde Neler Var?

12 koltuk	... perde
10 halı	.4. gardirop
... sehpa	.7. sandalye
... buzdolabı	... fırın
.1. küvet	... tablo
... televizyon	.3. havlu
.6. çalışma masası	.2. ayna
... yatak	

Ailemiz - 2. Ünite 40

Şekil 36. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

4. Serbest Cevaplı Yazma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler kullanıcıların klavye, mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan yazı boşluklarına, yazma (tuşlama) yoluyla serbest yanıtlar yazabildikleri, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Serbest cevaplı yazma etkinlikleri, sabit cevaplı yazma etkinliklerinden farklı olarak kullanıcıların daha geniş ve daha özgün yanıtlar verebilmelerine olanak sağlanmaktadır. Şekil 37.'de Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

16. Konuşalım, yazalım. Neler Yapıyorum?

Bir günüm

Hangi saatte neler yapıyorsun?

1. Saat 7'de uyanıyorum.....
2. 7:30'da kahvaltı yapıyorum.
3. 8:30'da dense giriyorum.....
4. 12:30'da yemek yiyorum.....
5.
6.

Hafta sonum

Hafta sonunda bir planın var mı?

1. Sabah yürüyüşe çıkacağım...
2. Öğlen teyzemlere gideceğim.
3.
4.
5.
6.

Yaz tatilim

Yaz tatilinde nereye gidiyorsun?

1. |.....
2.
3.
4.
5.
6.

Günlük Hayat - 3. Ünite 63

Şekil 37. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen yazı boşluklarını, kendi ifadelerini kullanarak yazma (tuşlama) yoluyla doldurmaları istenmektedir. Şekil 38.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

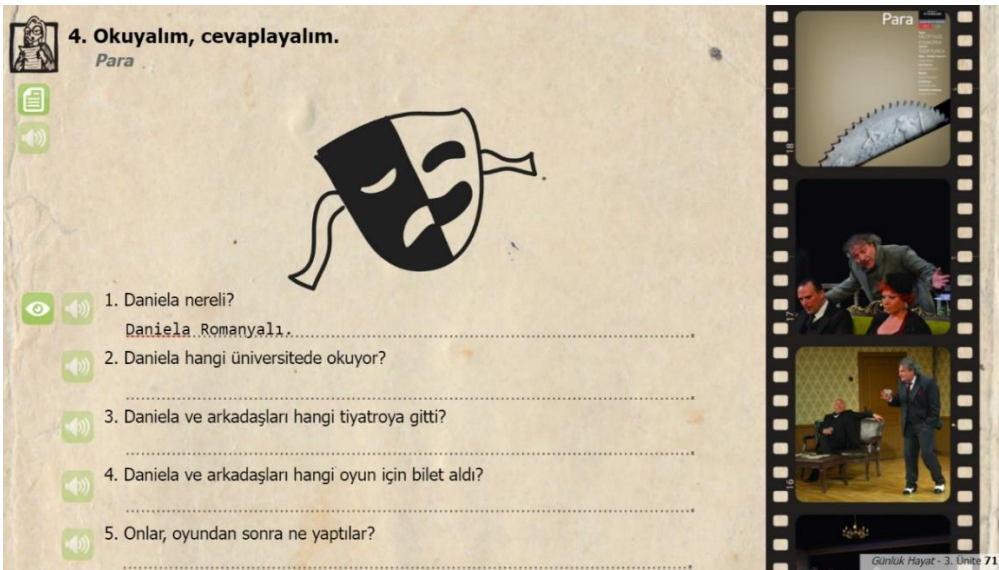
3. İnceleyelim, tamamlayalım.

Günlük Hayat - 3. Ünite 65

Şekil 38. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

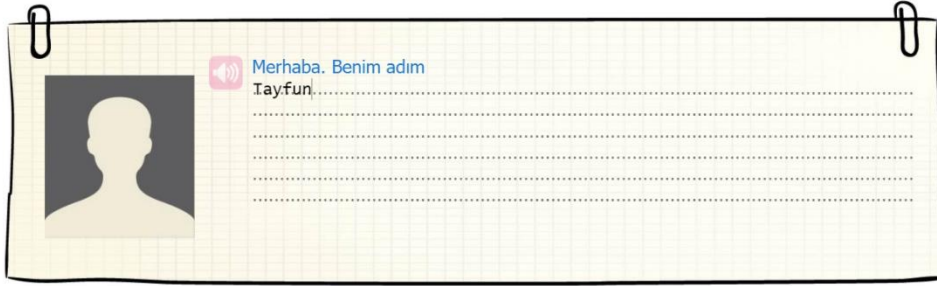
b.) Kısa Cevaplı Yanıt Verme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen kısa cevaplı soruları, kendi ifadelerini kullanarak yazma (tuşlama) yoluyla yanıtlamaları istenmektedir. Şekil 39.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 39. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Serbest Metin Yazma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan kendi ifadelerini kullanarak ekran üzerinde verilen metin boşlukları içerisine, yazma (tuşlama) yoluyla serbest metinler yazmaları istenmektedir. Şekil 40.'ta bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

 7. Kendimizi tanıtalım.
Benim Adım

Ailemiz - 2. Ünite 52

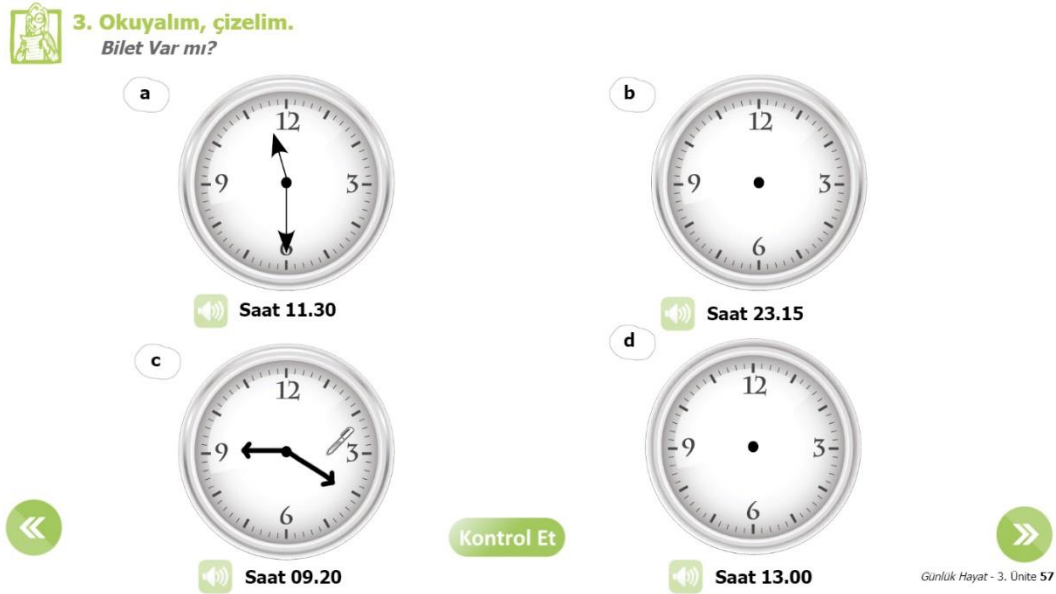
Şekil 40. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest metin yazma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

5. Çizim Yapma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde verilen görselleri, çizme yoluyla cevaplandırırları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde çizim yapma etkinlik türüne ait yalnızca bir etkileşimli etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Söz konusu etkileşimli etkinlik ise aşağıda verilmiştir.

a.) Okuma-Çizme Etkinliği: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan okuyarak edindikleri bilgilerden hareketle ekran üzerinde verilen görselleri, çizim kullanıcı aracını kullanarak çizim yapma yoluyla yanıtlamaları istenmektedir. Şekil 41.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

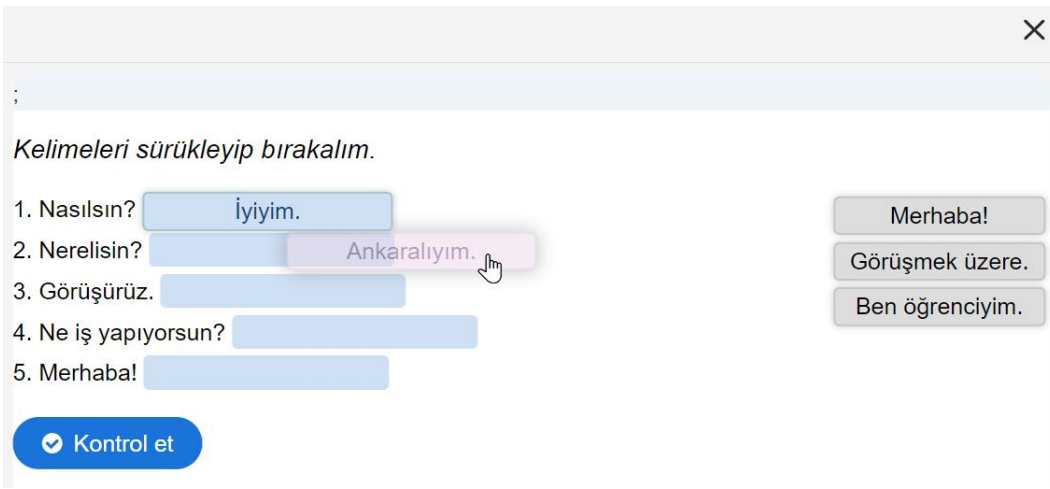
Şekil 41. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan okuma-çizme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

4.7.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Etkileşimli Etkinlik Çeşitleri

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinliklere bakıldığında bunların, yanıtlanma biçimlerine göre sürüklemeye etkinlikleri, seçim yapma etkinlikleri, serbest cevaplı yazma etkinlikleri ve çizim yapma etkinlikleri olmak üzere temelde 4 etkinlik türü altında toplandığı görülmektedir. Aşağıda söz konusu etkinlik türlerine ve bu etkinlik türlerinin içerisinde yer alan aynı yanıtlanma biçimine sahip farklı çeşitteki etkileşimli etkinliklere yer verilmiştir.

1. Sürükleme Etkinlikleri:

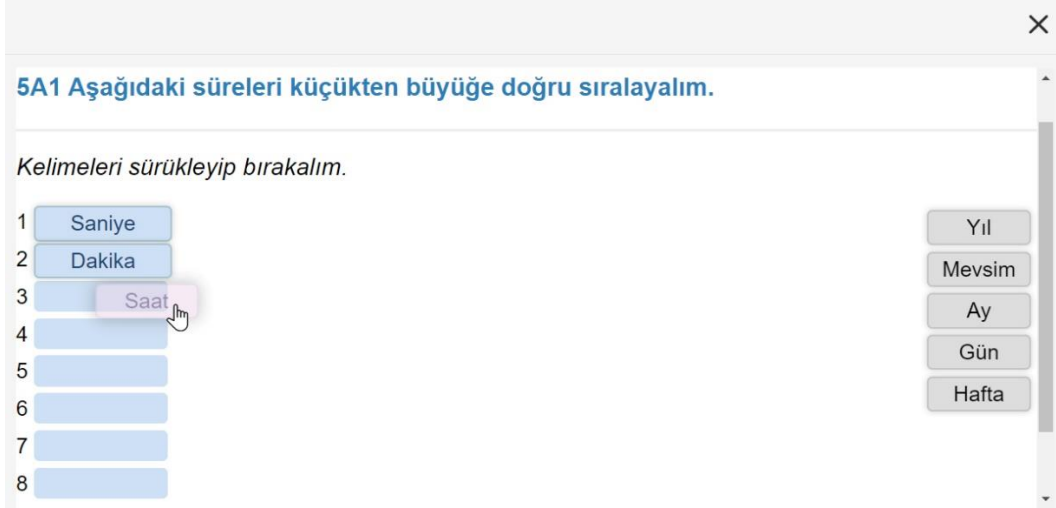
Bu tür etkinlikler (daha önceden de açıklandığı üzere) kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan öğeleri sürükleme yoluyla cevaplandırdıkları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 42.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 42. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sürükleme etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde sürükleme etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Sıralama Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen öğeleri, sürükleme yoluyla etkinlik içerisinde istenilen şekilde sıralamaları istenmektedir. Şekil 43.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 43. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sıralama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Eşleştirme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen birbirleriyle ilişkili öğeleri, sürükleme yoluyla başarılı bir şekilde eşleştirmeleri istenmektedir. Şekil 44.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 44. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen kelimeleri kullanarak içerisinde boşluklar bulunan yazı alanlarını, sürükleme yoluyla başarılı bir şekilde doldurmaları istenmektedir. Şekil 45.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

Şekil 45. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

2. Seçim Yapma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler (daha önceden de açıklandığı üzere) kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan öğeleri seçme (tıklama) yoluyla cevaplandırıdıkları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 46.'da Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

1. Ahmet:
Lale: İyiyim. Teşekkür ederim.

☐ a. Adınız ne?

☐ b. Merhaba!

☒ c. Nasılsın?

Şekil 46. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde seçim yapma etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Seçenek İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan okuyarak, dinleyerek, inceleyerek ya da izleyerek edindikleri bilgilerden hareketle ekran üzerinde seçim yapma yoluyla doğru cevabı işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 47.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

4. Mağazadan ne almak istiyor?

☒ a. bir kazak

☐ b. bir pantolon

Şekil 47. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Tıkla-Dinle-Tekrarla Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen bilgileri, tıklama yoluyla dinlemeleri ve dinleyerek sesli bir şekilde tekrar etmeleri istenmektedir. Şekil 48.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

ALFABE

1 1 Dinleyelim, tekrar edelim.

A a	B b	C c	Ç ç	D d	E e
F f	G g	Ğ ğ	H h	I ı	İ i
J j	K k	L l	M m	N n	O o
Ö ö	P p	R r	S s	Ş ş	T t
U u	Ü ü	V v	Y y	Z z	

Ünsüzler	Ünlüler
b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l,	Kalın: a, ı, o, u
m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z	İnce: e, i, ö, ü

Şekil 48. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan tıkla-dinle-tekrarla etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Çoklu İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen seçeneklerden bir veya birden fazlasını tıklama yoluyla işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 49.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

2A4 Resimlerde neler var? Bakalım, işaretleyelim.

- ☒ 1. sandalye
- ☐ 2. kitap
- ☒ 3. bahçe
- ☒ 4. kapı
- ☐ 5. perde
- ☒ 6. kantin
- ☐ 7. defter

Şekil 49. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

d.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen seçenekleri kullanarak içerisinde boşluklar bulunan yazı alanlarını, tıklama yoluyla başarılı bir şekilde doldurmaları istenmektedir. Şekil 50.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

1. Arkadaşımın eşyalarını bıraktım.

- ☐ a. evi
- ☐ b. ev
- ☒ c. evine
- ☐ d. evini

Kontrol et

Şekil 50. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

3. Serbest Cevaplı Yazma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler (daha önceden de açıklandığı üzere) kullanıcıların klavye, mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde bulunan yazı boşluklarına, yazma (tuşlama) yoluyla serbest yanıtlar yazabildikleri, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 51.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 51. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde serbest cevaplı yazma etkinlik türüne ait pek çok etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Boşluk Doldurma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan okuyarak, dinleyerek, inceleyerek ya da izleyerek edindikleri bilgilerden hareketle ekran üzerinde verilen yazı boşluklarını, yazma (tuşlama) yoluyla doldurmaları istenmektedir. Şekil 52.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

X

5C10 Aşağıdaki boşlukları metne göre tamamlayalım.

- > 1. İşte bu hediyen! Umarım seversin. bu elbiseyi arıyorum.
- > 2. Çok teşekkür ederim. güzel bir elbise. Rengi çok güzel. Çok sevdim.
- > 3. Güneş Restoran mı? her doğum günümde oraya gidiyoruz. Başka bir yere gitmek istiyorum.
- > 4. Peki, o zaman tiyatroya gidelim. tiyatroya gitmiyoruz.

Şekil 52. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan boşluk doldurma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Eşleştirme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde karışık halde verilen birbirleriyle ilişkili öğeleri, yazma (tuşlama) yoluyla başarılı bir şekilde eşleştirmeleri istenmektedir. Şekil 53.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

1 Aşağıdaki kelimeleri resimdeki boşluklara yerleştirelim.

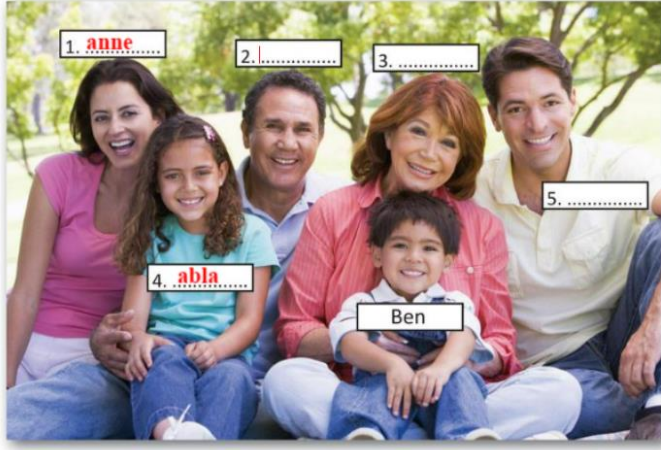
anne

baba

babanne

dede

abla

Şekil 53. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan eşleştirme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

c.) Kısa Cevaplı Yanıt Verme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen kısa cevaplı soruları, kendi ifadelerini kullanarak yazma (tuşlama) yoluyla yanıtlamaları istenmektedir. Şekil 54.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

3 Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayalım.

1. Lisa İstanbul'da nerede kalıyor?
.....
2. Lisa hafta sonları ne yapıyor?
.....
3. Lisa niçin çok yoruluyor?
.....
4. Lisa niçin her işi kendisi yapıyor?
.....
5. Lisa'nın ailesine güzel haberi ne?
.....

Şekil 54. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan kısa cevaplı yanıt verme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

d.) Doğru-Yanlış Yanıtlama Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen bilgilerin doğruluk durumlarını, (D) ya da (Y) harflerini kullanarak yazma (tuşlama) yoluyla yanıtlamaları istenmektedir. Şekil 55.'te bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

X

4B2 Metne göre aşağıdaki cümlelere doğru ise “D” yanlış ise “Y” koyalım.

> 1. Anar Olga ile Rusça konuşuyor. ()

> 2. Milena, Olga ile İngilizce konuşuyor. ()

> 3. Anar’ın kardeşleri öğrenci. ()

> 4. Hasan Türkçe öğreniyor. ()

> 5. En genç Milena. ()

Şekil 55. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan doğru-yanlış yanıtlama etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

e.) Serbest Metin Yazma Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan kendi ifadelerini kullanarak ekran üzerinde verilen metin boşlukları içerisine, yazma (tuşlama) yoluyla serbest metinler yazmaları istenmektedir. Şekil 56.’da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

YAZMA

13

Aşağıdaki metni okuyalım. Büyük harf, küçük harf ve yazım hatalarını bulalım. Siz nasıl birisiniz? Yazalım.

benim adım merna.
Ben tunuslugum.
Şimdi istanbuldayım.
18 yaşındasın.
ben kısayım ve zayıfım.
ben sakırım.
ben çok çalışkanım.
ben öğrenciyim.

Şekil 56. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan serbest metin yazma etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

4. Çizim Yapma Etkinlikleri:

Bu tür etkinlikler (daha önceden de açıklandığı üzere) kullanıcıların mouse, touchpad veya dokunmatik ekran gibi donanımları kullanarak etkileşimli etkinlikler üzerinde verilen alanları çizme yoluyla cevaplandırdıkları, kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine dayanan etkileşimli etkinliklerdir. Şekil 57.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çizim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneğine yer verilmiştir.

DİNLEME

DOĞUM GÜNÜ

8 15 Bugün Aynur'un doğum günü. Metni dinleyelim.
O ve eşi bu akşam ne yapıyorlar? Söyleyelim.

9 Metne göre uygun kelimeleri seçelim.

1. Semih Aynur'a elbise / gömlek alıyor.
2. Semih bir haftadır, üç gündür Aynur için hediye arıyor.
3. Semih ve Aynur uzun zamandır / senelerdir tiyatroya gitmiyor.
4. Oyun 18.00'da / 20.00'da başlıyor.
5. Onlar akşam sinemaya / tiyatroya gidiyorlar.

98

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

Şekil 57. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çizim yapma etkinlik türüne ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde çizim yapma etkinlik türüne ait iki etkileşimli etkinlik çeşidine rastlanmaktadır. Bu etkinlik çeşitleri ise şu şekildedir:

a.) Seçenek İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan cümle içerisinde verilen kelime seçeneklerinden, o cümle için en uygun olanını çizim yapma yoluyla işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 58.'de bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

9 Hangisi doğru? İşaretleyelim.

1. Sınıftaki pencereler/pencereleri temizliyorlar.
2. Evimdeki pencereler/pencereleri temiz.
3. Bugünlerde hangi kitap/kitabı okuyorsun?
4. Bu çok güzel bir kitap/kitabı.
5. Sınav için hangi konuları/konular çalışıyorsun?
6. Aileme her ay bir mektup/mektubu yazıyorum.
7. Her akşam uyumadan önce biraz müzik/müziği dinliyorum.
8. Mehmet kim/kimi bekliyor?
9. Annem hep biz/bizi düşünüyor.
10. Ülkemi/Ülkem çok özliyorum.

Şekil 58. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seçenek işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

b.) Çoklu İşaretleme Etkinlikleri: Bu etkileşimli etkinlik çeşidiyle birlikte kullanıcılardan ekran üzerinde verilen seçeneklerden bir veya birden fazlasını çizim yapma yoluyla işaretlemeleri istenmektedir. Şekil 59.'da bahsi geçen etkinlik çeşidine ait örnek bir etkinliğe yer verilmiştir.

DİNLEME

6 Sık sık eczaneye gidiyor musunuz?

7 Eczaneye genellikle niçin gidiyorsunuz? İşaretleyelim.

ilaç almak	(✓)	tansiyon ölçtürmek	()
iğne olmak	()	bir şey danışmak	(✓)
tedavi olmak	()	tartılmak	(✓)
gözlük almak	()	tahlil yaptırmak	()

Şekil 59. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan çoklu işaretleme etkinlik çeşidine ait bir etkileşimli etkinlik örneği.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri Tablo 8 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 8

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri

Z-Kitap Adı	Sürüklenme Etkinlikleri	Seçim Yapma Etkinlikleri	Sabit Cevaplı Yazma Etkinlikleri	Serbest Cevaplı Yazma Etkinlikleri	Çizim Yapma Etkinlikleri
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	a.) Sıralama etkinlikleri b.) Eşleştirme etkinlikleri c.) Boşluk doldurma etkinlikleri	a.) Seçenek işaretleme etkinlikleri b.) Tıkla-dinle-tekrarla etkinlikleri c.) Tıkla-incele etkinlikleri d.) Doğru-yanlış yanıtlama etkinlikleri e.) Tıkla-yönet etkinlikleri f.) Çoklu işaretleme etkinlikleri	a.) Boşluk doldurma etkinlikleri b.) Kısa cevaplı yanıt verme etkinlikleri c.) Eşleştirme etkinlikleri	a.) Boşluk doldurma etkinlikleri b.) Kısa cevaplı yanıt verme etkinlikleri c.) Serbest metin yazma etkinlikleri	a.) Okuma-çizme etkinliği
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	a.) Sıralama etkinlikleri b.) Eşleştirme etkinlikleri c.) Boşluk doldurma etkinlikleri	a.) Seçenek işaretleme etkinlikleri b.) Tıkla-dinle-tekrarla etkinlikleri c.) Çoklu işaretleme etkinlikleri	Sabit cevaplı yazma etkinlik türüne ait herhangi bir etkinlik çeşidine rastlanmamıştır.	a.) Boşluk doldurma etkinlikleri b.) Eşleştirme etkinlikleri c.) Kısa cevaplı yanıt verme etkinlikleri d.) Doğru-yanlış	a.) Seçenek işaretleme etkinlikleri b.) Çoklu işaretleme etkinlikleri

		d.) Boşluk doldurma etkinlikleri		yanıtlama etkinlikleri e.) Serbest metin yazma etkinlikleri	
--	--	--	--	--	--

Tablo 8’de yer verilen bilgilere bakıldığında, Yedi İklim Türkçe z-kitabının sürükleme etkinlikleri, seçim yapma etkinlikleri, sabit cevaplı yazma etkinlikleri, serbest cevaplı yazma etkinlikleri ve çizim yapma etkinlikleri olmak üzere temelde 5 etkileşimli etkinlik türü altında toplam 16 etkileşimli etkinlik çeşidine sahip olduğu, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise sürükleme etkinlikleri, seçim yapma etkinlikleri, serbest cevaplı yazma etkinlikleri ve çizim yapma etkinlikleri olmak üzere temelde 4 etkileşimli etkinlik türü altında toplam 14 etkileşimli etkinlik çeşidine sahip olduğu yorumuna ulaşılabilir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu dönüt verme olanakları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi dönüt verme olanaklarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.8.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Dönüt Verme Olanakları

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, içerisinde bulunan yazılı, sesli ve görüntülü dönütlerle birlikte hem etkileşimli etkinlikler üzerinde hem de bölüm ve ünite sonlarında kullanıcılara çeşitli şekillerde dönüt olanakları sağlamaktadır. Bahsi geçen dönüt olanaklarına örnek olarak Şekil 60.’ta Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir yazılı dönüt örneğine, Şekil 61. ve Şekil 62.’de Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan görüntülü dönüt örneklerine, Şekil 63., Şekil 64. ve Şekil 65.’te Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan hem yazılı hem görüntülü dönüt örneklerine ve Şekil 66. ve Şekil 67.’de ise Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sesli dönüt örneklerine yer verilmiştir.

13. Soru yazalım.

Doğru Cevap: Sınıfta öğretmen var mı ?

1. Çantada kalem var.

Çantada kalem var mı?

2. Sınıfta öğretmen yok.

Sınıfta öğretmen var mı? ?

3. Cüzdanda para yok.

..... ?

4. Evde ekme var.

..... ?

Tanışma - 1. Ünite 22

Şekil 60. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazma türündeki etkinliklerin doğru yanıtlarını gösteren bir yazılı dönüt örneği.

4. Okuyalım, işaretleyelim. Arkadaşım Derya

	D	Y
1. Yıldız Apartmanı parkın karşısında.	✓	
2. Derya ile Deniz'in dairesi beşinci katta.	✓	
3. Oturma odası çok büyük.		✓
4. Derya'nın yatak odası yok.	✓	
5. Derya'nın çalışma masası ve kitaplığı var.	✓	

Kontrol Et

Çevremiz - 4. Ünite 80

Şekil 61. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları yeşil renkle, yanlış yanıtları ise kırmızı renkle gösteren bir görüntülü dönüt örneği.

37. Yazalım.

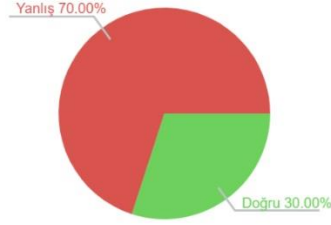
Şekil 62. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanıtların doğruluk durumlarını, animasyonlar aracılığı ile gösteren bir görüntülü dönüt örneği.

Tebrikler!
1. Ünitenin
"Merhaba" bölümünü
tamamladınız!

- A. Merhaba ✓
- B. Nerelisiniz?
- C. Selamlaşma

Şekil 63. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bölümlerin tamamlanma durumlarını gösteren bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.

Bu üniteyi tekrar etmenizde fayda var.

Doğru Cevap

3

Yanlış Cevap

7

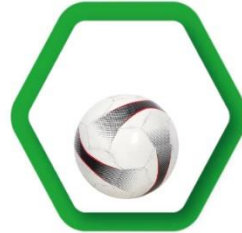
Gözden Geçir

Şekil 64. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan ünitelerin tamamlanma durumlarını gösteren bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.

35. Dinleyelim, işaretleyelim.

Dinle ve bul

Doğru Sayısı1/15....

Doğru Cevapladınız!

Alfab - 1. Ünite 13

Şekil 65. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları tebrik mesajı görseli ile kutlayan bir yazılı ve görüntülü dönüt örneği.

3. Dinleyelim, okuyalım.

Tanışalım

Merhaba! (Doğru yanıtlarda verilen "Dink!" uyarı sesi.)

Nasılsınız? (Yanlış yanıtlarda verilen "Donk!" uyarı sesi.)

Benim adım Kerem.

Memnun oldum.

Ben de memnun oldum.

Merhaba! Benim adım Hülya. Sizin adınız ne?

Teşekkür ederim, ben de iyiyim.

Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?

«

Tanışma - 1. Ünite 11

Şekil 66. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları tiz sesle, yanlış yanıtları ise pes sesle uyarıyan bir sesli dönüt örneği.

36. Dinleyelim, işaretleyelim.

Dinle ve bul (Zil)

Doğru Sayısı ...0/12...

İşaretlenen görselin zil değil, yıldız olduğunu belirten bir sesli uyarı.

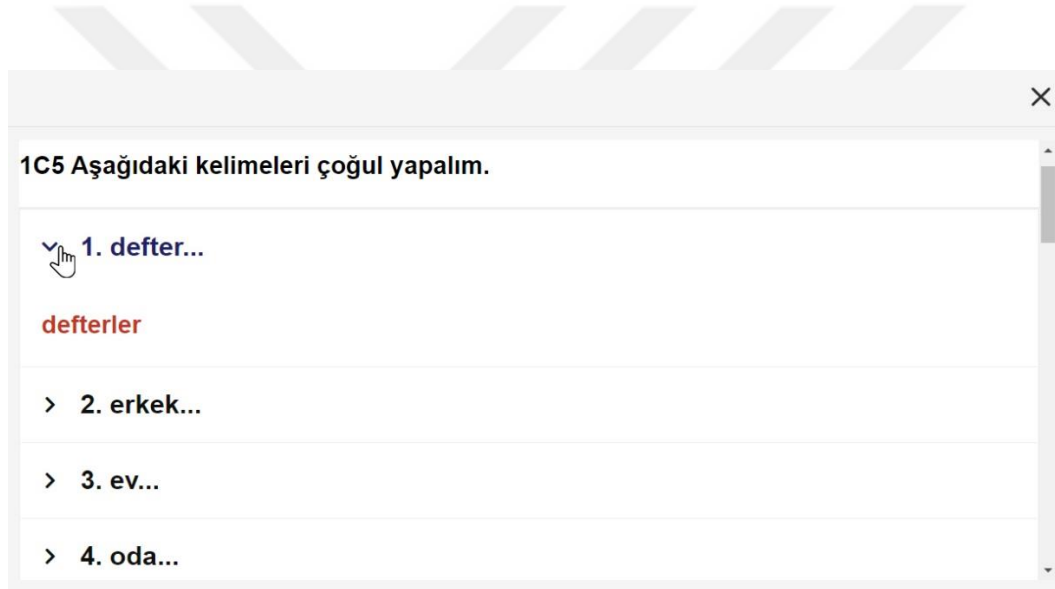
»

Alfabeye - 1. Ünite 13

Şekil 67. Yedi İklim Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanlış yanıtları sesli uyarı ile düzelten bir sesli dönüt örneği.

4.8.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Dönüt Verme Olanakları

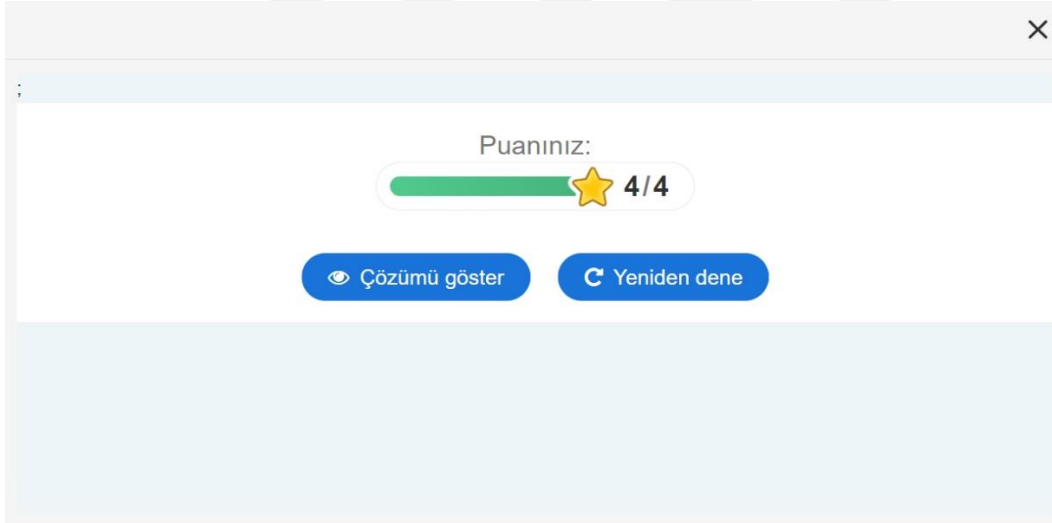
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu yazılı ve görüntülü dönütlerle birlikte kullanıcılara etkileşimli etkinlikler içerisinde anlık şekilde dönütler sağlamaktadır. Söz konusu dönütlere örnek olarak Şekil 68.'de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir yazılı dönüt örneğine, Şekil 69., Şekil 70. ve Şekil 71.'de ise Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan görüntülü dönüt örneklerine yer verilmiştir.

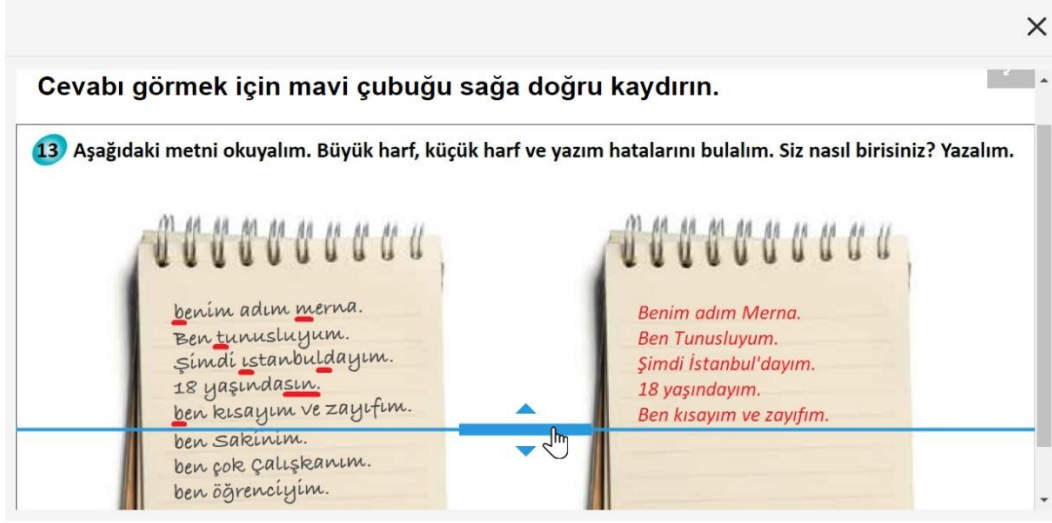
Şekil 68. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazma türündeki etkinliklerin doğru yanıtlarını gösteren bir yazılı dönüt örneği.

Şekil 69. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen doğru yanıtları yeşil renkle, yanlış yanıtları ise kırmızı renkle gösteren bir görüntülü dönüt örneği.

Şekil 70. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinlikler üzerinde verilen yanıtların kaçta kaçının doğru olduğunu gösteren, animasyonlu bir görüntülü dönüt örneği.

Şekil 71. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına ait etkinliklerin, başarılı bir şekilde tamamlanması halinde ne şekilde görüneceğini gösteren bir görüntülü dönüt örneği.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu dönüt verme olanakları Tablo 9 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 9

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu dönüt verme olanakları

Z-Kitap Adı	Dönüt Türü	Dönüt Verilen Yerler
Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	Yazılı, sesli ve görüntülü dönüt türleri	Etkinlikler, bölümler ve üniteler
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı	Yazılı ve görüntülü dönüt türleri	Etkinlikler

Tablo 9’da yer verilen bilgilere bakıldığında Yedi İklim Türkçe z-kitabının, içerisinde bulunan yazılı, sesli ve görüntülü dönütlerle birlikte etkinlikler, bölümler ve üniteler üzerinde, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise içerisinde bulunan yazılı ve görüntülü dönütlerle birlikte yalnızca etkinlikler üzerinde kullanıcılara dönüt olanakları sağladığı ve buna ek olarak Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının Yedi İklim Türkçe z-kitabının aksine içerisinde herhangi bir sesli dönüt olanağı barındırmadığı yorumuna ulaşılabilir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu çoklu ortam öğeleri bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi çoklu ortam öğelerine sahip olduğu araştırılmıştır.

4.9.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri

Yedi İklim Türkçe z-kitabı üzerine yapılan incelemelerde bu zenginleştirilmiş kitabın, içerisinde bulunan sesli yönergeler, seslendirilmiş metinler, yavaş hızda seslendirilmiş metinler, müzikler, videolar, yazılı metinler, alt yazılar, fotoğraflar, resimler, karikatürler, animasyonlar, haritalar, grafikler, şemalar ve tablolar gibi çoklu ortam öğeleri ile birlikte zenginleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Şekil 72., Şekil 73., Şekil 74., Şekil 75., Şekil 76., Şekil 77., Şekil 78., Şekil 79., Şekil 80., Şekil 81., Şekil 82., Şekil 83., Şekil 84., Şekil 85. ve Şekil 86.’da Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan söz konusu çoklu ortam öğelerine ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

2. Konuşalım.

Dünyanın Öbür Ucu

2. Onlar neredeler? Tahmin edelim.

Şekil 72. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan sesli yönergeleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir sesli yönerge örneği.

A. NEREDE YAŞAMAK İSTERSİNİZ?

1. Okuyalım, cevaplayalım.

Öğretmen Olacağım

"Evladım, ileride ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?.."

Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular. Benim cevabım hep aynı oldu:

"Öğretmen olacağım!"

İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım. Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim.

Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum. Geçen yıl üniversiteden mezun oldum, altı ay sonra İstanbul'da öğretmenliğe başladım.

Küçük ama güzel bir okulumuz var. Üç katlı. Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var. Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var. Okulun bahçesinin etrafında duvar var. Duvarın kenarında çam ağaçları var. Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.

Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor. Sınıfımda 25 öğrenci var. Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum. Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım...

Meslekler - 5. Ünite 98

Şekil 73. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir seslendirilmiş metin örneği.

3. Okuyalım, cevaplayalım.

Doğa Yürüyüşü

Arkadaşlarla geçen hafta sonu doğa yürüyüşüne çıktık. Sabah saat 08.00'de otobüsümüz Ankara'nın Kızılay semtinden hareket etti. Ankara'nın en yeşil ilçelerinden Kızılcahamam'da mola verdik. Soğuksu Millî Parkı'nda kahvaltı ettik. Sonra şehrin gürültüsünden ve kalabalığından uzak Gerede yaylalarına ulaştık. Gerede, Bolu'nun en güzel ilçelerinden biri. Dağ yürüyüşünü burada yaptık. Ortalama 10 kilometrelik bir yol yürüdük. Dağ havası çok güzeldi. Yürüyüş esnasında birçok hayvan gördük. Kuşlar, sincaplar, tavşanlar... Arkadaşlarla hem yürüdük hem sohbet ettik. Yeni arkadaşlarım oldu. Bu yürüyüş, benim ilk doğa yürüyüşümdü. O yüzden çok yoruldum. Yürüyüş bitti, bol bol su içtik ve kıyafetlerimizi değiştirdik. Gerede'de güzel bir yemek yedik ve çarşıdan cevizli lokum aldık. Sonra otobüsümüze bindik ve üç saatlik bir yolculuktan sonra Ankara'ya döndük. Bu güzel günü hiçbir zaman unutmayacağım.

Tatil - 8. Ünite 158

Şekil 74. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yavaş hızda seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir yavaş hızda seslendirilmiş metin örneği.

C. NEREDE? NE ZAMAN?

1. Dinleyelim, eşleştirelim.

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne hâldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir hanca
Gidiyorum gündüz gece

Uzun İnce Bir Yoldayım

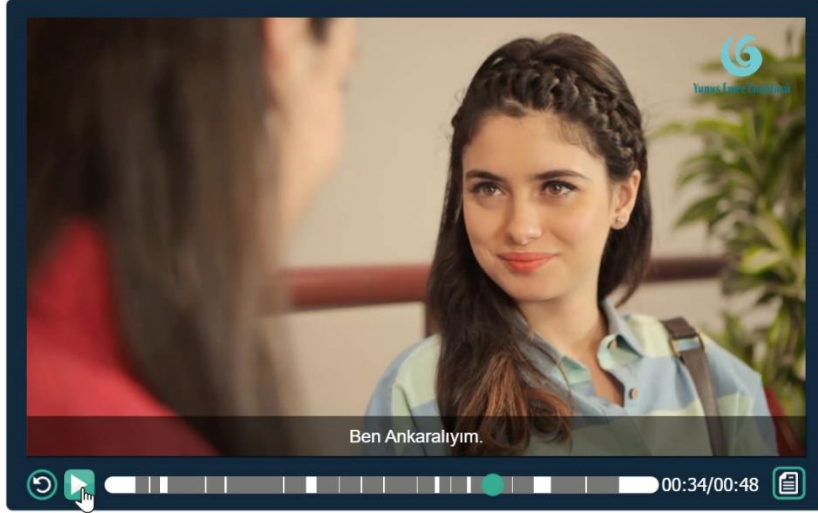
Söz-Müzik: Aşık Veysel
Seslendiren: Tarkan

Günlük Hayat - 3. Ünite 70

Şekil 75. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan müzikleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir müzik örneği.

2. İzleyelim. Okulun İlk Günü

Şekil 76. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir video örneği.

A. TELEFON

1. Okuyalım, cevaplayalım. "ALO"nun Hikâyesi

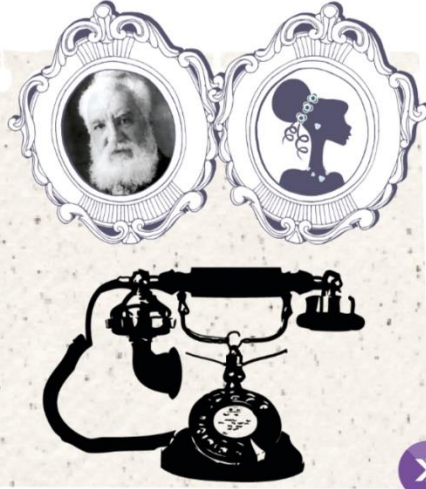
Telefonu, Aleksander Graham Bell icat etti ye ilk telefon hattını sevgilisinin evine çekti. Sevgilisinin adı Alessandra Lolita Oswaldo'ydü. Graham Bell'i günlerce sadece sevgilisi aradı. Telefon çalınca uzun süre "Alessandra Lolita Oswaldo" dedi.

Graham Bell, bir süre sonra sevgilisinin adını kısalttı ve "Ale Lol Os" demeye başladı. Çalışmaları ilerledi ve zamanla sevgilisinin adını daha da kısalttı: ALO.

Bell, ondan sonra telefona "ALO" diyerek karşılık verdi.

Bell, şehirde birçok yere telefon hattı çekti. İnsanlar, telefon çalınca Bell gibi "ALO" demeye başladı.

Günümüzde dünyanın her yerinden "ALO" sesi yükseliyor, ama çoğu kimse "ALO"nın anlamını belki de hiç bilmiyor veya merak etmiyor.

İletişim - 7. Ünite 138

Şekil 77. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan yazılı metinleri göstermeye yarayan bir buton simgesi ve bir yazılı metin örneği.

3. İzleyelim.
Dünyanın Öbür Ucu

Şekil 78. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan alt yazıları göstermeye yarayan bir buton simgesi ve bir alt yazı örneği.

8. Okuyalım.
Üniversitem

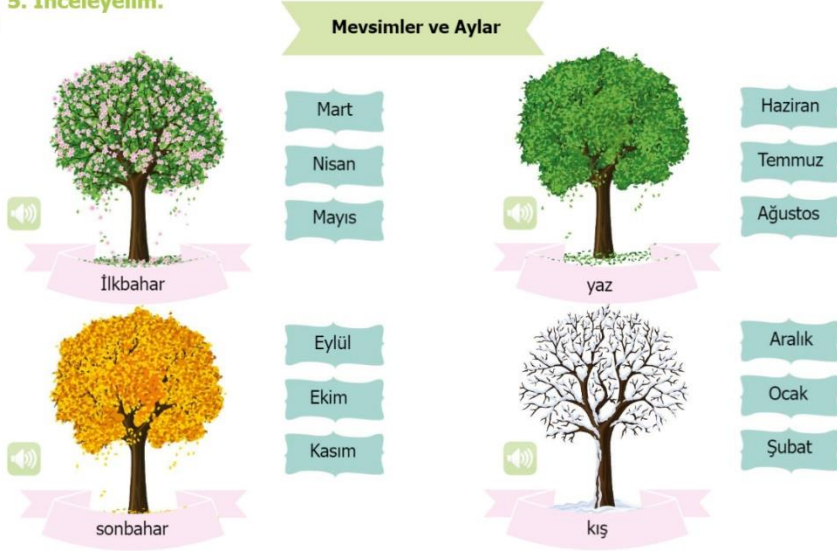

Çevremiz - 4. Ünite 83

Şekil 79. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir fotoğraf örneği.

5. İnceleyelim.

Şekil 80. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir resim örneği.

16. İnceleyelim, okuyalım.

Şekil 81. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir karikatür örneği.

39. Yazalım.

Şekil 82. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir animasyon örneği.

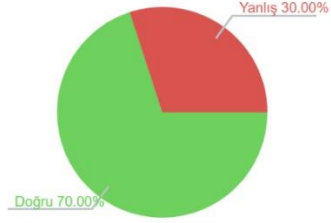
5. Dinleyelim, tamamlayalım. Kızılay Meydanı

Kızılay Meydanı Ankara'da Atatürk Bulvarı üzerindedir. Kızılay Meydanı'ndan dört yol gitmektedir. Kurtuluş Çankaya güneyde, Ulus ve Tandoğan yönündedir. YKM Alışveriş Merkezi Güvenpark'ın Kızılay Alışveriş Merkezi Güvenpark'ın Emek İş Hanı ile Otel yan yanadır. Sosyal İş Hanı Yapı Kredi Bankası'nın Ulucanlar Göz Hastanesinin Güvenpark'ın içinde ağaçlar vardır.

Şekil 83. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir harita örneği.

Başardınız ama daha iyisini yapabilirsiniz.

Doğru Cevap

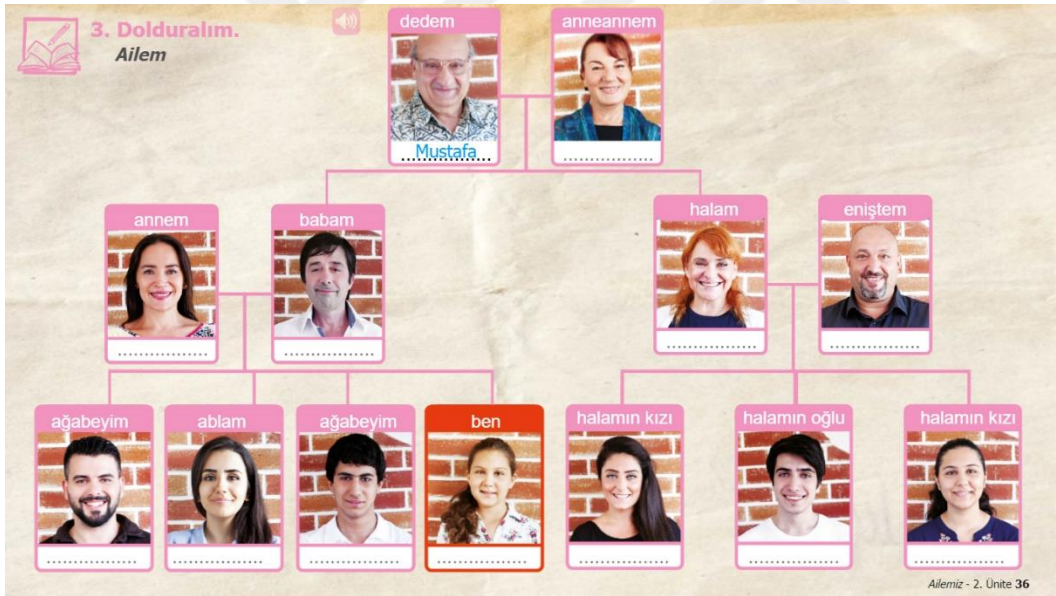
7

Yanlış Cevap

3

Gözden Geçir

Şekil 84. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir grafik örneği.

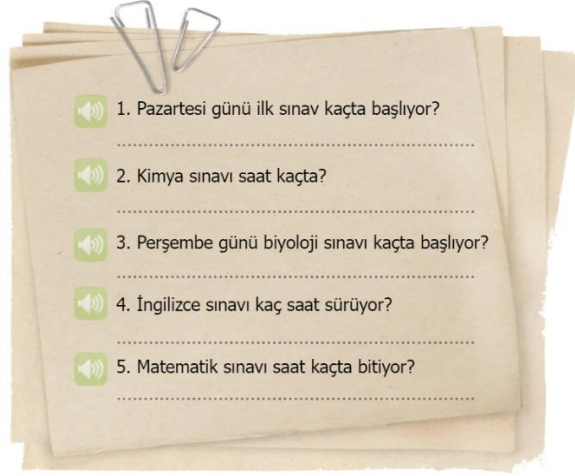

Şekil 85. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir şema örneği.

15. Okuyalım, cevaplayalım.
Sınav Takvimim

	Sınav Takvimi		
	10.00-12.00	13.00-14.00	16.00-17.30
Pazartesi	Türkçe		Müzik
Salı	Kimya	Matematik	
Çarşamba			Tarih
Perşembe			Biyoloji
Cuma	İngilizce	Fizik	Resim

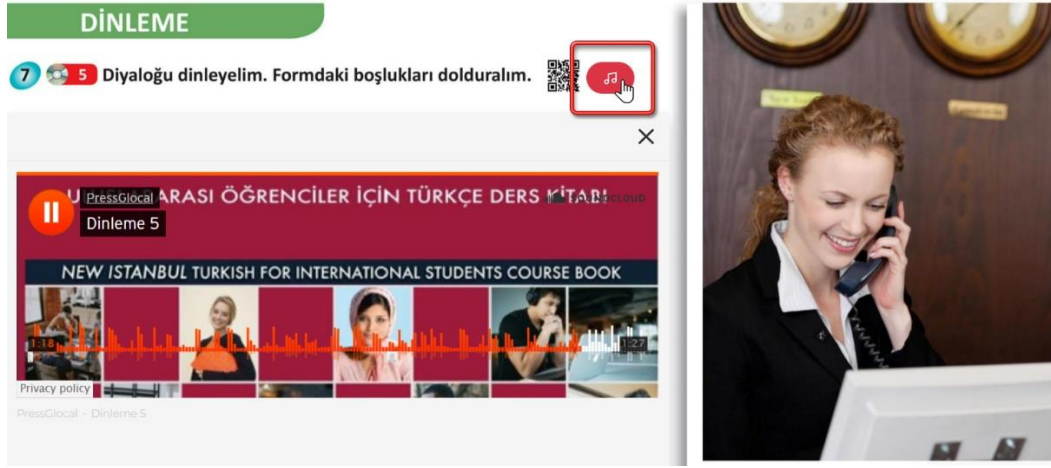

Günlük Hayat - 3. Ünite 63

Şekil 86. Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir tablo örneği.

4.9.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerine yapılan incelemelerde bu zenginleştirilmiş kitabın, içerisinde bulunan seslendirilmiş metinler, videolar, yazılı metinler, fotoğraflar, resimler, karikatürler, animasyonlar, haritalar, şemalar ve tablolar gibi çoklu ortam öğeleriyle birlikte zenginleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Şekil 87., Şekil 88., Şekil 89., Şekil 90., Şekil 91., Şekil 92., Şekil 93., Şekil 94., Şekil 95. ve Şekil 96.'da Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan söz konusu çoklu ortam öğelerine ait ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Şekil 87. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan seslendirilmiş metinleri dinlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir seslendirilmiş metin örneği.

Şekil 88. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan videoları izlemeye yarayan bir buton simgesi ve bir video örneği.

OKUMA

HAFTA SONU NE YAPIYORSUN?

Ben çok meşgulüm ama dışarı çıkmak, biraz nefes almak istiyorum. Ben hafta sonu müsaitim. Hafta sonu ne yapıyorsun?
Erdal: Hafta sonu Kadıköy'deyiz. Arkadaşlarla maça gidiyoruz. Sen de gelmek istiyor musun?
Serhat: Maç güzel bir fikir ama gelmek istemiyorum, sakın bir hafta sonu geçirmek istiyorum. Cumartesi sabah kahvaltıyla ne dersin?

Erdal: Merhaba Serhat! Evde misin?
Serhat: Selam. Hayır, değilim. Hâlâ işteyim. Bu günlerde çok meşgulüm. Her gün geç saatlerde işten çıkıyorum.
Erdal: Anlıyorum. Uzun zamandır görüşmüyoruz. Yarın akşam boş musun? Seni görmek istiyorum.

Serhat: Yarın akşam mı? Sanmıyorum.

Erdal: Tamam. Nerede buluşuyoruz?

Serhat: Nazar Kafe'yi biliyor musun?

Erdal: Hayır, bilmiyorum. Nerede?

Serhat: Kadıköy Moda'da. Deniz kenarında. Hafta sonları açık büfe kahvaltı var. Çok güzel bir yer.

Erdal: Tamam. Kaçta buluşuyoruz? Saat 09.00 uygun mu?

Serhat: Ben biraz uyumak istiyorum. 10.30 nasıl?

Erdal: Tamam. Gerçekten maça gelmek istemiyor musun?

Bu maç çok heyecanlı.

Serhat: Biliyorum güzel bir maç. Stres atmak istiyorum ama kalabalıktan sıkılıyorum.

Erdal: Peki, cumartesi görüşürüz.

Şekil 89. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir yazılı metin örneği.

KONUŞMA

12 Soruları cevaplayalım ve arkadaşlarımıza anlatalım.

1. Ailenizle nasıl görüşüyorsunuz?
 2. Ailenize haftada kaç defa telefon ediyorsunuz?
 3. Arkadaşlarınıza mektup yazıyor musunuz?
 4. Arkadaşlarınıza e-posta yazıyor musunuz?
 5. Günde kaç saatinizi bilgisayar karşısında geçiriyorsunuz?
- Bilgisayarda genellikle ne yapıyorsunuz?

80

YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

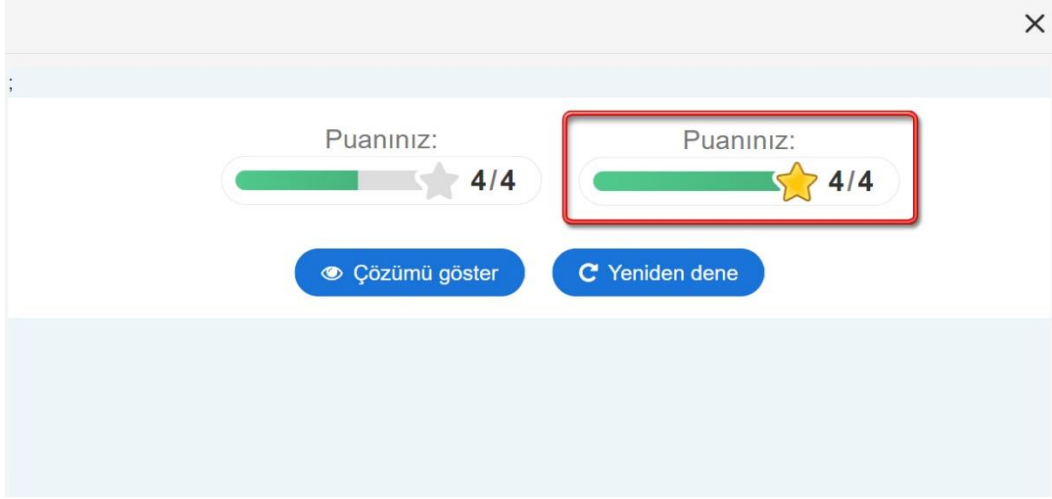
Şekil 90. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir fotoğraf örneği.

Şekil 91. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir resim örneği.

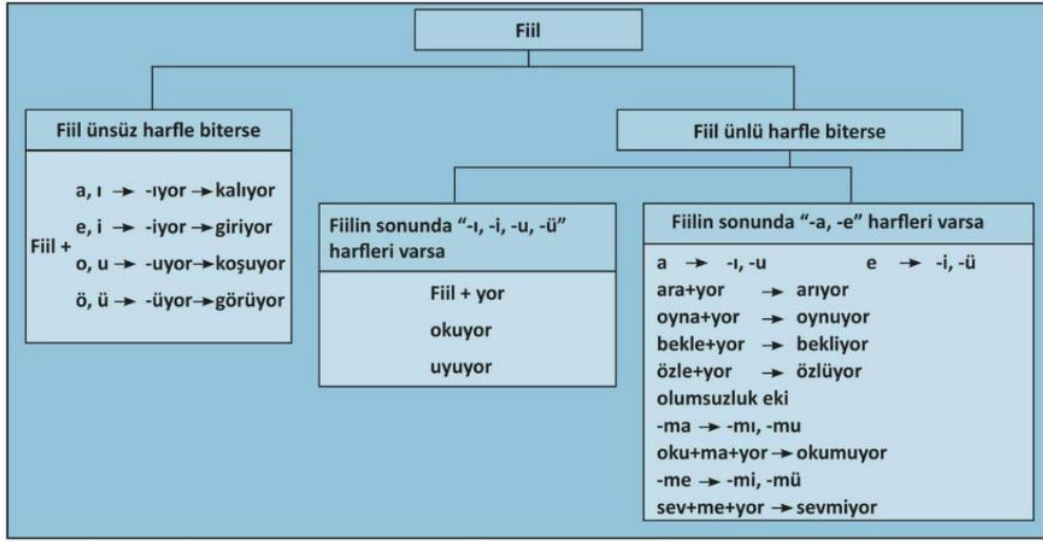
Şekil 92. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir karikatür örneği.

Şekil 93. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir animasyon örneği.

Şekil 94. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir harita örneği.

Şekil 95. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir şema örneği.

DİL BİLGİSİ

İsim Cümleleri (Nominal Sentences)

Yüklemi isim olan cümlelerdir.

Sentences where the main verb is "to be" – e. g. I am here, you aren't ill.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	öğretmenim	öğretmen değilim	öğretmen miyim	öğretmen değil miyim
Sen	öğretmensin	öğretmen değilsin	öğretmen misin	öğretmen değil misin
O	öğretmen	öğretmen değil	öğretmen mi	öğretmen değil mi
Biz	öğretmeniz	öğretmen değiliz	öğretmen miyiz	öğretmen değil miyiz
Siz	öğretmensiniz	öğretmen değilsiniz	öğretmen misiniz	öğretmen değil misiniz
Onlar	öğretmen(ler)	öğretmen değil(ler)	öğretmen(ler) mi	öğretmen değil(ler) mi

Şekil 96. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı içerisinde bulunan bir tablo örneği.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu çoklu ortam öğeleri Tablo 10 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 10

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu çoklu ortam öğeleri

Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Sahip Olduğu Çoklu Ortam Öğeleri
Sesli yönergeler	Seslendirilmiş metinler
Seslendirilmiş metinler	Videolar
Yavaş hızda seslendirilmiş metinler	Yazılı metinler
Müzikler	Fotoğraflar
Videolar	Resimler
Yazılı metinler	Karikatürler
Alt yazılar	Animasyonlar
Fotoğraflar	Haritalar
Resimler	Şemalar
Karikatürler	Tablolar
Animasyonlar	
Haritalar	
Grafikler	
Şemalar	
Tablolar	

Tablo 10’da yer verilen bilgilere bakıldığında, her iki zenginleştirilmiş kitabın içerisinde de seslendirilmiş metinler, videolar, yazılı metinler, fotoğraflar, resimler, karikatürler, animasyonlar, haritalar, şemalar ve tablolar gibi ortak çoklu ortam öğeleri bulunduğu, bununla beraber Yedi İklim Türkçe z-kitabının, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabından farklı olarak söz konusu çoklu ortam öğelerinin yanında sesli yönergeler, yavaş hızda seslendirilmiş metinler, müzikler, alt yazılar ve grafikler gibi çoklu ortam öğelerini de içerisinde barındırdığı ve bu sayede kullanıcılara daha zengin bir materyal kaynağı oluşturduğu yorumuna ulaşılabilir.

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında “Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanakları bakımından farkları nelerdir?” alt probleminden yola çıkılarak söz konusu iki z-kitabın hangi türden etkileşim olanaklarına sahip olduğu araştırılmıştır.

4.10.1. Yedi İklim Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sağladığı Etkileşim Olanakları

Zenginleştirilmiş kitaplar, sahip olduğu etkileşimli içerikler ve temelini oluşturan yazılım özellikleriyle birlikte kullanıcıların gerek z-kitap yazılım ve içerikleri ile gerekse diğer kullanıcılar ile etkileşim kurabilmelerine imkân sağlayan yazılım temelli öğretim materyalleridir. Bu öğretim materyallerinin genel olarak sahip olduğu üç temel etkileşim türü bulunmaktadır. Bunlar; içerik-kullanıcı etkileşimi, yazılım-kullanıcı etkileşimi ve kullanıcılar arası etkileşim türleridir. Söz konusu etkileşim türleri çerçevesinde Yedi İklim Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanaklarına bakıldığında ise bu zenginleştirilmiş kitabın sahip olduğu çoklu ortam öğeleri, etkileşimli etkinlikler, geri bildirimler ve kullanıcı araçlarıyla birlikte kullanıcılara hem “içerik-kullanıcı etkileşimi” noktasında hem de “yazılım-kullanıcı etkileşimi” noktasında etkileşim olanağı sağladığı görülmektedir. Bununla birlikte Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde kullanıcıların eşzamanlı olarak birbirleri ile etkileşime geçebileceği, iletişim kurabileceği, ortak çalışmalarda bulunabileceği veya birbirlerini kontrol edebileceği yazılım olanaklarına ise rastlanmamıştır. Bu nedenle söz konusu zenginleştirilmiş kitabın “kullanıcılar arası etkileşim” türüne sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.10.2. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabının Kullanıcılara Sağladığı Etkileşim Olanakları

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu etkileşim olanakları bakımından Yedi İklim Türkçe z-kitabıyla ortak özellikler taşımaktadır. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanaklarına bakıldığında bu zenginleştirilmiş kitabın tıpkı Yedi İklim Türkçe z-kitabıyla benzer olarak sahip olduğu içerikler ve yazılım özellikleriyle birlikte sadece “içerik-kullanıcı etkileşimi” ve “yazılım-kullanıcı etkileşimi” noktasında etkileşim olanağına sahip olduğu ancak “kullanıcılar arası etkileşim” türünde ise herhangi bir etkileşim olanağına sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda yer verilen bulgulardan hareketle Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanakları Tablo 11 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 11

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcılara sağladığı etkileşim olanakları

Z-Kitap Etkileşim Türleri	Yedi İklim Türkçe Z-Kitabı	Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Z-Kitabı
İçerik-Kullanıcı Etkileşimi	+	+
Yazılım-Kullanıcı Etkileşimi	+	+
Kullanıcılar Arası Etkileşim	-	-

Tablo 11’de yer verilen bilgilere bakıldığında, her iki zenginleştirilmiş kitabın da içerisinde bulunan çoklu ortam öğeleri, etkileşimli etkinlikler, geri bildirimler ve kullanıcı araçlarıyla birlikte kullanıcılara “içerik-kullanıcı etkileşimi” ile “yazılım-kullanıcı etkileşimi” türlerinde etkileşim olanağı sağladığı ancak diğer yandan ise sahip olduğu yazılım olanakları doğrultusunda “kullanıcılar arası etkileşim” türünde ise kullanıcılara herhangi bir şekilde etkileşim olanağı sağlamadığı, bu sebeple ortaya çıkan bu durumun da “etkileşimli” olarak nitelendirilen zenginleştirilmiş kitaplar için büyük bir eksiklik oluşturduğu yorumuna ulaşılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yenilikçi bir öğretim materyali olarak kullanılan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip oldukları z-kitap özellikleri bakımından karşılaştırmalı bir yolla ele alındığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak araştırmanın temel problemine yanıt aranması amacıyla oluşturulan 10 araştırma alt problemine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen tüm bu bulgular ise betimlemeli bir yolla rapor haline getirilerek tablolar ve görsellerle desteklenmiş ve araştırmacı tarafından tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirilmeye, analiz edilmeye ve karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu aşamasına gelindiğinde ise öncelikle araştırma kapsamında çıkarılan sonuçlara değinilmiş daha sonrasında yapılan çalışma ile alanda bulunan benzer çalışmalar arasında ilişkiler kurularak değerlendirmeler yapılmış ve hemen ardından ise z-kitaplar hakkında araştırmacılara ve z-kitap hazırlayıcılarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Yapılan çalışmada, araştırma materyali olarak seçilen Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı üzerine yapılan incelemeler ve elde edilen bulgular neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, Yedi İklim Türkçe z-kitabına kıyasla kullanıcılara daha geniş kitap seçenekleri sunmaktadır. Nitekim Yedi İklim Türkçe z-kitabı, A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitaplarına sahipken Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise A1, A2, B1, B2 ve C1 dil seviyesindeki ders kitapları, çalışma kitapları ve zenginleştirilebilir özellikli öğretmen kitaplarına sahiptir. Bu bakımdan Yedi İklim Türkçe z-kitabının Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına benzer olarak zenginleştirilmiş çalışma kitaplarına ve

zenginleştirilebilir özellikli öğretmen kitaplarına sahip olmaması bir eksiklik olarak görülürken diğer yandan ise her iki z-kitap içerisinde C2 dil seviyesine yönelik herhangi bir zenginleştirilmiş kitabın bulunmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, kullanılabildiği platformlar bakımından Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına kıyasla kullanıcılara daha geniş erişim olanakları sağlamaktadır. Nitekim Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, yalnızca tek bir platform ("<https://apitwist.com>" bağlantı adresli Web sayfası) üzerinden kullanıcılara çevrimiçi olarak kullanım olanağı sağlarken, Yedi İklim Türkçe z-kitabı ise iki ayrı platform ("Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulaması" isimli bilgisayar yazılımı ve "<http://oys.yee.org.tr>" bağlantı adresli Web sayfası) üzerinden kullanıcılara hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak kullanım olanağı sağlamaktadır. Bu bakımdan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının, Yedi İklim Türkçe z-kitabına benzer olarak çevrimdışı kullanıma olanak sağlayabilecek herhangi bir bilgisayar yazılımına sahip olmaması büyük bir eksiklik olarak görülürken diğer yandan her iki z-kitabın da çevrimiçi ve çevrimdışı kullanıma olanak sağlayabilecek herhangi bir mobil yazılıma sahip olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu kullanıcı araçları bakımından oldukça benzer özellikler taşımakla birlikte her iki zenginleştirilmiş kitap da kullanıcı gereksinimlerini karşılama konusunda oldukça zengin kullanıcı araçlarına sahiptir. Nitekim Yedi İklim Türkçe z-kitabı sahip olduğu 16 çeşit kullanıcı aracıyla birlikte Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise sahip olduğu 17 çeşit kullanıcı aracıyla birlikte kullanıcıların gerek z-kitap üzerinde içerik üretebilmelerine gerek z-kitap içeriklerine hızlı ve kolay bir şekilde erişebilmelerine gerekse z-kitap üzerinde çeşitli özelleştirmeler yapabilmelerine olanak tanımaktadır. Diğer yandan Yedi İklim Türkçe z-kitabının yer imi aracı, metin oluşturma aracı, işlem geri ve ileri alma aracı, metin içi arama yapma aracı, ses düzeyi ayarlama aracı ve ekran parlaklığı ayarlama aracı gibi temel kullanıcı araçlarını, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının ise ana sayfa aracı, sayfa yazdırma aracı, metin içi arama

yapma aracı, ses düzeyi ayarlama aracı ve ekran parlaklığı ayarlama aracı gibi temel kullanıcı araçlarını içerisinde barındırmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, sahip olduğu yardım ve tanıtım olanakları bakımından Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına kıyasla kullanıcılara daha fazla yardım ve tanıtım olanağı sağlamaktadır. Nitekim Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu tanıtım aracıyla birlikte kullanıcılara yalnızca kullanıcı araçları üzerinde yardım ve tanıtım olanağı sağlarken Yedi İklim Türkçe z-kitabı ise sahip olduğu yardım ekranı aracıyla birlikte kullanıcılara hem kullanıcı araçları üzerinde hem de etkileşimli etkinlikler üzerinde yardım ve tanıtım olanağı sağlamaktadır. Bu bakımdan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının Yedi İklim Türkçe z-kitabına benzer olarak etkileşimli etkinlikler üzerinde herhangi bir yardım ve tanıtım olanağına sahip olmaması bir eksiklik olarak görülürken diğer yandan ise her iki zenginleştirilmiş kitabın kullanıcılara ilk kullanımda yol gösterebilecek herhangi bir tanıtım videosuna sahip olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, içerisinde bulunan kısayol ve hızlı erişim olanakları bakımından Yedi İklim Türkçe z-kitabına kıyasla daha gelişmiş özelliklere sahiptir. Nitekim Yedi İklim Türkçe z-kitabı içerisinde hızlı erişim olanağı sunan 4 çeşit kullanıcı aracına sahipken Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise içerisinde hem hızlı erişim olanağı sunan 6 çeşit kullanıcı aracına hem de 10 çeşit kısayol tuşuna sahiptir. Bu bakımdan Yedi İklim Türkçe z-kitabının, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına benzer olarak içerisinde kullanıcılara hızlı erişim olanağı sağlayabilecek kısayol tuşlarına sahip olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, kullanıcı ilerlemelerinin kayıt altına alınması konusunda Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise kullanıcı içerikleri ile kitap sayfalarının kayıt altına alınması konusunda kullanıcılara daha gelişmiş kayıt tutma olanakları sağlamaktadır. Nitekim Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, kullanıcıların yalnızca z-kitap üzerindeki genel ilerlemelerini kayıt altına alırken Yedi İklim Türkçe z-kitabı ise kullanıcıların hem bölümler üzerindeki ilerlemelerini hem de

etkinlikler üzerindeki ilerlemelerini kayıt altına almaktadır. Buna karşılık olarak da Yedi İklim Türkçe z-kitabı, kullanıcıların yalnızca üzerinde en son bulundukları sayfaları kayıt altına alırken Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise kullanıcılar tarafından üretilen içeriklerle beraber kullanıcıların en son üzerinde bulundukları sayfaları ve üzerinde çizim ya da yer işaretlemesi yapılan sayfaları da kayıt altına almaktadır. Bu bakımdan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının kullanıcı ilerlemelerini, Yedi İklim Türkçe z-kitabının ise kullanıcı içerikleri ile kitap sayfalarını detaylı bir şekilde kayıt altında tutmaması büyük bir eksiklik olarak görülürken diğer yandan ise her iki zenginleştirilmiş kitabın kullanıcıların etkinlikler üzerinde verdikleri yanıtları da kayıt altında tutmaması büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu etkileşimli etkinlik çeşitleri bakımından oldukça benzer özellikler taşımakla birlikte her iki zenginleştirilmiş kitap da kullanıcılara etkileşim fırsatı tanıma konusunda oldukça zengin etkileşimli etkinlik çeşitlerine sahiptir. Nitekim Yedi İklim Türkçe z-kitabı, 5 etkileşimli etkinlik türü altında toplam 16 etkileşimli etkinlik çeşidine sahipken, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise 4 etkileşimli etkinlik türü altında toplam 14 etkileşimli etkinlik çeşidine sahiptir. Diğer yandan ise içerisinde sürükleme, seçim yapma, yazma ve çizim yapma yoluyla cevaplanabilen etkinlik türlerine sahip olan her iki zenginleştirilmiş kitabın, içerisinde sesli ve görüntülü kayıt yoluyla cevaplanabilen etkileşimli etkinlik türlerine sahip olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı, sahip olduğu dönüt verme olanakları bakımından Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabına kıyasla kullanıcılara daha zengin dönüt olanakları sağlamaktadır. Nitekim Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, içerisinde bulunan yazılı ve görüntülü dönütlerle birlikte yalnızca etkinlikler üzerinde kullanıcılara dönüt olanakları sağlarken, Yedi İklim Türkçe z-kitabı ise içerisinde bulunan yazılı, görüntülü ve sesli dönütlerle birlikte hem etkinlikler hem bölümler hem de üniteler üzerinde kullanıcılara dönüt olanakları sağlamaktadır. Bu bakımdan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının, Yedi İklim Türkçe z-kitabına benzer olarak

etkinliklerin haricinde bölüm ve üniteler üzerinde de kullanıcılara dönüt olanakları sağlamaması ve bununla beraber yazılı ve görüntülü dönütlerin yanında sesli dönütlere de sahip olmaması bir eksiklik olarak görülürken diğer yandan ise her iki zenginleştirilmiş kitap içerisinde doğru ya da yanlış yanıtları gösteren dönütlerin dışında kullanıcıları doğru cevaba yönlendirebilecek veya onları motive edebilecek güdüleyici dönütlerin olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu çoklu ortam öğeleri bakımından oldukça benzer özellikler taşımakla birlikte her iki zenginleştirilmiş kitap da kullanıcılara materyal kaynağı oluşturma konusunda oldukça zengin çoklu ortam öğelerine sahiptir. Nitekim Yedi İklim Türkçe z-kitabı, 15 çeşit çoklu ortam ögesiyle zenginleştirilmişken, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı ise 10 çeşit çoklu ortam ögesiyle zenginleştirilmiştir. Diğer yandan ise Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının, Yedi İklim Türkçe z-kitabına benzer olarak sesli yönergeler, yavaş hızda seslendirilmiş metinler, müzikler, alt yazılar ve grafikler gibi çoklu ortam öğelerini içerisinde barındırmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu etkileşim olanakları bakımından benzer özellikler taşımakla birlikte her iki zenginleştirilmiş kitabın kullanıcılara sağladığı etkileşim olanakları da yalnızca kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimi ile sınırlıdır. Nitekim hem Yedi İklim Türkçe z-kitabı hem de Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı, sahip olduğu çoklu ortam öğeleri, etkileşimli etkinlikler, geri bildirimler ve kullanıcı araçlarıyla birlikte “içerik-kullanıcı etkileşimi” ile “yazılım-kullanıcı etkileşimi” noktasında etkileşim olanaklarına sahipken diğer yandan ise kullanıcıların, z-kitap içerisinde birbirleri ile eşzamanlı olarak iletişim ve etkileşim kurabilecekleri, ortak çalışmalarda bulunabilecekleri, birbirlerini kontrol edebilecekleri ya da birbirlerini değerlendirebilecekleri “kullanıcılar arası etkileşim” olanağına ise sahip değildir. Bu bakımdan söz konusu zenginleştirilmiş kitapların, kullanıcılar arası etkileşimlere olanak sağlayabilecek herhangi bir yazılım alt yapısına sahip olmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

5.2. Tartışma

Bu bölümde, yapılan araştırma ile alanda zenginleştirilmiş kitaplar üzerine yapılan diğer araştırmalar arasında ilişkiler kurularak bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Çakır (2022), Gürbüz (2018), Hakkari (2016), Vardar (2022), Budiyyar (2018), Ormancı (2018), Şanal (2016), Duraklı (2017), Baştemur Kaya (2013) ve Kayak (2014)'a ait çalışmalarda ele alınan zenginleştirilmiş kitapların öğrenciler üzerindeki etkileri araştırılırken bu çalışmada, araştırma materyali olarak tercih edilen zenginleştirilmiş kitapların nitelikleri üzerinde durulmuştur. Bu sayede ise alanda zenginleştirilmiş kitapları konu alan nitel çalışmalara bir yenisi daha eklenmiş ve aynı zamanda z-kitapların güncellenmesi ve geliştirilmesi süreçlerine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Oruçoğlu (2015: 22), zenginleştirilmiş kitapların “öğretimsel içerik, sayfa düzeni, metin tasarımı, kişiselleştirme, platform, arayüz, çoklu ortam, etkileşim ve sözlük” olmak üzere dokuz başlık altında ele alınması gerektiğini ifade ederken, Bozkurt (2013: 121-124), zenginleştirilmiş kitapların “içerik, arayüz, etkileşim ve teknoloji” olmak üzere dört başlık altında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan Doğan (2018: 36), ele aldığı zenginleştirilmiş kitapları “teknoloji, materyaller, içerik, kullanıcı dostu olma ve etkinlikler” olmak üzere beş başlık altında incelemeye karar kılmış, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2022: 9), tarafından yayınlanan başvuru kaynağında eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde kullanılacak her türlü elektronik içeriklerin sahip olması gereken özellikler “eğitsel özellikler, teknolojik ve tasarımsal özellikler, yasal düzenlemeler ve etik ilkelere uygunluk ve güvenlik, gizlilik ve mahremiyet ilkelerine uygunluk” olmak üzere dört başlık altında ifade edilmiştir. Yapılan bu çalışma da ise söz konusu araştırmalardan da yola çıkılarak zenginleştirilmiş kitapların incelenmesi sürecinde dikkate alınması gereken şu inceleme başlıklarına ulaşılmıştır: Bunlar “kitap seçenekleri, bulunulan platform, kullanıcı araçları, yardım ve tanıtım olanakları, kısayol ve hızlı erişim olanakları, kayıt tutma olanakları, etkileşimli etkinlik çeşitleri, dönüt verme olanakları, çoklu ortam öğeleri ve etkileşim olanakları” başlıklarıdır.

Oruçoğlu (2015), yaptığı çalışmada ele aldığı zenginleştirilmiş kitaplar üzerine öğretmen görüşlerine başvurmuş, bu görüşler arasında zenginleştirilmiş kitapların öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkileşimlere olanak tanınması gerektiği konusu da yer bulmuştur. Yapılan bu çalışmada da benzer bir sonuca ulaşılmış olup hem çalışma kapsamında ele alınmış zenginleştirilmiş kitapların hem de hazırlanması veya güncellenmesi planlanan zenginleştirilmiş kitapların kullanıcılar arası etkileşimlere de olanak sağlayabilecek bir hale getirilmesi yönünde öneride bulunulmuştur. Yine benzer şekilde Oruçoğlu (2015)'na ait çalışmada bulunan, z-kitapların özelleştirilebilir bir nitelikte olması noktasındaki öğretmen görüşleri de yapılan bu çalışmada vurgulanan bir diğer önemli konudur.

Doğan (2018), çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan Yedi İklim Türkçe Zenginleştirilmiş Kitap Uygulaması ile yabancı dil olarak İngilizcenin öğretiminde kullanılan New English File iTools Uygulamasını karşılaştırmalı bir şekilde ele alırken bu çalışmada araştırma materyali olarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yaygın şekilde kullanılmakta olan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabı tercih edilmiş ve söz konusu bu kitaplar karşılaştırmalı bir yolla incelenmiştir. Bu sayede ise yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında zenginleştirilmiş kitaplar üzerine geline son noktanın somut bir şekilde görülebilmesine ve yapılacak olan z-kitap hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katkı sağlanabilmesine olanak verilmiştir.

Doğan (2018)'ın Yedi İklim Türkçe z-kitabı üzerindeki incelemeleri doğrultusunda elde ettiği, söz konusu zenginleştirilmiş kitabın hem bilgisayar hem de mobil cihazlar üzerinden kullanılabilir olduğu, yalnızca ders kitaplarını kapsadığı, kayıt tutma olanakları bakımından güçlü özelliklere sahip olduğu ve etkileşimli etkinlik çeşidi bakımından zenginlik taşıdığı yönündeki tespitleri benzer şekilde bu çalışmada da elde edilen sonuçlar arasındadır. Bununla birlikte bu çalışmada Yedi İklim Türkçe z-kitabının çevrimdışı şekilde de sorunsuz şekilde kullanıcılara hizmet sağladığı sonucuna ulaşılırken Doğan (2018), tarafından yapılan incelemeler sonucunda Yedi İklim Türkçe z-kitabının sahip olduğu çevrimdışı kullanım olanakları yeterli görülmemiştir. İki çalışma arasında böyle bir

farkın ortaya çıkmasında ise söz konusu uygulamanın zaman içerisinde güncellenmiş olabilmesi ihtimalinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Karagöl (2021), çalışmasında yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan basılı halde bulunan kitaplar ve bu kitapların dijital versiyonları (e-kitap ve z-kitap) üzerine öğretmen görüşleri almıştır. Alınan öğretmen görüşleri doğrultusunda, alanda kullanılan zenginleştirilmiş kitapların farklı akıllı cihazlar üzerinde kullanılamadığı ya da kullanım esnasında çeşitli uyumsuzluk sorunlarına sahip olduğu, bu kitaplar üzerinde verilen etkinlik yanıtlarının öğretmenler tarafından kontrol edilemediği ve kullanıcılar arasında etkileşimlerin kurulamaması sebebiyle z-kitap içerisinde öğretmenler tarafından öğrencilere yönelik anlık dönütlerin sağlanamadığı ve aynı zamanda grup çalışmalarının da yapılamadığı yönündeki tespitleri yapılan bu çalışmada da benzer şekilde belirlenmiş olup bu eksikliklerin giderilmesi adına önerilerde bulunulmuştur.

Bölükbaş Kaya, Kahraman ve Uysal (2021), Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Öğretim Seti'nin uzaktan eğitime uygunluğu konusundaki çalışmasında bu öğretim setinin zenginleştirilmiş kitap özelliği sayesinde; öğretmenler tarafından özelleştirilebilir olduğu, sahip olduğu etkileşimli yapısıyla öğrencilere kendi kendine öğrenme fırsatı tanıdığı, çevrimiçi şekilde kullanım olanağına sahip olduğu, öğrencilere anlık dönütler sağladığı ve sahip olduğu temel kullanıcı araçlarıyla öğretmen ve öğrencilere kullanım esnasında kolaylıklar sağladığı yönünde görüşler belirtmiş, söz konusu görüşler yapılan bu çalışmada da aynı şekilde tespit edilmiştir. Diğer taraftan Bölükbaş Kaya, Kahraman ve Uysal (2021)'in Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının öğrencilere tıpkı sınıf ortamındaki gibi etkileşim olanağı sağladığı yönündeki görüşünün ise bu araştırmada tamamen karşılık bulmadığı görülmektedir. Nitekim yapılan araştırmada ele alınan z-kitaplardan hem Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının hem de Yedi İklim Türkçe z-kitabının yalnızca kullanıcı-zenginleştirilmiş kitap etkileşimine olanak sağladığı bununla birlikte sınıf ortamına benzer olarak kullanıcılar arası etkileşimlere ise olanak sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Yapılan çalışmayla birlikte yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında yaygın şekilde kullanılan Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabını karşılaştırmalı bir yolla ele alarak her iki zenginleştirilmiş kitabın sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulması, alanda zenginleştirilmiş kitaplar üzerinde katedilen gelişimin görülebilmesi adına bir durum tespitinde bulunulması ve gerek alanda mevcut halde bulunan z-kitapların güncellenme süreçlerine gerekse hazırlanması planlanan yeni z-kitapların geliştirilme süreçlerine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Söz konusu bu amaç doğrultusunda ise çalışmanın bu bölümünde z-kitaplar konusu üzerinde çalışma yapan araştırmacılara ve z-kitap hazırlayıcılarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni içerisinde ileri düzey bir dil seviyesi olarak belirtilen C2 dil seviyesi, yabancı dil öğrenen bireylere hedef dil üzerinde gelişim sürekliliğinin ve bununla beraber de hedef dile ait en üst dil yetkinliklerinin kazandırıldığı çok önemli bir dil seviyesidir ancak yapılan çalışmayla birlikte görülmektedir ki yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında C2 dil seviyesine yönelik z-kitap ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması adına ise hem mevcut halde bulunan zenginleştirilmiş kitaplara hem de hazırlanması planlanan yeni zenginleştirilmiş kitaplara C2 dil seviyesinin de dahil edilmesi sağlanabilir.

Zenginleştirilmiş kitaplar genel anlamda basılı halde bulunan kitapların özel bir yazılım ve çoklu ortam öğeleriyle zenginleştirilen dijital versiyonlarıdır. Bu nedenle nasıl ders kitaplarının yanında öğrenci çalışma kitaplarına ve öğretmen kılavuz kitaplarına ihtiyaç duyuluyorsa aynı şekilde bu ihtiyaç kendisini zenginleştirilmiş kitaplar üzerinde de göstermektedir. Söz konusu ihtiyacın karşılanması adına ise bir ders kitabının ait olduğu tüm öğretim setinin öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları da dahil olacak şekilde zenginleştirilmiş kitaplar haline dönüştürülmesi sağlanabilir.

Basılı kitaplardan farklı olarak dijital ortamlar üzerinde saklanan zenginleştirilmiş kitaplar, kullanıcılara her an ve her yerde erişim olanağı sağlamaktadır, ancak yapılan incelemeler doğrultusunda görülmektedir ki çalışma kapsamında ele alınan zenginleştirilmiş kitaplar her an ve her yerde erişilebilme konusunda yeterli düzeyde değildir. Bunun başlıca sebebi olarak ise söz konusu kitapların özellikle mobil cihazlar üzerinde çevrimdışı şekilde kullanılamıyor olması gösterilebilir. Bahsi geçen eksikliğin giderilebilmesi için de gerek bilgisayar gerekse mobil cihazlara uygun çevrimiçi ve çevrimdışı şekilde kullanılabilen z-kitap yazılımları geliştirilebilir. Diğer yandan zenginleştirilmiş kitaplar için hazırlanan veya hazırlanması planlanan Wep sayfaları da yine aynı şekilde hem bilgisayarlar hem de mobil cihazlar üzerinde kolay erişilebilir ve kolay kullanılabilir bir hale getirilebilir.

Yedi İklim Türkçe z-kitabı ile Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe z-kitabının sahip olduğu kullanıcı araçları, kullanıcıların z-kitap içerisindeki temel ihtiyaçlarını karşılayacak yeterliliktedir ancak zenginleştirilmiş kitapların kullanıcılara daha gelişmiş özellikler sunması onların doğrudan z-kitap kullanımlarını ve dolayısıyla da öğrenim süreçlerini etkileyeceği için bu kitapların kullanıcı araçları yönünden daha zengin özellikler taşıması gerekmektedir. Bunun için ise özellikle günümüzde yaygın şekilde kullanılan akıllı cihazların sahip olduğu yenilikçi yazılım özellikleri dikkate alınabilir ve bu özellikler doğrudan ya da dolaylı şekilde zenginleştirilmiş kitaplara aktarılabilir. Örneğin, zenginleştirilmiş kitapların tıpkı akıllı cihazlarda olduğu gibi kullanıcıların çeşitli durum ve koşullarda anlık olarak müdahalede bulunabildiği bir denetim paneline ihtiyacı vardır. Bu denetim paneli sayesinde kullanıcılara; parlaklık, ses ve ekran boyutu ayarlama, gece moduna geçme ve ekran kaydı alma gibi kolaylıklar tanınabilir.

Zenginleştirilmiş kitaplar, özellikle uzaktan eğitimde kullanıldığında çoğu zaman yalnızca z-kitap-kullanıcı etkileşimine dayanmakta ve eğitimci desteğinden uzakta kalmaktadır. Bu nedenle hazırlanması veya güncellenmesi planlanan zenginleştirilmiş kitapların birer kılavuz niteliği taşımasına ve içerisinde daha gelişmiş yardım ve tanıtım olanakları barındırmasına önem verilebilir.

Nicelik ve nitelik yönünden zengin kullanıcı araçları ile donatılması gerekli görülen zenginleştirilmiş kitapların aynı zamanda bu kullanıcı araçlarına erişimi kolaylaştırabilecek kısayol tuşlarına da sahip olması gerekmektedir. Bunun için geliştirilmesi planlanan zenginleştirilmiş kitaplara belirli kısayol tuş atamaları gerçekleştirilebilir ve hatta kullanıcıların bu kısayol tuşlarını kendi istekleri doğrultusunda düzenleyebilmelerine de imkân tanınabilir.

Zenginleştirilmiş kitaplar, öğrenci gelişimlerinin öğretim süreci boyunca sistematik bir şekilde takip edilebilmesinde öğretmenlere destek sağlamalıdır. Zenginleştirilmiş kitapların söz konusu niteliğe sahip olması ise ancak bu kitapların gelişmiş kayıt tutma sistemlerine sahip olmasıyla mümkün olabilir. Bunun için hazırlanması ya da güncellenmesi planlanan zenginleştirilmiş kitapların etkinlik, bölüm ve ünite tamamlama oranları gibi kullanıcı ilerlemelerinin yanında kullanıcılar tarafından oluşturulan not, çizim, etkinlik yanıtı gibi içerikleri de kayıt altına alabilmesine olanak sağlanabilir.

Ele alınan zenginleştirilmiş kitaplar, akıllı cihazlar üzerinde bulunan mouse, touchpad, klavye ve dokunmatik ekran gibi donanımları işe koşarak kullanıcıların etkinlikler üzerinde yanıtlar oluşturabilmelerine imkân vermektedir. Ancak akıllı cihazların mouse, touchpad, klavye ve dokunmatik ekran gibi donanımların yanında mikrofon ve kamera gibi donanımlara da sahip olduğu düşünüldüğünde yukarıda bahsi geçen etkinlik yanıtlama sistemlerinin yetersiz ve zenginleştirilmeye müsait olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda zenginleştirilmiş kitapların içerisinde yer alacak etkinlik yanıtlama sistemlerinin çoğaltılabilmesi için de akıllı cihazlar üzerinde bulunan mikrofon ve kamera gibi donanımların da işe koşularak kullanıcıların z-kitap içerisinde yer alan etkinliklere gerek sesli gerekse görüntülü yanıt verebilmelerine olanak tanınabilir. Böylece zenginleştirilmiş kitaplarla birlikte kullanıcıların konuşma becerilerinin de geliştirilebilmesine imkân verilebilir.

Her an ve her yerde eğitim ilkesine uygun olarak hazırlanmış zenginleştirilmiş kitaplar, kullanıcıların eğitimlerini kesintisiz bir şekilde sürdürülebilmelerine olanak tanımaktadır ancak böyle bir durumda zenginleştirilmiş kitapların birer eğitmen rolü

üstlenmesi, kullanıcılara açık yönergeler ve güdüleyici dönütler sunması önemlidir. Bunun için de hazırlanması veya güncellenmesi planlanan zenginleştirilmiş kitaplara kullanıcıları doğru cevaba yönlendirebilecek ve onları etkinliklere karşı motive edebilecek sesli veya görüntülü dönütler eklenebilir ve aynı zamanda zenginleştirilmiş kitapları kullanan eğitimcilerin de kullandıkları z-kitap içerisinde kendi ses ve görüntülerini kullanarak dönütler oluşturabilmelerine olanak sağlanabilir.

İçerisinde barındırdığı pek çok çoklu ortam ögesiyle birlikte basılı ders kitaplarından ayrılan ve aynı zamanda bu özelliği sayesinde öğrenimi daha eğlenceli ve basit hale getiren zenginleştirilmiş kitapların öğretim faaliyetleri içerisindeki verimliliğinin sürdürülebilmesi için zenginleştirilmiş kitaplara yerleştirilecek çoklu ortam öğelerinin nitelikli öğeler arasından seçilmiş olmasına ve bunların kitap içinde sıkıcılık ve tekrar yaratmayacak şekilde yerleştirilmesine önem verilebilir. Diğer taraftan eğitimcilerin de kitap içine yeni çoklu ortam öğeleri ekleyebilmelerine imkân tanınabilir.

Ders kitapları ve bilgisayar teknolojisinin bir birleşimi olarak ortaya çıkan zenginleştirilmiş kitapların eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde en dikkat çeken özelliklerinden birisi de sahip olduğu etkileşimli yapısıdır. Zenginleştirilmiş kitapların bu etkileşimli yapısını ise içerik-kullanıcı etkileşimi, yazılım-kullanıcı etkileşimi ve kullanıcılar arası etkileşim türleri oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan zenginleştirilmiş kitaplar tam da bu nokta üzerinde incelemeye alındığında bu zenginleştirilmiş kitapların kullanıcılara içerik-kullanıcı etkileşimi ile yazılım-kullanıcı etkileşimi noktasında yeterli düzeyde etkileşim olanağı sağladığı ancak kullanıcılar arası etkileşimlerin kurulması noktasında ise kullanıcılara herhangi bir şekilde etkileşim olanağı sağlamadığı görülmektedir. Söz konusu bu durumun giderilmesi adına zenginleştirilmiş kitap içerisinde kullanıcıların birbirleri ile eşzamanlı iletişim ve etkileşim kurabilecekleri, ortak çalışmalarda bulunabilecekleri, birbirlerini kontrol edebilecekleri veya birbirlerini değerlendirebilecekleri yazılım altyapıları oluşturulabilir. Böylece eğitimde yalnızca birer öğretim aracı konumunda olan zenginleştirilmiş kitapların aynı zamanda birer sosyal araçlar olmalarına da olanak verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (1998). “Bilgisayar ve Eğitimde Kullanılması”. B. Özer (Ed.). içinde *Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler*. (s. 33- 45). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. No: 1021: Eskişehir.
- Aküzüm, C. (2017). “Eğitim ve Teknoloji ile İlgili Temel Kavramlar”. R. Sever ve E. Koçoğlu (Ed.). içinde *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 1-18). Pegem Akademi: Ankara.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Alkan, C. (2011). *Eğitim Teknolojisi*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Alkan, M. F. (2021). “Öğretim-Öğrenme İlkeleri”. F. Dursun ve A. Aykan (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 125-143). Pegem Akademi: Ankara.
- Alpar, D., Batdal, G. ve Avcı, Y. (2007). “Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları”. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 19-31.
- Anameriç, H. ve Rukancı, F. (2003). “E-kitap teknolojisi ve kullanımı”. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 147-166.
- Arslan, M. (2012). “Tarihi süreçte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi-öğrenimi çalışmaları”. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 167-188.
- Aşılioğlu, B. (2017). “Başlıca Öğrenme ve Öğretim İlkeleri”. M. Arslan (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 29-48). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Avcı Yücel, Ü. ve Ergün, E. (2015). “Öğretim Materyallerinin Hazırlanması ve Seçimi”. E. Cabı (Ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 49-71). Pegem Akademi: Ankara.
- Aydın, İ. (2021). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Pegem Akademi: Ankara.
- Aydoğan, İ. (2017). “Öğretim Araç ve Gereçleri”. M. Arslan (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 217-238). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Aykaç, N. (2018). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Pegem Akademi: Ankara.

- Barın, E. (2004). “Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.
- Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.). (2015). *Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe A1 Ders Kitabı*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık: Ankara.
- Barker, P. ve Yeates, H. (1985). *Introducing Computer Assisted Learning*. Prentice-Hall: New York, NY, ABD.
- Baştemur Kaya, C. (2013). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Geliştirilen Etkileşimli Elektronik Kitabın Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baz, F. Ç. (2016). “Teknik, donanım ve içerik yönüyle FATİH Projesinin değerlendirilmesi”. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(15), 196-209.
- Beydoğan, H. Ö. (2020). “Öğrenme Etkinliklerinin Planlanması”. G. Ocak (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 109- 162). Pegem Akademi: Ankara.
- Biçer, N. (2019). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Eğitim Ortamları, Eğitim Ortamlarında Kullanılan Ders kitapları, Materyaller, Eğitim Teknolojileri”. İ. Erdem, B. Doğan ve H. Altunkaya (Ed.). içinde *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*. (s. 201- 222). Pegem Akademi: Ankara.
- Binbaşioğlu, C. (1998). *Eğitime Giriş*. Binbaşioğlu Yayınevi: Ankara.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (1992). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Allyn and Bacon: Boston.
- Boylu, E. (2014). “Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen temel seviyedeki İranlı öğrencilerin yazma problemleri”. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(2), 335-349.
- Bozkurt, A. (2013). Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Yönelik Etkileşimli E-Kitap Değerlendirme Kriterlerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Bozkurt, A. ve Bozkaya, M. (2013a). “Etkileşimli E-Kitap: Dünü, Bugünü ve Yarını”. M. Akgül ve diğerleri (Ed.). içinde *Akademik Bilişim 2013: XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. (s. 375-381). Akdeniz Üniversitesi, Enformatik Bölümü: Antalya. Erişim adresi (1 Ocak 2022): https://ab.org.tr/ab13/kitap/AB2013_Bildiri_Kitap.pdf

Bozkurt, A. ve Bozkaya, M. (2013b) “Bir öğrenme malzemesi olarak etkileşimli e-kitap hazırlama adımları”. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 2(2), 8-20.

Bölükbaş, F. ve Yılmaz, M. Y. (Ed.). (2020). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe A1 Ders Kitabı*. Kültür Sanat Basımevi: İstanbul.

Bölükbaş Kaya, F., Kahraman, F. ve Uysal, G. (2021). “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının uzaktan öğretime uygunluğu: Yeni İstanbul örneği”. *Turkish Studies*, 16(1), 63-84.

Budiyar, S. (2018). FATİH Projesi Kapsamındaki Z-Kitap Uygulamasının 7. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Tutum, Motivasyon ve Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.

Büyükkız, K. K. (2019). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi”. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.). içinde *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (s. 615-633). Pegem Akademi: Ankara.

Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. Paradigma Yayınları: İstanbul.

Chyung, S. Y. (2008). *Foundations of Instructional and Performance Technology*. HRD Press: Amherst, MA, ABD. Erişim adresi (1 Kasım 2021):

<https://downloads.hrdpressonline.com/files/3420080326114240.pdf>

Commission on Instructional Technology. (1969). *To Improve Learning: A Report to the President and the Congress of the United States*. Commission on Instructional Technology: Washington, DC, ABD. Erişim adresi (1 Kasım 2021): <https://eric.ed.gov/?id=ED034905>

Computer-assisted instruction. (t.y.). *Çevrimiçi Britannica Ansiklopedisi (Encyclopaedia Britannica)* içinde. Erişim adresi (23 Aralık 2021):

<https://www.britannica.com/topic/computer-assisted-instruction>

Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press: Cambridge, İngiltere.

- Cradler, J. (1996). *Summary of Current Research and Evaluation Findings on Technology in Education*. Far West Laboratory: San Francisco, CA, ABD.
- Craft, M. (1984). "Education for Diversity". M. Craft (Ed.). içinde *Education and Cultural Pluralism*. (s. 5-26). Falmer Press: London and Philadelphia.
- Çakır, E. (2022). Fen Okuryazarlığı Boyutları Dikkate Alınarak Geliştirilmiş Z-Kitabın Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Çelik, E. ve Daş, A. (2019). "Elektronik Kitap Teknolojisinin Yazılım Bileşeni ve Elektronik Kitap Formatları". S. Öngöz (Ed.). içinde *Dijital Kitap Teknolojisi: Terminolojiden Pedagojiye*. (s. 41-52). Pegem Akademi: Ankara.
- Çelik, L. (2017). "Öğretim Materyallerinin Hazırlanması ve Seçimi". Ö. Demirel ve E. Altun (Ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 27-68). Pegem Akademi: Ankara.
- Çilenti, K. (1979). *Eğitim Teknolojisi*. Kadioğlu Matbaası: Ankara.
- Çilenti, K. (1983). "Eğitim fakülteleri için bir "eğitim teknolojisi merkezi modeli"". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 207-216.
- Dal, S. ve Tatar, N. (2017). "Temel Kavramlar". S. Dal ve M. Köse (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri: Etkinlik ve Ders Planı Örnekleriyle Zenginleştirilmiş*. (s. 1-44). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Demircioğlu, İ. H. (2020). "Tarih Öğretimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı". İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan (Ed.). içinde *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 1-12). Pegem Akademi: Ankara.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğretim İlke ve Yöntemleri: Öğretme Sanatı*. Pegem Akademi: Ankara.
- Demirel, Ö. (2021). *Yabancı Dil Öğretimi: Dil Pasaportu-Dil Dosyası-Dil Biyografisi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Dîvânu Lugâtî't-Türk. (t.y.). *Türk Dil Kurumu web sayfası* içinde. Erişim adresi (30 Kasım 2022): <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/kasgarli-mahmud-ve-divanu-lugatit-turk>

- Doğan, S. (2018). Yabancı Dil Öğretiminde Z-Kitap Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: New English File Itools ve Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Duraklı, Z. (2017). Öğrencilerin Tablet Uyumlu Ders İçerikleri ile Çalışma Eğilimlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- E-book. (t.y.). *Çevrimiçi Britannica Ansiklopedisi (Encyclopaedia Britannica)* içinde. Erişim adresi (1 Ocak 2022): <https://www.britannica.com/technology/e-book>
- Education. (t.y.). *Cambridge Çevrimiçi Sözlük (Cambridge Dictionary)* içinde. Erişim adresi (12 Ekim 2021): <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/education>
- Educational Technology. (t.y.). *Eğitim İletişimi ve Teknolojisi Derneği (Association for Educational Communications and Technology)* içinde. Erişim adresi (20 Ekim 2021): https://aect.org/news_manager.php?page=17578
- Ekiz, H., Vatansever, F., Zengin, A. ve Demir, Z. (2000). “Hesaplamanın tarihi ve bilgisayarların gelişimi”. *SAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1-2), 73-81.
- Ely, D. (2008). “Frameworks of educational technology”. *British Journal of Educational Technology*, 39(2), 244-250.
- Erbaş, Ç. ve Demirel, V. (2014). “Eğitimde artırılmış gerçeklik uygulamaları: Google Glass örneği”. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 3(2), 8-16.
- Erdem Aydın, İ. ve Yazıcı, M. (2019). “Etkileşim Kavramı ve Etkileşimli E-Kitap Tasarımı”. S. Öngöz (Ed.). içinde *Dijital Kitap Teknolojisi: Terminolojiden Pedagojiye*. (s. 181-201). Pegem Akademi: Ankara.
- Erden, M. (2011). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Arkadaş Yayınevi: Ankara.
- Ergin, A. (1995). *Öğretim Teknolojisi ve İletişim*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Ertürk, S. (1988). “Türkiye’de eğitim felsefesi sorunu”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 11-16.
- Fer, S. (2015). *Öğretim Tasarımı*. Anı Yayıncılık: Ankara.

- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Pegem Akademi: Ankara.
- Fojtik, R. (2015). "Ebooks and mobile devices in education". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 182, 742-745.
- Forster, N. (1995). "The Analysis of Company Documentation". C. Cassell ve G. Symon (Ed.). içinde *Qualitative Methods in Organizational Research: A Practical Guide*. Sage: London.
- Franssen, J. (1994). *Informatie-Technologie in het Hoger Onderwijs: Rapport in het kader van het IT-Project UB/ICA/O&O*. Universiteitsbibliotheek Maastricht: Maastricht, Nederland.
- Goetz, J. P. ve LeCompte, M. D. (1984). *Ethnography and Qualitative Design in Educational Research*. Academic Press: Orlando.
- Gökarp, M. (2019). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Pegem Akademi: Ankara.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Savaş Yayıncılık: Ankara.
- Gülbahar Güven, Y. (2016). "Öğretim Araç ve Gereçleri". K. Selvi (Ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 85-126). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Gümüş, S., Erdoğan, E. ve Bozkurt, A. (2017). "Dijital Yayıncılık ve Dijital Yayıncılık Araçları". İ. Usta ve H. S. Kıray (Ed.). içinde *Web Yayıncılığı*. (s. 96-125). Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.
- Güneş, F. (2016). "Tanım ve Kavramlar". F. Güneş (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 1-22). Pegem Akademi: Ankara.
- Güneş, F., Eliüşük, A. ve Saraç, U. (2016). "Yaklaşım ve Modeller". F. Güneş (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 23-60). Pegem Akademi: Ankara.
- Gün, M. ve Alptekin, G. (2019). "Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe setinin (Temel seviye: A1) dinleme etkinliklerinin çerçeve programı ölçeğinde değerlendirilmesi". *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 12(43), 1836-1851.

Gürbüz, N. E. (2018). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortam Materyali Olarak Geliştirilen Zenginleştirilmiş Kitabın Öğrenme Üzerinde Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Hakkari, F. (2016). Zenginleştirilmiş Kitap (Z-Kitap) Kullanımı için 9. Sınıf Kimya Dersi “Kimyasal Türler Arası Etkileşimler” Ünitesi ile İlgili Materyal Geliştirme ve Geliştirilen Materyalin Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.

Hakkari, F., Yeloğlu, T., Tüysüz, C. ve İlhan, N. (2017). “Zenginleştirilmiş kitap (z-kitap) kullanımı için dokuzuncu sınıf kimya dersi “kimyasal türler arası etkileşimler” ünitesi ile ilgili materyal geliştirme ve geliştirilen materyalin etkisinin incelenmesi”. *Eğitim ve Bilim*, 42(192), 327-348.

Hannafin, M. J. ve Peck, K. L. (1988). *The Design, Development, and Evaluation of Instructional Software*. Macmillan Publishing Company: New York, NY, ABD.

Heinich, R. (1984). “The proper study of instructional technology”. *ECTJ*, 32(2), 67-88.

Hiatt, L. A. (1998). An Investigation of Factors Related to the Application of Instructional Technology by Florida High School Teachers. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Central Florida, Orlando, FL, ABD.

İşman, A. (2001). “Bilgisayar ve eğitim”. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 1-34.

İşman, A. (2002). “Sakarya ili öğretmenlerinin eğitim teknolojileri yönündeki yeterlilikleri”. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1(1), 72-91.

Kara, M. (2011). “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılar A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği”. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(3), 157-195.

Kara, M. (2016). Etkileşimli E-Kitap Uygulama Tasarımı: Manas Destanı. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.

- Karabacak, K. (2021). “Öğretim İlkeleri”. S. Güven ve M. A. Özerbaş (Ed.), içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 161-190). Pegem Akademi: Ankara.
- Karagöl, E. (2021). “Uzaktan eğitim sürecinde ikinci/yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarına yönelik öğretici görüşleri”. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 6(2), 121-159.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Kayak, S. (2014). Tablet Bilgisayar için Geliştirilen Etkileşimli E-Kitabın Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumuna Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, D. (2020). “Ders Kitabının Öğretimdeki Yeri”. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), içinde *Ders Kitabı İncelemesi*. (s. 37-49). Pegem Akademi: Ankara.
- Kırkıcı, K. A. (2020). “Eğitimde Temel Kavramlar, Eğitimin Amaçları ve İşlevi”. S. Hali ve E. Töre (Ed.), içinde *Eğitime Giriş*. (s. 1- 15). Pegem Akademi: Ankara.
- Komisyon. (2017). *Pedagojik Formasyon için Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Küçüköğlu, A. ve Taşgın, A. (2021). “Öğretimle İlgili Temel Kavramlar”. S. Güven ve M. A. Özerbaş (Ed.), içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 1-31). Pegem Akademi: Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2015, 14 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 29502), 1-6. Erişim adresi (16 Aralık 2021): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/10/20151014.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. (2021, 14 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 31628), 4-18. Erişim adresi (13 Aralık 2022): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2022). *Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi*. Erişim adresi (30 Aralık 2022): <http://ttkb.meb.gov.tr/yayinlarimiz/elektronikegitimiceriklerirehberi.pdf>
- Moos, D. C. ve Marroquin, E. (2010). “Multimedia, hypermedia, and hypertext: Motivation considered and reconsidered”. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 265-276.

- Morrish, I. (1969). *Disciplines of Education*. Gorge Allen and Unwin: London.
- Oktay, A. (2020). “Eğitimin Tanımı, Özellikleri ve Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”. A. Oktay (Ed.). içinde *Eğitime Giriş*. (s. 1-18). Pegem Akademi: Ankara.
- Ormancı, Ü. (2018). Rehberli Araştırma-Sorgulama Yaklaşımına Uygun WEB Destekli Fen Materyalinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi: Z-Kitap Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Oruçoğlu, İ. B. (2015). Z-Kitap Geliştirme Kriterlerinin Derlenmesi ve Bu Kriterlere Göre Güncellenen Bir Z-Kitabın Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Önder, I. ve Atılgan, D. (2015). “Elektronik Kitap ve Gelişim Süreci”. U. Al ve Z. Taşkın (Ed.). içinde *Prof. Dr. İrfan Çakın’a Armağan*. (s. 175-183). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü: Ankara. Erişim adresi (1 Ocak 2022): <https://library.hacettepe.edu.tr/hubooks/index.php?fn=read&key=5e40j0>
- Öngöz, S. (2020). “Dijital Ders Kitaplarının Geliştirilmesi ve Öğrenme Ortamlarında Kullanımı”. E. Keleş ve M. Kokoç (Ed.). içinde *Güncel Öğrenme Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 1-37). Pegem Akademi: Ankara.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I. Öncü Kitap*: Ankara.
- Özçelik, D. A. (2016). *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*. Pegem Akademi: Ankara.
- Özer, S. ve Türel, Y. K. (2015). “Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının e-kitap ve etkileşimli e-kitap kavramlarına ilişkin metaforik algıları”. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6 (2), 1-23.
- Özkan, U. B. (2021). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları için Doküman İnceleme Yöntemi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Özöğüt Erorta, Ö. ve Kayabaş, İ. (2015). “Anadolu Üniversitesi Etkileşimli E-Kitap Projesi”. M. Akgül, C. H. Aydın ve S. Gümüş (Ed.). içinde *Akademik Bilişim 2015: XVII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. (s. 897-902). Anadolu Üniversitesi Basım Evi: Eskişehir. Erişim adresi (1 Ocak 2022): <https://ab.org.tr/kitap/ab15.pdf>

- Poppen, L. ve Poppen, R. (1988). “The use of behavioral principles in educational software”. *Educational Technology*, 28(2), 37-41.
- Reiser, R. A. (2001). “A history of instructional design and technology: Part I: A history of instructional media”. *Educational Technology Research and Development*, 49(1), 53-64.
- Sarıtaş, M. (2013). “Öğretimde Yararlanılan Araç-Gereçler ve Etkili Kullanımı”. M. Sarıtaş (Ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 55-102). Pegem Akademi: Ankara.
- Seels, B. B. ve Richey, R. C. (1994). *Instructional Technology: The Definition and Domains of the Field*. Association for Educational Communications and Technology: Bloomington, IN, ABD. Erişim adresi (1 Kasım 2021): <https://books.google.com.tr/books?id=fwIoDwAAQBAJ&lpg=PP1&hl=tr&pg=PP1#v=onepage&q&f=false>
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Sharma, R. (2017). “Computer assisted learning- A study”. *International Journal of Advanced Research in Education & Technology (IJARET)*, 4(2), 102-105.
- Şanal, A. (2016). Ders Kitabı Olarak Z-Kitap Kullanımının Okuduğunu Anlamaya Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Şentürk, A. (2013). “Bilgisayarların Öğretimdeki Uygulamaları ve Bilgisayar Destekli Öğretim”. M. Sarıtaş (Ed.). içinde *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (s. 121-131). Pegem Akademi: Ankara.
- Tandoğan, M. (1983). “Bilgisayarlar ve eğitimde kullanımları”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 341-372.
- Tandoğan, M. (1998). “Öğretmen ve Teknoloji”. B. Özer (Ed.). içinde *Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler*. (s. 15- 29). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. No: 1021: Eskişehir.
- Turan, M. (2019). “Öğrenme-Öğretme İlkeleri”. A. S. Saracaloğlu ve A. Küçüköğlu (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 125-141). Pegem Akademi: Ankara.

Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük* (Cilt 1-2). Türk Tarih Kurumu Basım Evi: Ankara.

Ummanel, A. ve Dilek, A. (2021). “Gelişim ve Öğrenme”. S. Çelenk (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 32-48). Pegem Akademi: Ankara.

Ünver, N. (2021). “Öğretim Araçları ve Materyal Tasarımı”. A. Doğanay (Ed.). içinde *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (s. 385-410). Pegem Akademi: Ankara.

Vardar, A. (2022). Uzaktan Eğitim Sürecinde Kullanılan Z Kitabın 8. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına, Derse Yönelik Tutumlarına ve Motivasyonlarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Yalın, H. İ. (2017). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Anı Yayıncılık: Ankara.

Yanpar Yelken, T. (2021). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Anı Yayıncılık: Ankara.

Yavuz, M. (2018). “Eğitim ile İlgili Temel Kavramlar”. M. Yavuz (Ed.). içinde *Eğitim Bilimine Giriş*. (s. 1-26). Anı Yayıncılık: Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Yılmaz, M. (2007). “Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 155-167.

Yüce, S. (2005), “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve Avrupa dil ölçeği”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 419-429.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973, 24 Haziran). *Resmî Gazete*, 12(14574), 5101-5113. Erişim adresi (12 Ekim 2021):

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim SOYİSİM :

Doğum Yeri :

Doğum Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller :

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl:

İLETİŞİM

E-posta Adresi :

ORCID :